

บทเจรจาละครเรื่องอิเหนา

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพ

นางเนื่อง อุมะวิชนี

ณ ฉาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ

วันที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๒๐

895.912

๑ 657๗

หอสมุดแห่งชาติ
ราชบัณฑิตยสถาน

บทเจรจาสะครเรื่องอิเหนา

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

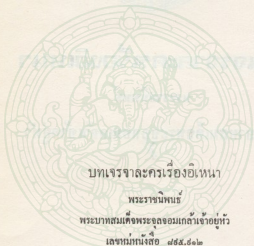
นางเนื่อง อุมะวิชนี

ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ

วันที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๐

หอสมุดแห่งชาติ
กรุงเทพฯ

บทเจรจาละครเรื่องอิเหนา

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เลขหมู่หนังสือ ๘๕๕.๘๑๒

หอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งแรก

พ. ศ. ๒๔๖๔

สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณี พระอัครราชเทวี โปรดให้พิมพ์ในงานฉลองพระชันษาชาติน

พิมพ์ครั้งที่สาม

๑,๐๐๐ เล่ม

พ. ศ. ๒๔๖๐

ในงานสถาปนากรุงเทพฯ นางนง อุมะวัน

หอสมุดแห่งชาติ

เลขห้อง ๕๗.

๑๕๖๔ หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ ๑๐๖

เลขหมู่ 896.912
Q 654 M

d49043

U49043

เลขทะเบียน ๖ M๐๖.๕๖๑๐

คำนำ

ในงานสถาปนากิจศพ นางเนื่อง อุมะวสินี ณ ฌาปนสถานกองทัพ
อากาศ วัฑพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพมหานคร กำหนด
วันที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๐ นายโสภณ อุมะวสินี ผู้เป็น
บุตร ได้มาแจ้งแก่กองบรรณคดีและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร ว่ามี
ความประสงค์จะขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือบทเจรจาละครเรื่องอิเหนา
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อแจก
เป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความ-
ประสงค์

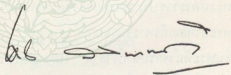
บทเจรจาละครเรื่องอิเหนานี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ร่วมกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง
พิชิตปรีชากร และเจ้านายพระองค์อื่นอีกบาง เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕
การที่ทรงพระราชนิพนธ์บทเจรจาละครเรื่องอิเหนาขึ้นครั้งนี้ ก็ด้วย
ทรงมีพระราชประสงค์เพื่อจะให้ละครหลวงใช้แสดงเนื่องในวโรกาสที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเฉลิมพระราชมณเฑียร
ขึ้นพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในงานสมโภชกรุงเทพมหานครอายุครบ
๑๐๐ ปี เนื้อเรื่องเป็นคำเจรจาของตัวละครที่แทรกสลับกับบทละครของ
เดิม คำเจรจามีพิมพ์แยกคนละฉบับกับบทละคร แต่มีหมายเลข
กำกับบอกไว้ ทั้งในหนังสือบทละครเรื่องอิเหนาของเดิม และหนังสือ
บทเจรจาละครเรื่องอิเหนาตรงกันทั้ง ๒ เรื่อง

หนังสือบทเจรจาละครเรื่องอิเหนานี้ สมเด็จพระนางเจ้าสุทธมาล
มารศรี พระอัครราชเทวี โปรดให้พิมพ์เป็นครั้งแรกในงานฉลอง

(๔)

พระชันษาชยิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ต่อมาได้พิมพ์เป็นครั้งที่สอง
ในงานทำบุญอายุครบ ๖๐ ปี ของเจ้าจอมสมบุญดิในรัชกาลที่ ๕ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๘๐ ครั้งนี้เป็นารพิมพ์ครั้งที่สาม ซึ่งมีระยะเวลาห่าง
จากการพิมพ์ครั้งที่สองเป็นเวลาถึง ๔๐ ปี ถึงนการที่เจ้าภาพได้เลือก
พิมพ์หนังสือเรื่องนเช่น จึงเป็นการสืบทอดอายุหนังสือ อันนับว่าได้ทำ
คุณประโยชน์แก่วงวรรณกรรมไทยเป็นอย่างมาก

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่ง
เจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแก่ นางเนื่อง อุมะวิชนี เป็นมาคับฐานกรรม
และได้ให้พิมพ์หนังสือนี้แจกเป็นกุศลสาธารณะประโยชน์ ขออำนาจกุศล
ทั้งปวงจงกลบันดาลให้ นางเนื่อง อุมะวิชนี ผู้วายชนม์ จงประสบ
แต่อริฏฐคุณเมตตผลในสุคติสัมปรายภพ สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพ
ทุกประการ เทอญ.

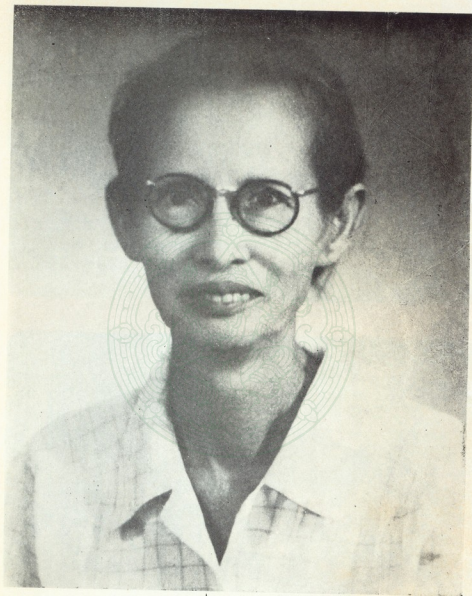

(นายเชโซ สวานนท์)

อธิบดีกรมศิลปากร

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

๑๔ เมษายน ๒๕๒๐

นางเนื่อง อุมะวิชนี

ขาดะ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๑

มตะ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๒๐

บุตร-ธิดา

หลาน

แม่ของลูก

แม่ของเราในสายตาของผู้ที่รู้จักแม่ ส่วนใหญ่มักจะพูดว่าเป็นคนเข้มแข็ง ขยันขันแข็งในการทำงาน แต่จากความคิดของพวกลูกซึ่งอยู่ใกล้ซิคแม่รู้ว่าแม่มีมากกว่านี้อีกมาก แม่เป็นผู้นำในการดำเนินชีวิตของพวกลูก เป็นนักวางแผนและบุกเบิกการงานทุกอย่างให้แก่ลูก ๆ แม่เป็นนักต่อสู้และสู้มาตลอดชีวิตของแม่ แม่ยังได้สั่งสอนพวกเราให้มีความขยันขันแข็งและซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และไม่ละเลยการงาน ไม่รบกวนเบียดเบียนผู้ใดแม้ว่าจะลำบากยากเข็ญอย่างไรก็ไม่ทอดยอต่อชีวิตพยายามฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จให้ได้

แม่เคยบอกพวกเราว่า “คนเราเกิดมาเกินเพียงวันละ ๓ มื้อ ขยันอย่างเดียวไม่อดตาย” แม้กระทั่งก่อนแม่จะจากพวกเราไป แม่ยังสั่งงานเพื่อการดำเนินชีวิตของลูก ๆ อยู่จนวาระสุดท้าย เหตุนี้พวกเราลูก ๆ จึงยังคงคิดว่าแม่อังคงอยู่กับพวกเรา ไม่มีใครคิดว่าแม่จากเราไป

ขอจงจิตอธิษฐานต่อคุณพระรัตนตรัย บุญใดที่พวกเราได้สร้างไว้ ขอให้แม่ของเราได้รับผลบุญนั้นทุกประการ.

ย่า

เรารู้สึกลำบากใจในอันจะเขียนเรื่องของย่าขึ้นมาเพียงส่วนหนึ่ง
เพราะเรื่องราวของท่านมีมากในความทรงจำ จนเราออกจะลังเล
ว่าไหนคือตอนที่เราน่าจะเอ่ยถึงบ้าง

ตั้งแต่เราเกิดมาเป็นหลานท่าน เราว่าย่าเราไม่เคยปล่อยชีวิตให้
หยุดนิ่ง เห็นท่านทำอะไรก็ทำอะไรอยู่เสมอ

ตั้งแต่เรื่องส่วนตัวของท่านเอง เรื่องของลูกหลาน แล้วก็เรื่อง
ช่วยคนอื่น คนอื่น

เห็นท่านกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา

และเชื่อมั่นว่าท่านแข็งแรงทั้งกายทั้งใจ

จนถึงวันนี้ ไม่รู้จะทำใจให้เชื่อได้อย่างไร

ว่าท่านจากเราไปแล้วจริง ๆ

คิดถึงและอาลัยท่าน

ก็อาจเหมือนที่คนอื่น ๆ เขาคิด

แต่จะมากกว่าก็เพราะความใกล้ชิด, ความเป็นหลาน

ความที่ได้คุ้นเคยกันมานานและความตระหนักในน้ำใจเมตตาของ
ท่านที่มีต่อเราเสมอมา

ย่าเรามีหลานมาก มากมาย

และเราก็ไม่เห็นเป็นเรื่องแปลกถ้าท่านจะสนิทสนมคุ้นเคยกับหลาน

(๗)

ไม่ได้หัวถวน เพราะถึงอย่างไรท่านก็ยุติธรรมต่อทุกคน

อย่าเราไม่ใช่คนแก้ท่าทางใจดี

ท่านออกจะเข้มนงวคไปสักนิด

แต่เราก็รู้ว่าเพราะท่านรัก

และท่านหวังจะให้เราก้าวหน้า

แล้วก็... อย่าเราเป็นคนทันทสมัย ท่านสนับสนุนให้ทุกคนได้เรียน

หนังสือเท่าที่จะสามารถ

คนโบราณเขาไม่ค่อยให้เด็กเรียนหนังสือกันนักหรอก

โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง

แต่อย่าเราไม่เป็นอย่างนั้น

ท่านเข้าใจและท่านปรับตัวทันต่อเหตุการณ์เสมอ

เราเสียกายอย่าเรา

เสียกายคนที่เข้าใจและยอมรับเหตุการณ์อย่างสงบ ๆ

เสียกายคนขยันขันแข็ง

แล้วเสียกายคนที่จะคอยขึ้นชมและเป็นกำลังใจให้กับความก้าวหน้า

ของพวกเขาเรายู่ตลอดเวลา

ยังคงเสียกายและอาลัยท่านมาก ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า

การจากไปของท่านนั้น

ได้เปิดโอกาสให้ท่านได้พักผ่อนอย่างสงบและมีความสุข

ณ ภาที่เหมาะสมควรสำหรับคนคืออย่างท่าน.

ขอขอบพระคุณ

นับแต่วันแม่ได้ถึงแก่กรรม ได้มีท่านที่เคารพนับถือพร้อมญาติมิตรทั้งที่อยู่ใกล้และอยู่ไกล และมีใครรู้จักกันเป็นการส่วนตัวมาก่อน ได้กรุณามาร่วมแสดงความเสียใจบำเพ็ญกุศลและสวดพระอภิธรรมศพ ท่านที่มีใ้มาที่กรุณาส่งจดหมาย โทรเลข และส่งฝากมากับผู้คุ้นเคย เป็นการปลอบใจเจ้าภาพให้เกิดความอบอุ่นและคลายความเศร้าโศกเสียใจลง และเกิดความภาคภูมิใจว่า เมื่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ แม่ได้ประกอบคุณงามความดีเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป

ในการเตรียมงานฌาปนกิจศพแม่ครั้ง^{นี้} พวกเราได้รับความช่วยเหลือจากผู้^{ที่}เคารพนับถือ เพื่อนและญาติมิตร ทั้งในการติดต่อเตรียมงานและการพิมพ์หนังสือต่าง ๆ จึงต้องโอกาสขอบพระคุณท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้เกียรติมาร่วมงานศพแม่ไว้ในวัน^{นี้}ด้วย ถ้ามีสิ่งใดขาดตกบกพร่องเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการต้อนรับ ก็ขอประทานอภัยมา ณ ^{นี้}ที่นี้ด้วย

ขอกุศลบุญราศีที่เจ้าภาพและญาติมิตรได้ร่วมกันบำเพ็ญให้แก่แม่ และประโยชน์อันเกิดจากหนังสือเล่ม^{นี้} จงบันดาลให้แม่ประสบแก่ความสุขความสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

เจ้าภาพ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิทยพิมพ์

เลขที่พิมพ์ที่ ๑๐๐๐

บทเจรจาสะครเรื่องอิเหนา

อธิบายบทเจรจาละครเรื่องอิเหนา

ในการพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๖๔

บทเจรจาที่พิมพ์ในสมุทเลมณี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพันธุ์เองบ้าง โปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร^(๑) แต่งถวายบ้าง บางทีจะมีของเจ้านายพระองค์อื่นอีกบ้าง แต่ส่วนพระองค์ก่อนนั้นหาทราบแน่ไม่ว่าทรงแต่งขึ้นสำหรับให้ละครหลวงเล่น ครั้งเสด็จเฉลิมพระราชสมภพเถยขึ้นพระชนมพรรษา ๑๐๐ ปี เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๕

บทเจรจาชุดนี้ มีจำนวน ๖๘ บทด้วยกัน กรมพระสมมตอมรินทร์^(๒) ได้ทรงรวบรวมฉบับไว้ในหอพระสมุดฯ เมื่อครั้งพระองค์ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร ยังหาได้เคยพิมพ์ไม่ มาบัดนี้ พระนางเจ้าสุชมลมารศรี พระราชเทวี^(๓) จะทรงบำเพ็ญพระกุศล

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร

(๒) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์

(๓) สมเด็จพระนางเจ้าสุชมลมารศรี พระอัครราชเทวี

ฉลองพระชันษาชาดิก มีพระประสงค์จะพิมพ์หนังสือเป็นของจำง่าย
แก่ผู้ไปช่วยงาน จึงมีรับสั่งให้กรรมการหอพระสมุดฯ จัดการพิมพ์
บทละครโอเหินาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ ถวาย และโปรดให้พิมพ์
บทเจรจาละครเรื่องโอเหินาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๕ ถวาย เพื่อจะให้
ได้อ่านทราบกันแพร่หลาย และรักษาพระราชนิพนธ์ไว้มิให้สูญไปเสีย
จึงได้พิมพ์พระราชนิพนธ์คำเจรจากับบทละครเรื่องโอเหินาขึ้นเป็นครั้งแรก

คำเจรจานี้เป็นของแต่งสำหรับตัวละครเจรจาแทรกสลับกับบทละคร
ของเดิม เพราะฉะนั้นในการพิมพ์มีกระบวนการที่จะทำเป็น ๒ อย่าง คือ
อย่างแรก ๑ ที่กับบทเจรจาไปพิมพ์ในหนังสือบทละคร ตรงที่ใช้คำเจรจา
ทุกแห่ง จะทำอย่างนี้ เห็นว่าคำเจรจาจะกระจัดกระจายเสีย ทั้งบท
ละครที่พิมพ์ก็จะดูแปลกรูปไป และที่สลับบทละครกับบทเจรจาก็เป็นหนังสือ
แต่งต่างสมัยกัน จะเอาไปคละกันดูไม่เหมาะแก่ทางวรรณคดี จึง
ได้ตกลงทำอย่างที่สอง คือรวมคำเจรจาพิมพ์ไว้เป็นเล่มหนึ่งต่างหาก
แต่ได้หมายเลขบอกไว้เป็นสำคัญ ทั้งที่ในสมุดบทละครและในสมุด
คำเจรจา ว่าคำเจรจากับบทไหนใช้ตรงไหน ใครอ่านบทละครถึงตรงที่
หมายบอกเลขบทเจรจาไว้ จะพลิกดูในสมุดคำเจรจาที่เลขตรงกัน
หรือใครอ่านบทเจรจากับบทไหน จะใคร่รู้ว่าอยู่ในบทละครตรงไหน ดูเลข
ซึ่งบอกหน้าสมุดไว้ที่บทเจรจาแล้วไปพลิกดูที่หน้านั้น ก็จะพบที่ที่เจรจา
เป็นการสะดวกทั้ง ๒ สถาน

บทละครโอเหินาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งพระนางเจ้าฯ โปรด
ให้พิมพ์ครั้งนั้นเป็น ๓ เล่มสมุด บรรดาบทที่ใช้คำเจรจาพระราชนิพนธ์

อยู่ในสมุดเล่ม ๒ ทั้งนี้ ไม่ต้องการหาในเล่มอื่น ขอบอกไว้ให้ทราบ
อีกประการ ๑ อีกวิธีที่พิมพ์คำเจรจาในสมุดเล่มนี้ พิมพ์ตาม
ต้นฉบับเดิมซึ่งเขียนเอาสำเนียงพูดเป็นข้อสำคัญ แต่ก็จะอ่าน
เข้าใจความได้ไม่ลำบากอันใด

อนึ่ง ในสมุดเล่มคำเจรจา ๖ นี้ มีรูปภาพเรื่องอิเหนาค้วย ๒ รูป
อยู่ข้างต้นเล่มรูป ๑ อยู่ตรงหน้า ๑๖๖ รูป ๑ รูปภาพ ๒ รูปนี้ สมเด็จพระ
เจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต^(๑) โปรด
ให้ถ่ายมาจากฉบับแปลยากะลอของโบราณ ของหม่อมเจ้าปิยภักคินารถ
ค้วยเป็นรูปภาพเรื่องอิเหนาซึ่งนับว่าเก่าที่สุดที่ไ้พบในคราวนี้ เรื่อง
ที่เขียนเป็นตอนท้าวทาทาไปไ้จับน พอไ้กับเรื่องคำเจรจาในสมุดเล่มนี้
จึงเอารูปมาพิมพ์ไว้ด้วยกัน^(๒)

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

(๒) ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ เจ้าภาพไม่ได้พิมพ์ภาพประกอบ

คำปรารภ^(๑)

ในการพิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. ๒๔๘๐

เมื่อปี พ. ศ. ๒๔๗๕ พระยาอนิรุทธเทวา เชิญข้าพเจ้าไปตุลครที่
โรงละครศรีอยุธยา ในการทำบุญอายุเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ละคร
เบิกโรงจับระบำตอนเมฆลาโล่แก้ว กับเรื่องอิเหนาตอนตัดคอกลำเจียก
ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ถ้าจะทำบุญอายุ ๖๐ จะมีละครตอนนี้บ้าง โดยที่
ข้าพเจ้าได้เคยเป็นละครหลวงมาแล้วอายุได้ ๘ ปี ผักเป็นทวนางยุบล
แต่ยังหาท่านจะได้ออกโรงเล่นไม่ เป็นแต่ได้ให้ครูใหญ่ครั้งหนึ่ง ละคร
ก็เลิกไม่ได้เล่นต่อไป ข้าพเจ้าได้ขออนุญาตก่อกรรมคิดป่ากร พิมพ์
หนังสือคำเจรจา^๕ เติมนามท่านที่เป็นครูและท่านที่เป็นตัวละครลงด้วย
ผู้ที่ยังไม่เคยออกโรง มีเครื่องหมายตัว ข. ในการที่ลงนามผู้ที่เป็น
ตัวละครนั้น ต้องนึกกันหากันเป็นเวลาหลายเดือนจึงได้สำเร็จ เพราะ
เวลานั้นข้าพเจ้ายังมีอายุน้อยนัก จำอะไรไม่แน่นอน ต้องสืบถามตาม
ท่านที่มีอายุมากกว่าข้าพเจ้าหลายท่านด้วยกัน คือ เจ้าจอมมารดาวรงค์
เจ้าจอมมารคา หม่อมราชวงศ์จิว เจ้าจอมถนอม หม่อมจันทร์
ทองใหญ่ ณอยุธยา คุณหญิงประไพ พัทธกัษทวยหาญ เป็นต้น ช่วย

(๑) คำปรารภและนามท่านที่เป็นครูนี้ เจ้าจอมสมบุญรัตน์ในรัชกาลที่ ๕ เรียบ-
เรียงและให้พิมพ์ไว้ก่อนต้นหนังสือบทเจรจาละครเรื่องอิเหนา ฉบับพิมพ์ พ. ศ.

แนะนำสืบถามให้ได้แต่เพียงเท่านั้น บางท่านทราบแต่นามไม่ทราบ
 นามสกุล บางท่านก็ไม่ทราบนามเลยโดยไม่มีใครจำได้ และต้อง
 ขอร้องท่านที่เป็นตัวละครด้วย บางทีนามจะกลายเคลื่อนไปบ้าง
 เพราะกาลนานถึง ๕๐ ปีกว่ามาแล้ว ความจำจะต้องพลั้งพลาดไป
 บ้าง ขอท่านได้ให้อภัยด้วย กับขอขอบพระคุณท่านที่ออกนามมา
 แล้วทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือแนะนำสืบถามให้จนสำเร็จ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจ
 ไว้ว่าจะเชิญท่านมาร่วมกันในงานคราวนี้ด้วยทุกท่าน แต่ก็มีความ
 จำเป็นโดยบางท่านไม่ทราบที่อยู่ จึงไม่ได้ส่งบัตรเชิญไป ถ้าท่าน
 ผู้ใดที่ไม่ได้รับบัตรเชิญ หรือบุตรจะมาในงานนี้ ข้าพเจ้ายินดีรับรอง
 ทุกท่าน บางท่านที่ไม่มีตัวแล้ว ได้เชิญบุตรมาแทนก็มี

สมบูรณ์^(๑)

นามท่านที่เป็นครู

๑. คุณท้าววรจันทร์	เจ้าจอมมารคาวาศ
๒. คุณท้าวเนคาพิจาริณี	เจ้าจอมมารคาสุน
๓. เจ้าจอมมารคา เขียน	รัชกาลที่ ๔
๔. เจ้าจอมมารคาหัง	รัชกาลที่ ๔
๕. คุณท้าวศรีสัจจา	(อิม)
๖. คุณท้าวศรีสัจจา	(เหลียม)
๗. คุณท้าวโสภา	(เล็ก)
๘. คุณท้าวอินทรีสุริยา	(เปลี่ยน)
๙. คุณท้าวชื่น	
๑๐. คุณท้าววัน	
๑๑. คุณเจ้าแก้วมฤต	
๑๒. คุณเจ้าแก้วไส	
๑๓. คุณเจ้าแก้วสารภี	
๑๔. คุณเจ้าแก้วชำ	
๑๕. คุณเจ้าแก้วทรัพย์	
๑๖. คุณองุ่น	

ท่านที่มีนามข้างบนนี้เป็นเจ้าจอมมารคาและเจ้าจอมรัชกาลที่ ๔

๑๗. เจ้าจอมมารคาทิม	รัชกาลที่ ๕
๑๘. เจ้าจอมมารคาสาย	รัชกาลที่ ๕

(๑๗)

๑๙. เจ้าจอมจำเริญ	รัชกาลที่ ๕
๒๐. เจ้าจอมพลับ	รัชกาลที่ ๕
๒๑. เจ้าจอมบื้อ	รัชกาลที่ ๕
๒๒. เจ้าจอมละม้าย	รัชกาลที่ ๕

ระบำโรง

๑. เมขลา	เจ้าจอมถนอม
๒. อรุณ	คุณเสด็จ
๓. รามสูร	คุณเสน เกษมสุข
เทวคา นางฟ้า รวมอยู่ในตัวละคร	
๑. ท้าวกระบวน	คุณเจวียง สาทรรักษ์ ย.
๒. ท้าวดาหา	หม่อมราชวงศ์สงวน วัชรวิงศ์
๓. ประไหมสุหรี	เจ้าจอมถนอม
๔. มะเทวี	เจ้าจอมมารดาเส
๕. มะโต	คุณหญิงประไพ พัทธภัยหาญ
๖. ลีๆ	คุณเกษมเหลียง
๗. เหมาทลาหัง	คุณเกลือบ
๘. อีเหนา	{ คุณบุญ
คุณสาย อมาตย์กุล ย.
คุณจำเริญ ย.
๙. อายัน	เจ้าจอมมารดาชุ่ม ย.

๑๐. บุษบา	เจ้าจอมมารทาวงค์
๑๑. สียะตรา	{ หม่อมราชวงศ์หญิง สิงหรา คุณเทรพีץ เพ็ญกุล คุณเจริญ โชติกสวัสดิ์ ย.
๑๒. วียะตา	คุณเปริก
๑๓. สุหรานาง	เจ้าจอมมารคาพร้อม
๑๔. กะทรักตะปาศี	เจ้าจอมมารคา หม่อมราชวงศ์เกษร
๑๕. สังคามาระตา	นางอรรณวดีขจรสุธี (ทรัพย์)
๑๖. ระเคนคาหยน	{ คุณเลื่อม คุณใหญ่ ณ บ่อมเพ็ชร ย.
๑๗. จรกา	คุณเบี่ยว เสวีกุล
๑๘. ลำด้า	คุณเทรพีץ กัลยานมิตร
๑๙. กำมะหง	คุณเสน
๒๐. ยาสา	คุณผิว
๒๑. คะหมัง	คุณอุ่งน
๒๒. ปาเตะะ	คุณชลธิ์ กัลยานมิตร
๒๓. ประสันตา	คุณแจ่ง เพ็ญกุล
๒๔. กะระตาหลา	คุณบ๊วย วิษยาภย์
๒๕. ยะรุะกะ	เจ้าจอมมารคา หม่อมราชวงศ์จิว
๒๖. ปุนตา	คุณเปล้ง เพ็ญกุล
๒๗. มิสเทอร์ก๊อก	เจ้าจอมอัม

๒๘. นายอ่าง	คุณเสาย เถาบัวไทย
๒๙. ชุนพัฒน์หลง	คุณทรัพย์
๓๐. หนานบุญสง	คุณเรณู
๓๑. มะกะทอย	คุณเผือก เสวกุล
๓๒. นายมา	คุณบุญ
๓๓. ทศ	
๓๔. ชุนพล	
๓๕. นายเวร	
๓๖. ม้าไ้	
๓๗. บ่าวชุนพล	
๓๘. สมัน	หม่อมจันทร์ ทองใหญ่ ณ อยุธยา
๓๙. ฤๅ	คุณท้าวชื่อ
๔๐. เตะ	คุณท้าวโสภ
๔๑. หมัก	คุณเจ้าแก้วสารภี

เสนา

๔๒. เจ้าจอมมารคาเตือน
๔๓. เจ้าจอมแจ้ง
๔๔. หม่อมราชวงศ์ ฉะอ้น
๔๕. หม่อมราชวงศ์ก่อน ศรีสังข์
๔๖. คุณพร้อม

๔๗. คุณกล้อย สิงหรัตน
๔๘. คุณหรุ่น
๔๙. คุณเปล่ง
๕๐. คุณสุน
๕๑. คุณอา
๕๒. คุณหญิงพิพิธมนตรี (จำเริญ)
๕๓. คุณยมโดย
๕๔. คุณแดงกาวา
๕๕. คุณเสงี่ยม บุรณะศิริ
๕๖. คุณวัน
๕๗. คุณเกลี
๕๘. คุณไพล่
๕๙. คุณเข็ม

๖๐. บาหยัน	คุณแปลก
๖๑. ปะเสหรัน	หม่อมราชวงศ์ละออ อิศรพันธุ์-
โสภณ
๖๒. ส้าหังค	คุณเนย สมบัติศิริ
๖๓. ปะลาหงัน	คุณช่วง
๖๔. ท้าวอิม	คุณท้าวศรีสัจจา (อิม)

(๒๑)

๖๕. ท้าวเปลี่ยน

คุณท้าวอินทร์สุริยา (เปลี่ยน)

๖๖. ลำไย

คุณแก้วแก้วลำไย

นางกำนัลเจรจา

๖๗. มลาทรอ

หม่อมราชวงศ์ สงบ วัชรวงศ์

๖๘. ยาหย่า

คุณเงิน

๖๙. ยี่หวา

หม่อมราชวงศ์ เพี้ยน สุขสวัสดิ์

๗๐. ปะหนั้น

หม่อมราชวงศ์ เยือน

๗๑. บุหรง

คุณเชย โอสถานนท์

๗๒. บุหลัน

คุณเชย

๗๓. บุหงา

คุณปลีก

๗๔. ลำไย

คุณชื่น

๗๕. สุปัง

คุณระทวย อมาตย์กุล

๗๖. สะเบียด

คุณกัลป์

๗๗. อุบล

{ คุณแหม่ม
เจ้าจอมสมบูรณ อ.
คุณเลื่อน อมาตย์กุล อ.

๗๘. นางที

๗๙. พัดเล็ก วิยะภา

คุณหญิงรณชัยชาญฤทธิ์ (ทับทิม) อ.

นางกำนัล

๘๐. คุณทับทิม บุนนาค
๘๑. คุณทับทิม พิศลบุตร
๘๒. คุณทิพย์ สกนสิงห์
๘๓. หม่อมเกตุ นันทวัน ณ อยุธยา
๘๔. คุณเกตุ
๘๕. คุณหญิงคำวงษ์ธรรมสาร
๘๖. คุณหญิงเสงี่ยม ไชยกราชเศรษฐี
๘๗. คุณเลื่อน ชมเสวี
๘๘. คุณเป้า
๘๙. คุณพร้อม
๙๐. คุณเอื้อน โชติกเสถียร
๙๑. คุณลำควน
๙๒. คุณเจดีย์ อมาตยกุล

สารบาญ

	หน้า
บทที่ ๑ จรกาทราบข่าวศึกมาคิดเมืองคาหา	๑
บทที่ ๒ เมื่อคำมะหงของจรกาจักพล	๓
บทที่ ๓ อีเหนาครวญถึงนางจินตะหา	๔
บทที่ ๔ ม้าใช้อีเหนาไปสืบทัพจรกา	๖
บทที่ ๕ ประสันตยาอีเหนาเมื่อรู้ว่าจรกายกมา	๑๐
บทที่ ๖ ชาวเมืองมาค้อเหนาเข้าเมือง	๑๐
บทที่ ๗ ชาวเมืองชมอีเหนา	๑๔
บทที่ ๘ ท้าวคาหาสั่งให้สียะตราไปไหวอีเหนา	๑๖
บทที่ ๙ ยาสาส่งให้จักประเสบันเอากง	๑๗
บทที่ ๑๐ พี่เลี้ยงปลอบนางบุษบาจะให้ขึ้นเผ้า	๑๘
บทที่ ๑๑ นางมะเคทวิลงไปตามนางบุษบาปลอบให้ขึ้นไปเผ้า	๒๐
บทที่ ๑๒ นางมะเคทวิเตือนให้นางบุษบาออกไปไหวอีเหนา	๒๑
บทที่ ๑๓ พี่เลี้ยงได้แก่ก้านัดชมโฉมอีเหนา	๒๑
บทที่ ๑๔ นางบาหยันห้ามได้แก่ก้านัด	๒๓
บทที่ ๑๕ นางก้านัดพูดเมื่ออีเหนาเสียสติ	๒๔
บทที่ ๑๖ จรกาเข้าเผ้าทูลท้าวคาหา	๒๖
บทที่ ๑๗ นางก้านัดติจรกา	๒๗

บทที่ ๑๘	กรมวังสั่งจกัคำหนักให้สุหรานาง กะหรัตะปาคี พัก	๒๘
บทที่ ๑๙	สียะตราเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ	๓๙
บทที่ ๒๐	สียะตราพุกกับอืเหนาเมื่อไปหาจรกากลับมา	๓๓
บทที่ ๒๑	อืเหนาส่งของมาถวายท้าวคาคา	๓๔
บทที่ ๒๒	พี่เลี้ยงปลอบนางบุษบาให้ร้อยคอกไม้	๓๕
บทที่ ๒๓	ท้าวล้าสำเภาเข้าเฝ้าท้าวคาคา	๓๕
บทที่ ๒๔	ยาสาสั่งกระบวนเสด็จไปใช้บน	๓๘
บทที่ ๒๕	นางกำนัลลี้ใจจะไ้ตามเสด็จ	๓๙
บทที่ ๒๖	สียะตราเถียงกับนางบุษบาเมื่อรับคอกไม้	๔๗
บทที่ ๒๗	ประสันตาชมนางบุษบาล้ออืเหนา	๕๔
บทที่ ๒๘	ประสันตาชมนางบุษบาล้ออืเหนา (ไม่ใช้)	๖๑
บทที่ ๒๘	สังคามาระตาพุกกับประสันตา (ที่ใช้)	๖๓
บทที่ ๒๙	สียะตราเถียงกับนางบุษบาเรื่องคอกไม้	๖๔
บทที่ ๓๐	นางบุษบาเล่นธาร	๖๕
บทที่ ๓๑	นางมะเคหวิอ่านสาร	๗๐
บทที่ ๓๒	จรกาออกพลับพลา	๗๕
บทที่ ๓๓	สมันกลับมากูลมะเคหวิ	๗๖
บทที่ ๓๔	นางกำนัลเล่นสะบ้า	๘๓
บทที่ ๓๕	นางบุษบาเล่นน้ำ	๘๘
บทที่ ๓๖	นางบุษบาเล่นเอาเด็ก	๙๒

	หน้า
บทที่ ๓๗ นางยุบลหลงทาง	๙๖
บทที่ ๓๘ นางยุบลทูลอิเหนา	๙๙
บทที่ ๓๙ อิเหนาพுகกับนางยุบล	๑๐๑
บทที่ ๔๐ นางกำนัลเที่ยวหานางยุบล	๑๐๓
บทที่ ๔๑ อิเหนาคู่เล่นกระบี่กระบอง	๑๑๐
บทที่ ๔๒ นางมะเคหัวให้สาวใช้มาไล่กั๊กาหยัน	๑๑๗
บทที่ ๔๓ นางมะเคหัวสอนนางบุษบาให้เลี้ยงเทียน	๑๒๖
บทที่ ๔๔ อิเหนาพุกปลอมพระปฏีมา	๑๒๙
บทที่ ๔๕ อิเหนาพุกกับนางมะเคหัว	๑๓๐
บทที่ ๔๖ อิเหนาขอสัถย์นางมะเคหัว	๑๓๒
บทที่ ๔๗ นางมะเคหัวให้สัถย์กับอิเหนา	๑๓๔
บทที่ ๔๘ หกกษัตริย์เล่นล่อนเทนนิส	๑๓๖
บทที่ ๔๙ พวกระเด่นว่าเปรียบจรรกา	๑๔๓
บทที่ ๕๐ พวกระเด่นพุกว่าเปรียบจรรกาต่อไป	๑๔๖
บทที่ ๕๑ สาวใช้ไปคุฤณี	๑๔๗
บทที่ ๕๒ นางมะเคหัวพุกกับพระฤณี	๑๕๔
บทที่ ๕๓ ฤณีถามเรื่องรคน้ำมนต์	๑๕๘
บทที่ ๕๔ ฤณีรคน้ำมนต์และให้พร	๑๕๙
บทที่ ๕๕ จรรกาสั่งจัดพลจะไปตามนางบุษบา	๑๖๑
บทที่ ๕๖ จรรกาพุกกับสังคามาระตา	๑๖๒

	หน้า
บทที่ ๕๗ กระธาหลาทูลอิเหนาว่าจรถามาเฝ้า	๑๖๖
บทที่ ๕๘ จรถา ลำคำ สันสงสัยอิเหนา	๑๖๙
บทที่ ๕๙ ท้าวคหาว่ากับอิเหนาเมื่อไปแก้สงสัย	๑๗๐
บทที่ ๖๐ นางวียะดาตามอิเหนาถึงนางบุษบา	๑๗๑
บทที่ ๖๑ นางวียะดาจะตามอิเหนาไปบ้า	๑๗๒
บทที่ ๖๒ ประสันตานางบาหยันเชิญนางบุษบาไปชมสวน	๑๗๓
บทที่ ๖๓ ประสันตาเล่นกลเวลานางบุษบาชมสวน	๑๗๕
บทที่ ๖๔ อิเหนาหลบพายุในเงื้อมเขา	๑๗๙
บทที่ ๖๕ ประสันตาคะระธาหลาทักใจเมื่อนางหาย	๑๘๒
บทที่ ๖๖ อิเหนาสลบเมื่อทราบว่านางบุษบาหายไป	๑๘๔
บทที่ ๖๗ สังกามาระธาเตือนสติอิเหนา	๑๘๕

บทเจรจาละครเรื่องอิเหนา

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

บทที่ ๑

เมื่อจรรณพรเข้าเสด็จมาคิดเมืองดาหา

ตอบพร้อม “มาซึ่งชัยคาหาธานี” หน้า ๒

จรรณ

อ๊ะ จริงอย่างนั้นเจียวหรือ ผิดไป ผิดไป ท้าวกะหมัง
กุนหนึ่งเป็นอะไรจึงจะอาจถึงเพียงนี้ไม่สม เว้นแต่ผู้ท้อ
เอาศีรษะเข้าชนคิลา นั้นแหละจะเห็นจริงละ ว่าอาจ
จะยกอาวุธขึ้นต่อสู้ด้วยพระองค์วงศ์เทวาแลแล้ว อย่างไร
หะท่านรวชทก

ทูต

พระพิจะชะ ถึงมาทว่าหากจะเป็นไปได้ด้วยโมหา ก็ไหน
จะเคืองเส่นพระโลมาฝ่าพระบาท แะไคยินข้าวพระนาม
ก็จะขามขยาค ไพรเห็นจะทั้งนายเป็นแน่ ด้วยกะ
ด้วยกะหม่อม

จรรณ

อือ แะยังสงสัยนัก ว่ามันคอตทั้งหน้งเหล็กอย่างไร จึง
หาญยกมายังนี้ ว่ากระไรคำมะหงแกเห็นอย่างไรหือ

คำมะหง

พระพิจะข้า ขอรับบักกะบักกะหม่อม เห็นด้วยเกล้าว่า
เป็นความจริง เพราะวิสัยแห่งไคมีสศรีรูปงาม ความ

วิวาทแย่งชิงและการสงครามก็คงเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สม
ทั้งคำโบราณท่านย่อมว่า “ความรัก ถึงน้ำนมต้มผัก
ก็คงหวาน” ความรักอาจจะกลบคนลงเป็นสัตว์ กลบ
สัจเป็นนคนได้ เมื่อความรักเกิดขึ้นแล้วใครเลยจะ
เกรงใคร ถ้าทรงพิเคราะห์ไปก็จะทรงเห็นจริงดังนี้

จรงกา

อ้อ แก้วก็ชอบกล แะ ทูต ท่านรู้แม่ว่าอ้ายศัตรูมันรู้
หรือไม่ว่าพระองค์โปรดประทานนางแก่ข้าแล้วละ

ทูต

พระพิจะข้า ถึงแม้จะทราบก็เห็นจะทราบไม่ถนัดว่า
เป็นใคร เพราะการที่ทราบไกลไกลไหนจะทราบละเอียด
จึงอาจทำหั้น ข้าพระองค์ก็เห็นว่า ถ้าเมื่อเข้ามาใกล้
และพระองค์เสด็จยกไปได้ทราบข่าวแน่นอนแล้ว เห็นจะ
ไม่กล้าหาญต่อผ้พระหัตถ์ออกพิจะระ

คำมะหง

ข้าก่อนท่าน ท่านเห็นว่าเขาจะไม่กล้าสู้ ก็เหมือนหนึ่ง
ท่านได้เคยนึกครวหนึ่งแล้ว ว่าเขาจะไม่กล้ายกมา
หรือคำที่ท่านพูดท่านไม่ได้เคยนึกเลยอย่างใดอย่างหนึ่ง
การนี้ยากอยู่ยากอยู่ คิด ----

จรงกา

อ๊ะ คิกอะไร คิดการเรื่องนี้ที่จะผ่นผ่นไม่ได้ละหรือ
ไม่ได้ ไม่ได้เป็นอันขาด ข้าสาบานโดยอะไร ๆ หมค
ทั้งนั้น ที่เขาอ้างสบถกัน ถึงแม้ว่าพอย่างก้าวไปเมือง
จะจมลงในอเวจีจนรก แผลงตัวข้าจะละเอียดไปยิ่งกว่า

ประมาณ ก้อย่าได้คิดเลยว่าจะอยู่ ไอ้คำทว่าข้าหรือคิดนั้น
ใครอย่าได้พูดต่อไปเป็นอันขาด ถ้าใครขึ้นพูดหัวจะขาด
เป็นแน่ ว่าแต่สงเดียวแต่ความนี้จะเล่นกะข้าละวอ

พูด ความซื่อ^๕เหลือที่จะกราบทูลให้เป็นแน่ได้ แต่เห็นด้วย
เกล้าว่าแต่เพียงมันอ้างว่าจะยกมา ก็เป็นการกำเริบ
หยาบข้าทอพระบารมี พอที่จะตัดศีรษะมันไปได้อยู่แล้ว
ปกเกล้าปกกระหม่อม

จรงกา เป็นแน่ เป็นแน่ ซื่อ^๕น้อย่าสงสัย ถึงมันจะมีมาข้า
ก็ลงไปเอาหัวมันเสียให้ใต้อย่าวิตก แฮะ อย่าว่าแต่มัน
ว่าจะมาเลย แม่แต่เพียงกล่าทูลขอหรือ อ๊ะ เกินไป
แม่แต่มันนักรกอยู่ในใจแต่ให้รู้เถอะ ที่จะเอาหัวมันไว้
น้อย่านัก การนชาอย่างไรก็ตอ้งไป ตอ้งไป ไปเดี๋ยวนี้
ไปเดี๋ยวนี้

บทที่ ๒

เหอคำมะหงของจรงกาจัดพล

ตอบทอ้ง “มาตรวจเตรียมโยธ^๕รพล” หน้า ๒

คำมะหง ฮือ จรงหนอ จรงหนอ เขาว่าไว้ สิง^๕มันหน้ามืต
หน้ามืต ยิ่งกว่าอะไร ๆ ผมตามจริงจริงเถอะ การเรื่องที่
ว่านุ่นอยู่นุ่นเห็นยังไร

คะหม้ง อ้อ อ้อ ไม่ได้ ไม่ได้ หัวขาด หัวขาด อ้อ อ้อ
ผมไม่พูด ไม่พูด เป็นข้าต้องทำการข้า ผมไม่กล้าคิด
การเจ้า ไม่ได้ พูดไม่ได้ พูดไม่ได้

คำมะหรง อ้อ คุณละก็มีแต่อย่างนั้น กระนั้นผมลาก่อนละ (ไป)

คะหม้ง อ้อ พันทกซ์ไปคราว อีตานี้ไปเสีย พูดกะแกเหมือน
จับขีรเอนชกลาก หรืออะไรอะไร ไม่ได้ ไม่ได้ ตึกมือ
ตึกมือ อ้อ อ้อ ขำประหลาดใจ ปากแกพูดว่าไม่ได้ไม่ได้
เสียเกือบจะทั้งนั้น เช่นแกจะกินข้าวหรือไม่กินหนอ
หึ หึ หึ แกก็ตองกิน เหมือนกะการอะไรอะไรที่แก
ว่าไม่ได้ไม่ได้ แล้วแกก็ทำ หึ หึ หึ แฮะ นายเวร
นายเวร ใครอยู่นั้น นายเวร นายเวร เร็ว เร็ว มานี้
มานี้ ส้มหมายเกดเก้ ส้มหมายเกดเก้ เกดเก้ทัพ
เกดเก้ทัพ เร็วเร็ว

บทที่ ๓

อิเหนาประหมครวญถึงนางจินตะหรา

อิเหนา คือบทรวง “กรตระกองกอดหอมอนถอนฤทัย” หน้า ๕
ข้า นี่กรรมอะไรหนอ กรรมอะไร ถึงจำที่จะต้อง
เป็นอย่างนี้ ข้า แน่ เพราะเป็นเจ้าเท่านั้นเอง จะ
กินก็ต้องบังคับ นอนก็ต้องบังคับ จะมีเมียก็ต้องบังคับ

ยศเกียรติวงศ์ตระกูลนั้นอะไร พิโร พิโร เปลาทั้งนั้น
 เกิดเป็นเจ้าไม่เห็นสบายอะไร ที่อะไรผิดกับคนธรรมดา
 กินหรือก็ต้องกินเหมือนกัน อะไรอะไรก็เหมือนกัน
 เห็นแต่เสียเปรียบไพร่เท่านั้นเอง จะเดินไปไหนก็ต้อง
 มีผู้คุมผู้กำกับ ที่อายไพร่มัน ไปได้ตามใจมันคนเดียว
 ตัวเปล่า เราจะไปมันก็ต้องมีผู้คุม ตำรวจทหาร อะไร
 อะไรเรียกไปเพื่อไป ที่จริงก็ไอ้ตัวทำมั่งรังใหญ่มันคุมเรา
 เท่านั้นเอง ฮือ ฮือ ฮือ ไพร่มีนายข่มเหงก็เจ้าละ มี
 เหมือนกันอีก มีเมียรักข่มขืนจะให้อย่า ไม่อย่าแกล้ง
 พรากเสีย เอาการศึกษาข่ม อนิจจัง อนิจจัง ไม่ไปหรือ
 วงศ์ตระกูลอะไรอะไร ตามแต่จะว่าไปตามชอบใจ สุด
 แท้แท้จะพรากมันออกให้ได้ ไพร่มันก็เสียกว่าอีก ไม่
 อยากไปหรือจ้างแทนตัวก็ได้ แต่พออิเหนาจะทำอย่างไร
 ฮือ บานัน แม่จินตะหราจะทำยังไงหนอ พิโร นาคา
 มิเป็นเผ่าเก่าละหรือ จะพูดอะไรกันหนอ ไม่มีเรื่องอื่น
 แน่ ทำยังไงจะได้เห็นหน้าสักคนหนึ่ง เป็นชชชชช
 กิ่งคักกว่ายังงั้นแน๊ ไม่มีผู้ใดในโลกที่เหมือนกับเรา
 นั้มตายหรือ ทำยังไง ที มาได้กัวันนานแท้แท้ เมื่อไร
 จะได้กลับ รู้แน่ไม่ได้ ที ที กลับเสียตรงตรงแหละนะ
 ฮือ ก็ไม่ได้ บอกบ่วยหรือ อือ ว่าเป็นอะไรก็ ถึงจะต้อง
 กลับทีเดียว ไม่ได้ เขารู้เราไม่เชื่อเป็นแน๊ ทำบ้า เอ

เขาจะพาไปกุเรบนัสเกิดเหตุใหญ่ ทำอย่างไรที ถึงจะ
ได้กลับ ชื่อ สันคิจจริง จะทำอย่างไร เปลา ก็ต้องทน
ไปอีก พัว ขอให้เจ็บจริงจริงเถอะ ยังมันก็ไม่เจ็บให้
อีกแหละ ชื่อ นี่เราบ้าเสียแล้วคอกกระมัง พิโร
จินตะหรา จินตะหรา จินตะหราของพี่ อนิจจา ทายเน่
ยังเหลือทนแท้แท้แล้วเจ้าประคุณ เทวคาอารักษ์ช่าง
ไม่ช่วยบ้างเลย อนิจจัง อนิจจัง ชื่อ ชื่อ เอ้า ทนไป
กว่ามันจะตายเสียรู้แล้วไป

บทที่ ๔

ม้าใช้เฒ่าไปสืบที่นครดา

ตอบพร้อม “หวังจะช่วยชิงชัย” หน้า ๖

ม้าใช้

ไหนใครเป็นขุนพล เนอะ ท่านช่วยพาไปสักที

ขุนพล

ทำไม ธุระอะไรเนี่ย ชาวค่านหรือ คีละ จะหาเจ้า
พนักงานนำทางอยู่เดี๋ยวนี้ นี่กว่าจะให้ไปผูกคอต้อยแล้ว
เคราะห์ที่ออกมาเสียก่อน ยังไง ทางช้างหนายังอีกสัก
กัวยัย มีน้ำที่ไหนมั่ง พลับพลายอยู่ที่ไหนอะ ตุ้มทำท่าเนอะ
นี่แกไม่รู้หรือว่ากองทัพผู้ใด

ม้าใช้

ถึงจะรู้ไม่รู้ฉันก็จะไม่ทำให้แปลกอะไรกัน อย่าเพื่อ
ไปเลยคุณ คีละไม่ใช่ขุนค่านหน้าทะเลเหมือนคุณ
นี่คอก

- ขุนพล ชะเจ้าขุนท่านหน้ากล้อ นี่ไม่รู้จริงจริงหรือว่ากองทัพใคร
 จึงทำบ่อไปยั้งน บอกกันเสียจริงจริงเดอะจะบอกให้
- ม้าไ้ ก็บอกแล้วนี่นะว่าไม่ใช่ขุนท่าน ฉันเป็นนายทหารของ
 สมเด็จพระบรมมรรควาไชยสงครามบุรีรับสั่งใช้ให้มาคุ
 ว่าทัพท่านเป็นทัพใครดอกคุณ
- บ่าวขุนพล แอ้ยงั้นผมบอกมั่ง เจ้าคุณเห็นเป็นเจ้าคุณขุนพลแม่ทัพ
 หน้าของสมเด็จพระบรมกษัตริย์เจ้ากรุงจวกา รู้หรือยังละ
 เจ้าของเขาโตกว่าเจ้าของแก
- ม้าไ้ พ่อคุณเดอะ บอกสักหน่อยเดอะ ว่าจรวงานนั้นคือใคร
 มาทำไม
- ขุนพล เอ เจ้านี่เชื่อมาแต่ไหน พระองค์ผู้ทรงนามจรวงา-
 ธิราชานัน คือผู้ที่จะเป็นสามของพระราชบุตรกรุงคากา
 นันธิ อย่าทำเชื่อไปหะ หน้าซัด อย่าตื่นไป ไม่เป็นไร
 เจ้าของเราพระทัยดี ออกทนมุ่งโทษแก่ผู้ที่ไม่รู้ ไม่
 ตั้งใจทำผิดทางยุติธรรมดอก
- ม้าไ้ อะไรละ ฉันหน้าตื่นหรือ ชะ ชะ ชะ ท่านว่าเอาที่ฉัน
 ไม่เคยเป็นเลยสักที ตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว เอาเดอะ मैं
 จะเป็นชนคราวนี้ คุณอย่านึกว่าเป็นเพราะตกใจ ถ้าจะ
 เป็นก็เป็นเพราะมาได้ยิน ไอ้การที่ไม่ควรจะได้ยินดอก
 ชะ ชะ ชะ ชะ จรวงาสามีของสมเด็จพระราชบุตรคากา
 ชะ ชะ ชะ ชะ จะเป็นอย่างไรนะ รูปร่างจะเป็น

- พรรณไพนะ สะ สะ สะ
- บ่าวขุนพล (หัวเราะ) สะ ทำไมนะ ชันจริงพิไร แค่นั้ว นี
หรือนายทหาร หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ ไม่รู้
จักเจ้าชีวิตก็ได้คั้ว นีนะ ทะไมนะ รูปท่านก็เป็นคน
อย่างข้านี้แหละ จะแปลกอะไร เว้นแต่ท่านทรงเครื่อง
อะไรอะไรงามกว่าข้าท่านนี้
- ขุนพล เสือก พุคผิผิผิผิผิ หลังจะลายละอ้ายนี้ เอาเสีย
เกี้ยวแหละ อี อี
- ม้าไ้ ข้าขอรับ ถ้าแต่เจ้าของคุดอยู่ในธรรมไม่ลงโทษแก่ผู้ไม่รู้
ไม่แกล้งเหมือนคนว่าจริงแล้ว คุดก็เห็นจะไม่ทำโทษ
แก่คนที่พูดจริงตอกขอรับ แก่พูดจริงตอก สะ สะ สะ
น่าจะอยากรู้แท้แท้ ว่าชาวจระกามีกระจกสองหรือไม่
มีหนอ
- บ่าวขุนพล คุดเอะขอรับ เมื่อแกพูดยังจะให้ผมคอยังไงได้นี้
กระจกไม่มีกันก็ได้ ข้าหาใช้เมืองบ่าไม้คอกพอเอี้ย จะ
ได้ไม่มีกระจก ทำไมเมืองแกหายากนักหรือ
- ม้าไ้ สะ สะ สะ อย่าโกรธขังไปเลยเพื่อนเอ๋ย ข้าขอถาม
อีกคำเอะ กระจกเมืองแกนะเขาสองกันข้างหน้าหรือ
ข้างหลัง ตามจริงจริง
- บ่าวขุนพล บ้า บ้าแน่ ให้ข้าค้นบักบักไปเอะ สะ สะ สะ สอง
กระจกข้างหลังก็มีคั้ว พิไร พิไร นีคนหรืออะไรนะหิ

ม้าไช้

ทำไมนะ ข้าจะว่าให้ฟัง ถ้าหากชาวเมืองแกมีกระจก
เจ้าของแกก็คงมี ไม่ต้องสงสัย ถ้าเขารู้จักส่งมันข้างหน้า
ท่านก็รู้จักส่งมัน มันเห็นได้เหมือนกัน นี่ทำไมมัน
ไม่เช่นนั้น น่าสงสัยนัก

บัวขุนพล

ม้าไช้

อะไรละ เจ้าข้าไม่รู้จักส่งกระจก อ๊ะ บ้า บ้า แน่
ข้า ฟังออกก่อน เจ้ารู้แล้วสว่ากระจกนั้นเขาใช้ส่งเพื่อ
จะให้เห็นหน้าว่ามันเป็นยังไง ยังแหละข้าจึงคิดว่าเจ้า
แกไม่มีกระจก หรือส่งไม่เป็น เพราะถ้าได้ส่งสักที
แล้วที่ไหนจะกล้อออกหน้าออก อ้าวว่าแต่ผู้หนึ่ง ที่สุด
ผู้ช่ายก็ออกไม่ได้ นี่ไม่ยังงั้น เห็นมันออกกลิ้งซิง ผิด
เชิงที่ข้าจะเชื่อ ว่าเมืองแกมีกระจกได้ แะถึงมีก็แต่
ก่อนก่อน แต่เดี๋ยวนี้เห็นจะมีกฎหมายห้ามไม่ให้ใช้เป็น
แน่ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ

ขุนพล

เอ อ้ายนี้หายใหญ่ทีเดียวหน่า ไม่ได้การ เห็นจะ
ปล่อยตัวไปไม่ได้

ม้าไช้

ข้า ข้า ขอรับ ใต้เท้าอย่าเพ่อโกรธผม คำที่กระผม
ว่านี้ ถึงทำให้คุณโกรธเดี๋ยวนี้ก็จริง แต่เมื่อกระผม
ไปแล้ว คุณก็จะหายโกรธ ถึงโกรธก็แต่ต่อหน้าคน
ภายหลังจะไม่ทำให้คุณเสียใจ เพราะไม่ทำโทษแก่ผู้ที่พูด
จริง ให้เสียทางยุติธรรมของเจ้าคุณ เหมือนเช่นคุณเอวค
เมื่อ ก็ ผมกราบลาก่อนละขอรับ (ไป)

บทที่ ๕

ประสันตaylor เหนือราจรกายกมา

ตอบทรวง “แม่นแพ้วจะตายแก่พวกเรา” หน้า ๗

ประสันตา ซา คีแท้ คีแท้ละ พวกเรากรวาน ว่าทคนเครื่องผมอค
สัทนไฟทคนควันทอคมันฉุฉุ ทำทำไม ทำให้ท่านสวย
ท่านก็ซุมมือหมาเสียหมดคสาวรับ เจ้าคนเครื่องก็คุดแต่
กางกันซาม

ปุนตา ซะ นันพุทอะไรนะ

ประสันตา ไม่จริงหรือ คู้สิ พิไร พวกเราสัทนบันทนทอก อาบ
เหือทางนา ทำคักสำเร็จแล้ว ท่านก็ล่อยซามาซุมมือ
เบ็บเฮา สบายสบาย ถ้าแพ้วละเปล้า พวกเรากอกตาย

สังคามระดา แกละก็คักแต่กะกละกะกละตามะแหละ ก็อ้มแล้วจะให้กิน
ยังงิ เมื่อไม่กินแล้วจะหวงทำไม

ประสันตา กันนั้นะซี ถึงเจ็บใจ เอะอะซอรับ แพ้ว แพ้ว ถึงคืเท่าคื
ร้อยคัพันคื เมื่อไม่ค้องการจะคื้ออะไร ท้องกระไรเลย
นะซ้างอ้ม จนจะคมจะชิมอีกไม่คืได้

บทที่ ๖

ชาวเมืองมาคืเหนาเข้าเือง

ตอบทรวง “มาฟ้เลียงเคียงสองซ้างไป” หน้า ๘

(อเหนาเซ็คแล้วเข้าโรง ชาวเมืองออกมาคอยคื้อเหนา

ในพวกชาวเมืองนั้นออกมาหนึ่งเรียงแถวตามธรรมดา
 นายมา นายอ่า กับมะกะตอย เดินตามกันออกมาคอย
 นายมานั่งแล้วพุกกับมะกะตอย)

นายมา แอ นีมาคือนีนาเข้าเมืองละสินะ มานั่งข้างนี้เถอะไม่สู้
 แน่นเที

มะกะตอย เออ อีแต่มั่นบอกเมื่อเช้าว่าอีเหนาจะมา อ้ายขันก็ไม
 รู้ว่าอะไร มันเป็นอีเนาอีเหนะอะไร เคามาก็มาเกะเคา
 กะนั้นเอง เออเมื่อกว่าที่โหนดไม่แน่น ขันจะไคไปนั่ง

นายมา นั่งทนเถอะ จะเล่าให้ฟัง
 (มีสเทอก๊อกออก เดินเข้ามาใกล้นายมา)

นายมา อ้าว นายก็มาด้วยหรือ เสิญข้างนี้สินาย กูคบาย กูคบาย
 กูคบาย

มีสเทอก๊อก กอบใจเท สบายหรู นีเกาคำอะไรกัน กูอะไร จัน
 ตามเกาคในนว่าอีเหนาจะมา บ้อมารูหรือเปล่าว่าไคเป็น
 อีเหนา อือ

นายมา อ้าว เล่าอยู่เคยวนเทเคยวน นายอยากจะฟังก้นังลงซี

มีสเทอก๊อก เอ จันไม่นั่ง เป็นท่าเนียมเมืองนอกสินสบายกว่า จัน
 เติ่มตี เติ่มตี เป็นเจ็บคัน ไคยเรียกอะไร ปรงเรียก
 รุมะติซิม

นายอ่า ชะ ชะ ชะ เขาหะเขา—

มีสเทอก๊อก แหม เรียกยากแต่แต่ อะไรละ กะกะกะเก้า อือ จัน

เรียกทุกหรือไม่ทุกอ้อ

(พร้อมกัน ซา เว้นแต่นายอ่า)

มิสเตอร์ก๊อก ทำไม ซาทำไม โอะ อิมโปโลต์ ทำไมจันว่าไม่ทุกหรือ
อ๊ปปริจิงจิง อยู่ไม่ได้ อยู่ไม่ได้

นายอ่า (โกรธ) อะอะ อ้ายอ้าย ฝะฝะ ฝ่าฝ่า หรั่ง ชิชิชิชิ
ชนกกกกกจ้องหะหะทองล่อคนตะตะค้าย

(ขุนพัฒน์หลง หนนานบุญสง ออกมาเข้าหมู่)

ขุนพัฒน์หลง อ่าอ่าอ่าอ่าอ่า โป๊ยทั้งการ อ่าฮิโละกันบ่าวบ่าวไม่
ทั้งการ ชิมเทียนชิมเทียน กู้ดโมนิ่งซา สะสะ

มิสเตอร์ก๊อก ก็ชิมชยุ เสอ (พูดกับนายอ่า) จันก้อโตะ ไม่ทราบ
จิงจิง ประเจ้าไม้ตอกคนไม้รู้

นายมา อ้อ พ่ออ่างละก็ นายแกไม่รู้จิงจิง

ขุนพัฒน์หลง สะสะอู่มชี่ ยูกัมแอนคี่ สะอู่มชี่ มีกำซ้อละเซม

มิสเตอร์ก๊อก เอ อินคี่ค

हनานบุญสง บ่าวเวียงบ่อลื้อหยังมันจะเป็นป่านไค้ เว้าไทยเทอะหว่า
มะกะคอย เออ พ่อ กูกอยทั้งไม่รู้ว่าจะไปทางโน

มิสเตอร์ก๊อก ทำไม อีเหณาไม่มาทางนหรือ

นายมา เป่ล่าคอกนาย เขาว่าทางหนึ่ง จิงจิงนะ ถ้าเราเป็น
อีเหณา เราจะทำทำอย่างไร เมื่อจะเข้าเผ้า

ขุนพัฒน์หลง ฮ้า ยากเท้เท้ จงมันทำผิเฉยแล้ว พุกยากทำยาก
อย่างลัดดาเป็นมวงจิง—

มิสเตอร์ก๊อก จันก้อไ้ซ โกเป็นอีเหเนาอื้อ คิเยเนอรลหรือ

นายมา ยั้งนาย ยั้งนาย ฉั้นจะเล่าให้ฟังนะ อีเหเนาเป็นลูก
เจ้าเมืองเมืองโน้น ขอลูกสาวเจ้าเมืองเมืองนี้ แล้วก็
ไม่รักไปมีเมียอื่น นายเข้าใจเมะ

มิสเตอร์ก๊อก อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ เก้าใจ เก้าใจ

นายมา แล้วเจ้าเมืองเมืองนี้โกรธ จะยกให้คนอื่น เกี้ยวอีเหเนา
คนที่ขอแล้วไม่เอาเนั้น จะมาเล่าเจ้าเมืองเมืองนี้ เราจึง
พากันมา

ขุนพัฒน์หลง อา ชั่วเท่เท่ เกิดมาไม่เคยเห็น เขาอยากทำไม้ตี ลูก
เจ้านายเลาฉวยเท่เท่ อา ชั่วจ่ายเท่เท่ จิจิทำโลไม่
เอาไหน ยังลตาเป็นมวงจิง-

หนานบุญสง บ่า มันน่าเสียกายเท่แล้ว

มิสเตอร์ก๊อก โอ๊ะ คำเนียมไม้ตี คำเนียมไม้ตี ถ้าเป็นปรั้งตระลาการ
จะต้องปรับคนตีคำให้แตกคอนแต่รักตีเดียว โอ บิด
ที่เกิด

ขุนพัฒน์หลง ไม่ใช่ไม่ใช่ อย่างธรรมเสียมมวงตี เจ้ามวงบับไม่ล่าย
ถ้าเป็นมวงจิง-

นายอ่า อ้า อ้า แหะ แหะ แหะ แหะ แหะ แหะ มา
มา โน่นแล้ว

ขุนพัฒน์หลง บู้โร่ บู้โร่ อย่าเพ่อไป อามาล้าย อามาล้าย อามาล้าย
ชิมเหียนอย่าเพ่อไป โชฮัวพุคให้จับบุเหลียว อี้ อี้

ฮ ฮ ว่าถ้าเป็นมวงจิง—

หนานบุญสง บ่า มั่นมั่วแท้ลว

ขุนพัฒน์หลง จิ จิ จิ เจ้าคนเล่ห์ โขบกค่าเสียไม่ได้ ฮ ฮ ฮ ฮ
ว่าถ้าเป็นมวงจิง—

นายมา เร่ว เร่ว เร่ว เร่ว

ขุนพัฒน์หลง โอ๊ย! ถ้าเป็นมวงจิงก็ไมล์เท่าลันแหละ โป้ยให้จับไม่ล่าย
(พร้อมกัน) พุโธ

(นายมาหมอบเป็น หนานบุญสงนั่งยองของประนมมือ
มะกะตอยนั่งคุกเข่า นายอ่างหมอบ ขุนพัฒน์หลงยืน
เท้าหัวเข้า มิสเทือกก็ออกยืนตรงตรง)

บทที่ ๑

ข่าวเมืองสนธิเหนา

ท่องบทร้อง “ไฟรฟ้าจะไต้ฟ่งสืบไป” หน้า ๘

(บทชาวเมือง กระบวนอิเหนาออกจากโรงเตี๊ยน สิ้น
บทแล้วขุนเจรจาก่อนหน้า นายมากราบถวายบังคมสาม
ครั้ง นายอ่างยกมือขึ้นไหว้ หนานบุญสงเอามือประนม
อยู่กลางกระหม่อม มะกะตอยไหว้เหมือนกัน ขุนพัฒน์
หลงเคาะ มิสเทือกก็ออกเป็ดหวมก)

ขุนพัฒน์หลง จะ จะ จะ ฉวยจิ้น ฉวยจิ้นจิ้นน้อ งามอะไยยัง

ลูหน้ายังกะพะเนื่อหอมที่เดียว ฉา โทหนะเน่ หุกาทะละ
กวนอิมเหนย คนลูยังตั้งตาเป็นมวงจิง—

นายอ่าง กะ กะ กะ ก็ ก็ ก็ ไม่ ไม่ ไม่ ไม่ ก็

(พร้อมกัน) ฮา

หนานบุญสง ฉารุ ฉารุ งามบ่อแพ่

นายมา เออพ่อคุณ งามราวกะพระศรีอารียี ไม่เคยพบเคยเห็น
เลย

ขุนพัฒน์หลง คนมีลักหะหนะยังดี ก็มีบุญมีความสุขมากมาย

นายมา ความสุขความสุขทัพบก รู้หรือว่าเป็นยังไร

ขุนพัฒน์หลง ทำไฉนไม่รู้ กะสืบายอกสืบายใจชีนา

นายมา คนอย่างไรจึงเรียกว่าคนสืบาย

ขุนพัฒน์หลง มีเงินมากมาย อยู่นานนานตาย

นายมา มีเงินมากทุกซีกมาก เพราะต้องระวัง ตายช้าอยู่เป็นชีนา
อนิจจัง

ขุนพัฒน์หลง ก็ยังลัน อะไอะไอะเพื่อนักป้าชั่งจะสืบาย

นายมา ไม่เกิดไม่แก่ไม่ตาย อ๊ะเราพุคนนอกคอกจนสุกกระบวน
ไปแล้ว หวนนึกถึงทุลกระหม่อนแก้วก็เสียตาย

ขุนพัฒน์หลง ฮั ฮั กวนก่งช่วยปุ่นเถา ให้ไล่ลูกเจ้าลูกนาย

หนานบุญสง อือว่า ผีเหี้ยทำวเลือนช่วยทุลหัว ได้เมียสมตัวจะเส้น
ใจกาย

มิสเคอ๊ก โอ๊ะ จันอ้วนอนประเจ้า ให้จ้วยเกาให้สพายสพาย

มะกะตอย เออเออ พี่พ่อพี่แม่ ชมคิตจะทะแยทะวาย
 นายอ่าง ฉั่น ฉั่น ซี ซี ซี งะ งะ—
 มิสเตอร์ก๊อก กัดมอชิง นาย
 นายมา ซ้อ ซ้อ แล้วกันพ่อเจ้าประคุณ ไปเสียสุดสายตาแล้ว
 ลูกจะได้ดูที่ไหนอีกเล่าพ่อคุณ
 ขุนพัฒน์หลง ออย่า ออย่า ฮือ ฮือ ฮือว่าถ้าเป็นมวงจิง—
 มิสเตอร์ก๊อก อ่าอ อ่าอ ออย่าเป็นตุ๊ก ไม่เป็นไทร มานี้เตอะ จัน
 จะปาวังแก่งไปคู้ ทำเนียบนอกไม่ค้อ ไม่เป็นไทร
 หนานบุญสง บ่า บ่อได้แล้วน้อ ค้อยกัวเขาเอาคาบปากค้อ ม้วยบ่อ
 ได้กับไปเมืองน้อ
 มิสเตอร์ก๊อก ออย่ากลัว อยากคู้ต้องคู้ ไคจะไปกัไป จันไปเกี้ยวหี
 (พร้อมกัน เว้นแต่หนานบุญสง) ไป ไป
 นายมา ทายกัทาย ถึงทายกักำลังชื่นใจ คงได้ไปที่ชอบ ไปกัไป
 หนานบุญสง บ่า คอยยั่นนกันน้อ ไปบ่อได้ นึกนึกแล้วคำคู้คอใจมัน
 หายวาววาว
 นายมา อ่าอ เอาไปให้ได้ (ลูกตัวหนานบุญสงวิ่งลักไปเข้าโรง)

บทที่ ๘

ท้าวดาหาลังให้สี่ยะคราไปไหว้ลิเหินา

ท่อนทรวง “เจ้าจะไปเป็นข้าไพร่” หน้า ๘

ท้าวดาหา ไปซิ ไปไหว้เขาเสีย เจ้าเคนเชลย

ประโหมสุหรี ไปละก็เจียมตัวนะ ออย่ากำเริบ

บทที่ ๕

สาส์นให้จ้ดปะเสบันอากง

ก่อนทรวง “ไปจ้ดแ่งแ่งที่คังบัญชา” หน้า ๑๑

ยาสา เวรโครเฮ้ย นายเวรโครอยู่ที่ทิมคาบบังหือ

นายเวร ขอรับกะผม

ยาสา เร็วเข้า หมายถึงให้เจ้าพนักงานจ้ดปะเสบันอากงให้
พร้อมเดียน เวลาคะจ้อออกจากเผ่าสมเด็จพระราช
โอรสกรุงกูเร้นจะเสด็จไปประทับ เนะ สั่งเสียให้
ละเอียคนะ

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม กำหนดอย่างไร

ยาสา ก็เห็นจะอยู่ในสักสามเวรสเวร รววนแหละ ไม่นาน
นักคอก ฮะ ฮะ พระทัยกับพระองค์อยู่ต่างกัน นาน
ไก่อหือ ฮะ ฮะ ฮะ

นายเวร รับพระร่าอะทานว่าก็ยังไมไ่ จะคาครากาเพ็ชรเม็ดใหญ่
ที่นายช่างยังมิไ่เห็นและคิราคานั้กระไรอยู่ ท่านก็มีไ่
หยอกนักเลงอยู่ ผมเห็นพระเนตรจะไม่สู้คำ

ยาสา อือ ก็นายช่างไม่มีช่องจะคุด และไม่ยากคุด ถึงจาจะคิมคิ
กั้ไท่ไหนจะเห็นจะรู้ไ่ อ๊ะ พุคการเกินตัวเราแลอะ
เท่านี้เนอะสั่งเสียให้คิณะเรา อย่าให้เสียร่าอาการไ่
คามรับสั่ง

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม

บทที่ ๑๐

๔๕
พลองปลอมบุษบาจะให้ขึ้นไปเต่า

- บารหัน ทูลท้าวไรเทวีไม่ล้า” หน้า ๑๒
 ทูลหม่อมแก้ว ไม่ไปรคหลังข้าแล้วหรือจึงยังงั้น แม่ทูลหัว
 เสด็จเสียเด็ก อย่าทรงนึกอย่างไรเลย นึกว่าไปรคหลัง
 หม่อมฉันไว้สักคราวเถอะทูลหม่อมแก้ว
- ปะเสหรัน พุโร้ แม่บารหัน จะเอาบุญหลังของเราไปข่มท่าน ท่าน
 กลัวหลังหล่อนอยู่นักเนาะ
- ส้าเห็งค อนิจจาแม่ปะเสหรัน ว่าอะไรอย่างงั้น คนไม่เคยถูกก็
 คาคไม่ถูกคอก ว่าเจ็บเพียงไหน คราวนี้ละหล่อน
 พวกเราคงจะได้รู้จักน้ำมือราชมัน ว่ามันเจ็บมิใช่คัน
- ปะลาหัง แม่เจ้าประคุด ทรงพระตำรินะทูลหม่อมแก้ว แต่ไหน
 ไหนมาก็ไม่ขั้รับสั่งเลยสักคราว คราวนี้จะมาขั้สารพัด
 อะไรอะไรที่ผิด ก็ไม่เท่าโทษที่ขั้รับสั่ง
- ปะเสหรัน อือหล่อน ถึงจะไม่ถูกกรวกก็บาปนะหล่อน ว่าเอาอย่าง
 เราประสาไพร่ ไม่อยู่ในคำบิการคาก็เต็มที ท่านมี
 พระคุดเมาไม่ควรจะทำให้ท่านโกรธ
- บารหัน ชือ ทำเล่นกับรับสั่งให้หาเถอะ จะว่าได้เชื่อได้หรือว่า
 ท่านคงจะรับสั่งให้หาเรื่องนั้นคอกเรื่องนั้นคอก ไม่ไปก็
 ไม่เป็นไร เออถ้าพลาคจะทำอย่างไร จริงนะทนายใจฟ้า
 ใจกินได้หรือหล่อน ว่าฟ้าจะผ่ายังไรที่ไหน

ปะเสนหัน จริงสีหล่อน เสักเสียเกิดทูลหัว กลัวดีกว่ากลัว เป็น
ข้าต้องแล้วแต่เจ้า เป็นลูกเต้าก็แล้วแต่บิดามารดา ท่าน
เกิดก่อนเรา ท่านคิดให้เรามากกว่าที่เราคิดถึงตัวเราเอง
ท่านจะมีทรงเห็นด้วยไรหรือจึงรับสั่งให้หา เพื่อปรารธนา
ความดี ที่แม่จะซัดเสียอย่างนี้ไม่ใช่แต่คัดความดีที่ท่าน
ต้องประสงค์เสียอย่างเดียว บางทีจะกลับเป็นความชั่ว
ความร้ายได้ เพราะถ้าสั่งให้รับสั่งให้หาเพื่อจะกันความ
ร้าย ถ้ามาซัดเสียก็เป็นการเพิ่มความร้าย ที่ท่านจะคิด
ก็ความต้องทรงพระดำริจึงมาก แม่คุณแม่ทูลหัว

สำเริงด ทายละหล่อน พวกเราจะทำยังงัยยัง^๕ ทายเปล่าเปล่า
ไม่เข้าเรื่องเข้าราว ไ้ค่าที่เขาว่านะ อ้ายที่คู่กับเผ่า
กลิ้งนะ มันเข้าอกเราละครวาน^๕

บาหบัน ประชวรหรือเพคะ หม่อมฉันจะได้ขึ้นไปทูล

ปะลาหัง ท่านประชวรพระกรรม หล่อนทูลเถอะ ถ้าผิดฉันรับ
เอาเอง จริงนะหล่อน ท่านประชวรพระกรรม ท่านทรง
ฟังความร้อนเป็นเย็นไป คำพูดที่ทรงได้ยินไม่มีน้ำหนัก
ไม่มีราคา ท่านทรงได้ยินเสียงคำเราอ่อนนวลเหมือน
กะเสียงนาระกา

บทที่ ๑๑

มะดีหวิลงไปตามบุษบา ปลอดภัยขึ้นไปเต้า

ตอบทรวง “ช่วยแต่งกายาทรามวัย” หน้า ๑๓

มะดีหวิ เออนี้ยังโง่งแม่บุษบา นี่ยัวไม่กลัวกันละหรือ นี่จะไม่
ลูกชั้นละหรือ ประเดี๋ยวนี้ก็จะไต่ไต่ลงผางใหญ่นี้ คุช
ยังนอนเฉย (ว่ากับพี่เลี้ยง) ยังโง่งละพระพี่เลี้ยง นี่
เห็นก็ช่วยกันละหรือ

บาทยัน เหลือกำลัง ท่านจะโปรกหลังหม่อมฉันนะกะนะกะหม่อม
มะดีหวิ อะไร จะชี้หลังเจ้าไปหรือ อูกริ
บาทยัน หามิได้ กระหม่อมฉัน—

มะดีหวิ ช้าย ช้าไม่เคยพบเคยเห็นเช่นนั้น อีเหณาเขามาเผ้า น
เขาไปเสียละก็ ชี ยังโง่งละแม่บุษบา

ปะลาหัง ทานทรงฟังเสียงกระหม่อมฉัน เหมือนกะเสียงนารกะ
มะดีหวิ ถ้ายังงั้นเสียงขำเป็นระฆังหรือ หลอนถึงยังไม่นำพา
ยังโง่งละแม่บุษบา ไม่ชอบชู้กันจะปลอดภัย ไปเสียเถิดนะ
แม่ทุสหัวแต่งตัวเสียอย่าช้า อีเหณาเขามาหะแม่บุษบา

ปะเสหวัน อีเหณาเขามา ทรงยังหะเห็นจะไม่ได้การ

มะดีหวิ เออ ช้านก็ว่าคาญ เขามานั่น นาน กลุ้มใจ

ปะเสหวัน คุตติแม่ตำเหงิด จะทำอย่างไร

สำเหงิด รับสั่งยังเห็นจะไม่ถูกพระทัย ไม่สำเร็จนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี

เออ ข้าก็เบนเข้คสนกำลัง จะชู้หรือก็ไม่ชอบ จะปลอบ
หรือก็ไม่ฟัง มาสิ มาช่วยกันปล้ำให้ลูกชิ้นหนึ่ง

บทที่ ๑๒

มะดีหวีเตือนให้บุษบาออกไปไหว้เฒ่า

มะดีหวี

ตอบพร้อม “บุษบากี่ไม่ไกลกลา” หน้า ๑๔
ออกไปสับแม่บุษบา ออกไปเสียหน่อยเถิดแม่คุณเองแม่นั้น
นั้นแหละ พี่ชายคอยรับไหว้นั้นแหละ หน้อยเขาจะว่าได้
ว่าก่อนนี้กระไร ไม่อายเขาหรือ ยังไงละ ประเดี๋ยวนี้ก็จะ
กลัวเขานานี้ กลุ้มใจจริงยังงี้ พบผีเถอะ

บทที่ ๑๓

พี่เลี้ยงเฒ่าแก้แค้นลัษโถมอิเหนา

ประเสริฐ

ตอบพร้อม “คร่ำครวญไปทุกหน้านารี” หน้า ๑๖
แม่ แม่ปะลาหงั้น คุณเถอะหล่อน นี่อะไรช่างงามยังงี้
อยู่นั้นไม่น่าเชื่อเลยแหละว่าเป็นมนุษย์

มลาหโร

เจ้าคะ จนฉันไม่กล้าจะดู คุณละก็ลืมตัวไปไม่ทันจะรู้

ปะหนัน

แม่ ยังงั้นเทียวหรือหล่อน แก่ขึ้นคุณลืมตัว แล้วละก็ถ้า—

มลาหโร

ถ้าอะไรจะ ถ้าอะไรจะ พุคละอย่าอย่าง จะว่าละว่าให้จิงจิง

ส้านหัต

เอาละ เอาละ แม่เหล่านี สติหนึ่งามพอรูปสวย

ออกจากตัวเสียหมดแล้วหรือยังงี้ จิงเพื่อพุคอะไรต่อ

อะไรออกไม่เป็นเรื่อง

เจ้าแก้ว อื้อ ก็พระรูปพระโฉมงามราวกระพระทรงเครื่อง ยังจะ
ไม่ให้หล่อนกันไปยังไย อย่าว่าแต่หล่อนสาวสาวแต่แต่
เลย ถึงฉันทเองเคยพบเคยเห็นมาไม่รู้วาก็มากนักน้อย หะ
หะ หะ หะ เหมือนนางจันทร์สุภาเข่าว่า “อย่าว่าแต่
รุ่นราวสาวแต่ ถึงเจ้าแก้วก็คิดพิศวง” หะ หะ หะ หะ
มันจริง จจริง

บุหลัน แม่มลาหโร แม่มลาหโร มาที่นี่นะฉันจะบอกอะไรให้
(พูดเบาหน่อย) ยังงั้นหล่อน ถ้าฉันได้เห็นทุกวัน
ทุกวันละ ยอมไม่กินข้าว ยอมไม่นอนเลย จจริงจจริง
นะหล่อน

มลาหโร อื้อ แม่หล่อนไม่นอนไม่กิน หล่อนจะทำยังไย ถ้า
หล่อนเองไม่นอนละ สิ่งทีหล่อนคุหล่อนจะให้นอนหรือ
ไม่

ปะหนัน อื้อ นีอะไรนี้ ช่างไม่ทักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาเลย
แหละ ช่างเพื่อพูดไปได้นี้ ฉันทจะว่าเป็นกลาง อย่า
อิงไปนะหล่อน ถ้าแม่นทองกูเร้นก่อนนี้ ได้เป็นเรือน
รับหัวเพชรเมืองกาฬละกันนั้นแหละจะงามเลิศประเสริฐ
ทาน่าดูจจริงละ เอาเดอะฉันทยอมไม่นอนไม่กินค้ำยคน
หนึ่งละ

ปะเสหวัน ฉันทจะเป็นบ้ากะแม่เล็กเล็กสักหน่อยเดอะ จะว่าให้ฟัง
อย่าทะยานไปหน่อยเลย มันไม่ได้คอก เพราะเรือนแหวน

ที่หล่อนว่า สมัครงเป็นแหวนกะกั่วฝังห้วมะกล่ำ ไม่
เสียตายเพชรเม็ดกระจำงแล้ว ท่านจึงได้ขว้างลงในน้ำ
เพชรก็ตกลงในน้ำไหลแล้ว อย่าหมายใจว่าท่านจะคำเลย
หล่อนเอ๊ย

ปะหนั้น ท่านเจ้าขา ถ้าหากเผื่อว่าเรือนแหวนจะได้รับเพชรเมือง
คาทาละ อัจฉินขอฝากพลอยหงส์เม็ดเมืองนี้เป็นบำ ไ้หรือ
มิได้เจ้าคะ

มลาหอรอ ไ้จะ ไ้จะ ไ้จะ

บุหลัน ไ้จะ ไ้จะ

ปะหนั้น แม่ แม่ แม่ ออกแจเจียวท่านเพคะ อย่าอึ้งอย่าเอ็ดเลย
สองบาทสองเม็ดแล้ะ

มลาหอรอ อัย ยังนยังเหลือเกินอยู่หรืบหรืบอกเม็ดหนึ่ง ออกฉั้น
จะทำยังไ้

บุหลัน อ้าว เอาฝังเป็นเบยเสยกไ้

บทที่ ๑๔

บาทยันห้ามคุณเฒ่าแก้กำนัล

ตอบทรวง “ฝูงคนเขาจะเย้ยโยไฟ” หน้า ๑๖

บาทยัน แม่เอ๊ย แม่สาวสาว แม่แก้แก้ แม่กลางคน อย่าพูด
ไปนักเลย หล่อนมันไม่คึดอก ฉั้นจะบอกให้ เจ้าของ
เรานะไม่คู่ควร จะเอาไปเปรียบ เอาไปเทียบ เอาไป

เทียม วาสนาน้อยแล้วอย่าทำทะเลไปหน่อยเลย อายเขา
เขาจะก่อนว่า อะไรมันไม่น่าอายเหมือนให้เขาว่าได้ ว่า
ไม่คู่เงาภายนอกหล่อน

คุณเก่าแก่ อ้อ แม่บอห์นว่าอะไรอย่างนี้ เจ้าฉันหรือหล่อนว่า
ไม่คู่ควร ฉันไม่เสกสรรว่า หัวหงอกจนปานนี้ แต่ก่อน
ร้อนระไรไหนไหนมา ฉันยังไม่เคยไต่ยืน ไม่เคยไต่เห็น
หนุ่มกะสาวที่เหมาะสม ด้งเมื่อกระนั้นองค์ศรีปัทมา
กับประโหมสุทรี พวกฉันก็ตื้นกันชมหนักหนา แต่คุณ
สมกันเกินคำรา เกินคนแก่ที่เคยพูด จะพูดจะชมให้สม
กับงามตามที่ได้เห็นได้ จังจรงนั้นจะ

บาทบัน อ้อ รับประทานโทษเจ้าประคุณ ที่คุณพูดนั้นจะจริง
มิจริงก็ตามที แต่คิดฉันนึกว่าพูดการที่เกินกาลไม่ใช่เวลา
ที่จะพูด ก็จะไม่พูดหาความอายใส่ตน ใครเขาไต่ยืนจะว่า
อันมันกระนั้นเต็มที่แล้วดอกเจ้าคะ คิดฉันจึงได้ห้ามบอก
เจ้าคะ

บทที่ ๑๕

นางกำนัลพูดเมื่อโอเหนาเสียสติ

ต่อบทร้อง “จึงเคลิ้มไคล้ไม่เป็นสมประดี” หน้า ๑๘
(พร้อมกัน) อ้อ (ว่าเมื่อโอเหนาหยุดขับ)

มลาหรว ทะ ทะ เป็นกระไรเมื่อยาหา ไต่ยืนแมะ ก็มเหเห็นจะ
เปรเป็นวษา นะหล่อนนะ

- ยาทยา ข้า ข้า อย่าเพ่อหริกขึ้นไปเลยแม่ขึ้นใจ ฝนตกหน้าแล้ง
จะแปลงเป็นหน้าฝนนั้นไม่ได้
- เจ้าแก้ว พุโร แม่ยาทยา พุโร คุณีพ่อคุณ เห็นจะกลับพระทัย
พ่อคุณเห็นจะได้คิด ว่าแต่ก่อนนั้นผิดไป นำสงสาร
ทูลหม่อมแก้ว รู้สึกพระองค์แล้วจึงกลับเสียใหม่
- ยาทยา คุณเจ้าข้าอีฉั้นรำคาญ อีฉั้นไหว้วานอย่าพูดไป แก้ว
ท่านกอดอยู่กลางอก ท่านจะหยิบยกออกมาอย่างไร ถ้า
เขาไม่ก็เขาไม่เค็ด เขาไม่เอาชาวคานาหน้าตาเล็ดออกมา
ได้คอกเจ้าคะ
- ปะหนัน พุโร แม่ยาทยา มีปากก็พูดไป ตาไม่ดู ช่างใจเพชร
ใจนิล รวากะหมัพทินหมู่ ฉั้นเองละยกถวายหมก ไม่ถือ
ไม่ทำ อโหสิสันเวรสันกรรม
- ยาทยา แม่คุณเถอะ ช่วยภาวนาที ว่า “จินตะหรา จินตะหรา
จินตะหรา” ถ้าจำยากจำไม่ได้ก็งับไปว่า “หมันหยา
หมันหยา หมันหยา”
- บุหลัน ถ้าฉั้นไปสอนท่านได้ เหมือนกะหล่อนสอนฉั้น ฉั้นจะ
สอนให้ท่าน ว่า “คาทา คาทา คาทา”

บทที่ ๑๖

จรรยาเจ้ามูลหัวลาหา

ตอบพร้อม “ประจามิตรเลิกทัพกลับไป” หน้า ๒๒

จรรยา พระเพททะข้า ทิ้งคู่สหาย อากาศไม่สู้หนาว ที่เมือง
โน้นเต็มที หนาวนัก ถึงหกสิบสอง ข้าศึกที่ยกมานั้น
ตายเสียแล้วหรือพระเพททะข้า

หัวลาหา อ้อ ยังแต่เืองก็ขอออกก็เ็นาเขาแล้ว

จรรยา นึกเสียตาย มาไม่ทัน เขาถือว่าคนทำกับข้าวกะหมั
กหนึ่งมีคตี่ ทรงได้ไว้มั่งหรือเปล่า พระเพททะข้า

หัวลาหา (สั้นเคียร)

จรรยา มาคราวนี้รับมา เอาเสียบงมาน้อย ไม่พอรับประทาน
ที่ไหนมีผักปลาบ้าง จะได้ให้ไปหาเลี้ยงกัน

หัวลาหา (สั้นเคียร) สิบค

จรรยา งานคราวนี้ โชนหนึ่งละครหุ่นเครื่องเล่นหม่อมฉันก็เอา
มา เป็นแต่เลี้ยงและรางวัลบ้างแล้วไม่ต้องหา

หัวลาหา ว่ากระไรเมื่อไม่ทันฟัง

จรรยา พระเพททะข้า เรื่องหนึ่ง

หัวลาหา อ้อ ไม่เคยหมอบนานเห็นจะเมื่อย กระสับกระส่ายไม่
สบาย

จรรยา เครื่องเล่นหม่อมฉันซ่อนมาแปลกแปลกก็อยู่

ท้าวดาหา (นั่ง)

จรกา (หันมาตามเสนา) นี่เสด็จออกนานแล้วหรือจ้ะ

เสนา (กราบ)

จรกา จ๊ะ ฉันเพิ่งเคยมา

บทที่ ๑๗

นางกำนัลจิรกา

ท่องบท " บ้างบ่นพิไรไปมา " หน้า ๒๓

ปะหนั น อี้ อี้ ฉันตายละหล่อน ช่วยฉันด้วย อี้ อี้ ฉัน
เป็นลมไป กาพราย เห็นจรกาพระพักตร์เป็นสีหน้า
ไปแล้วหล่อน

มลาหระ หล่อนละก็อีกทีกไป คิก คิก คิก คิก คิก คิก
พระนาสิกเหมือนลูกจำปาสองซีกเหมือนกันแหละหล่อน
พะผาดันซี คิก คิก คิก คิก

ยาหา แม่ นี่หรือหล่อนคู่ตุนาหงันของพระราชธิดา พุโ
รวกะหม้อตาล ชนรืองพานลงยา

ปะหนั น อี้ หล่อนอย่าเอาท่านมาเปรียบเลย ชนลูกขนพอง
กาคันนี่เห็นผิด ดูเหมือนก้อนอิฐเขาเอามากอง

เถ้าแก่ ไซ้ นี่เอาอะไรมาพูดนี้แม่เล็กเล็ก ไม่รู้จักกลัวจักเกรง

บุหลัน ก็ดูเอาเด็กคุณเจ้าข้า ท่านทรงผ้าเหมือนทรงกางเกง

เถ้าแก่ ก็พระเพลาท่านโตนี่กะ ไปก่อนว่า

มลาหฺร อ จิงจิง โสโครกเหมือนทุ่มสามโคกใส่ชฎา
 เจ้าแก้ว อะไรซี แม่เหล่านี้นักล่าหาญ
 บุหลัน พะผ้อฉันเถอะเจ้าคะ ถ้าไค้กะพระธิดาละ อฉันจะลา
 ออกจากราชการ
 มลาหฺร อ ยื้หล่อน ฉันจะออกก็ไม่มีแม่ผ้อ แต่ฉันจะขอเป็น
 พนักงาน
 เจ้าแก้ว ฮี นีพุดอะไรไม่ได้เรื่อง เคืองหุ้รำคาญน่า
 ปะหนัน ทาคุดเมวคุดก็เคืองแท่หุ คุดแย่งไม่รู้ว้าอฉันปวกลูกตา
 เจ้าแก้ว ฮี ไม่พุด ไม่พุด
 ขาหยา เจ้าคะ คุดรูเสียดักว่า
 เจ้าแก้ว เอ จะถูกมะพร้าวหัวจุกปาก
 มลาหฺร อฉันขอเค็มให้มาก ขอให้ควักลูกตา จะได้สยายไค้หาย
 เป็นบ้า
 เจ้าแก้ว เอะ เอะ เอะ

บทที่ ๑๘

กรมวังสั่งจัดคำหนักให้สุหรานางกะหรัดตะปาดีพัก

ท้อบตร้อง “แล้วเสร็จจึงมีพระบัญชา” หน้า ๒๕

เสนา แะ นายเวรเมื่อตะกไปเสียแล้วหรือ มานี่แนะ รับสั่งให้
 จัดปะเสบันอาภงปะธานกะหรัดตะปาดีและสุหรานาง
 อีก ทำให้คึด เร็วเร็ว ให้ทันราชการ

พนักงาน ขอรับ จักปะเสบันอากงหรือขอรับ
เสนา เอะ เจ้านี้สั่งเสียงอย่างไรอยู่ เม้าหรือ

บทที่ ๑๕

สี่ละครเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ

ก่อนทรวง “ ประสันตาพาเที่ยวเล่นสำราญ ” หน้า ๒๗

สี่ละครา สะ สะ พาประสันตา พาประสันตานั้น มาเล่นกัน
อีกเดอะ มานี้ คุณาแน่นะ ไม่มาประเคี้ยวฉันไปทูลเอานี้
มาสิ ทา ทา

ประสันตา (พุกเบา ๆ กับกั๊กหยัน) อ้อ ไอ้ข้าแหละมันข้าราชการ
แท้แท้ พะผ่า ไม่เลือกอะไร สะ วานขึ้นข้าราชการ
ผู้ใหญ่จริงจริง คุณ เกี้ยวนี้จะต้องรับราชการไปทัพ
เล่นเล่น รบกับเต็กเต็ก คุณ คุณ มาละ เอาอีกละยังไม่
เบือ เสียงตาประสันตา ออกเป็นคาสับประคไปละ คุณเอา
คุณเอา อึงเอาละ

(ทูลสี่ละครา) ขอรบ ขอรับ เกล้ากระหม่อมอยู่นี้
จะทรงอะไรอีกละขอรับ คุณ มีอะไรมั่ง อุหมั่น
คาบลาว อ้อ ไอ้ข้าทีนี้จะอะระยิกแท้แท้ บิ่न्न่นหอก
นั้นขวานรามสุร นั้นป็น นั้น—

สี่ละครา (เอาศรยิง)

ประสันดา โอโย โอโย ล้มนะ เกล้ากระหม่อมถูกศรตาย นิ่งไม่พูด
เกล้ากระหม่อม ตาย ตาย

(พูดเบา) คุ คุ รับร่าอาการเป็นเม้า คุเอา คุเอา
สี่บรรดา ทา ทา ทา ทา อ้อเกล้งทำตายได้นี้ คุชี่ ฉนยังเล่น
เล่นก็ตาย อ้อ ไม่เอานะ เล่นกายจริงจริง ไม่เอานะ
ลูกชื่อนะ

ประสันดา ก็เกล้ากระหม่อมเป็นกวางนี้ ถูกศรละก็ตายนะชี่ ยิงตัว
นั้นนะ ทั่วนั้นนะ

สี่บรรดา อ้อ ก็ตายเล่นเล่นชี่ เล่นตายจริงจริงข้าไม่เอานะ ลูก
ชื่อนะ เอ้าไม่ลูกวิ ไม่ลูกข้าผ่าท้องกวางนะเอ้า
(เอาคานฟักฟง) แอแอแอ หะหะหะหะหะ

ประสันดา โอโย โอโย เป็นละขอรับ เป็นละ เป็นละ เป็นแล้ว
เอ้าพ่นอีก ประเทียวนี้ก็ตายเสียออกดอก อวะ นั้นกล
นะนะ เจ้าเคน เจ้าชน เจ้าคืบกุล มานี้ มาคคัล
ถวาย มา อ้าวเจ้าคคเป็นม้านะ เอ้าคคัล ติไปชี่
โปกนะแน เนแน

สี่บรรดา โปกนะแน ทา ทา ข้าจะตีมัน ทา ทา ข้าจะตีมัน
เอ้ากลอันนั้นของข้ามา นี่ตาเป็นม้านะฉนจะชี่ กลาน
ลงชี่ คุตาแน ทา ทา

ประสันดา (เบา) เออละสิ สากะใจเจ้าช่างวิ คุรับร่าอาการเป็นเม้า
ละชี่ คุเอาเถอะ

(คัง) ขอรับขอรับคลานแล้ว ม้าตัวนั้นพยศนะ ทรง
ให้คัต หกนั้นแน่ หกนะ บ๊ะเผ่น เผ่นนะแน่ ตกนะ
ขอรับ ระวังระวัง หกหลังนั้นแน่ หกหลัง ช้อ บ๊ะหื้อ
แล้วกัน จีบไม่ได้

สยะตรา โอ้ย โอ้ย จีบที่ จีบที่ อ้อ อย่าหื้อสน่า เล่นหื้อไม่
เอานะ ชักนัตคัตถึงจะเอา กุสิดุสิดมานะ ทานันจิบที่
เถอะแก ทากระระคาหลา ช่วยจیبให้ฉันทิชี ชี

กระระคาหลา มาน์พ้อมำคัน อย่าทำพยศไปจะถูกเส้ ม้าตัวนั้นไม่ใส่
บังเหียนไม่ได้คอกขอรับ มา มาคัต นีบังเหียน ผูกคอ
เสียให้แน่น พยศละก็กระซากให้หนักหนักเข้าขอรับ
ชะ ชะ ชะ ชะ

ประสันตา ชะ เจ้าพระยาสิทธิพร ข้างทูลสอนนัก เจ้าประคุณ โอ้ย
โอ้ย อย่าทรงกระซากหนักขอรับ ทรงเชืออทาน์ละก็
ม้าคายนะชี่ ม้าแก่เกินไม่ไกรจะไค้อ อ้าวอ้าวโอ้ย ม้าเจ็บ
เจ็บ แล้วกันเซ เซแน่ ทุ ทุ โอ้ยลัม ลัมแล้วกัน
ทรงเชืออทานัน ทรงกระซากจนม้าคาย แล้วกันค้องเอา
คนนั้นมาเป็นม้าแทนนั้นแน่ หนีแล้ว จีบจิบจิบจิบขอรับ

สยะตรา ม่ายนะ แก่เล่นโกงนี้ คุชี่ ลูกชื่อนะ ไม่ลูกหรือ ไม่ลูก
ที่ค้วยแสนะ ลูกชี่ ชี

กระตาดหลา นี้ออรับ แด แด คีให้หนักทีเดียวกีจะเผ่นไปนี่ (สียะตรา
รับไม้มาคี) อ้าวอ้าว นั่นเป็นไรละ เผ่นไปแล้ว จีบ
จีบ จีบ หะหะหะ

สียะตรา อ้อ เล่นหนึ่นนี่ ประเทียวไปทุสนี่ คุุทาสี ไม่เล่น
กะฉั่น ตาตา มานี้นะตา ตาตา

ประสันดา ม้าตายเสียแล้วนี่ออรับ เล่นอย่างอื่นเดอะ แม่ม้าช
เคื่องทหารเป็นกองแน่ะ บิยะ น่าสนุกแท้แท้ ตากะระ
ทาหลาไปไหนละ แน่มานี้นะ เฮ็นนะรลเก่าแต่งตัวเข้านะ
คุช ฆัตรับส่ง คุชออรับ ยังไม่แต่งนี่ ประเทียวกรวขึ้นมา
ไปทุสเอาเดียนแหละ เอ้า เด็กเด็ก แต่งเข้าชี่ เข้าแถว
นะ ไหนกับคันไม่มี แล้วกัน ไม่สนุก ไม่มีใครบอก

สียะตรา แต่ง แต่งชี่ ตากะระทาหลา คุชี่ แต่งนะ

กระตาดหลา (พูดเบา) คุ หนูนเอาไว้เกี่ นี่ ที่นรีบร่าอาการสอพลอ
ละชี่ เจ้าขำร่าอาการ

(พูดดัง) ออรับ ออรับ แต่ง แต่ง แต่งไม่ถูก ไม่
เข้าใจ บิยะ อ้ายนี้ใส่ทีไหน ไม่ถูก บิยะ ไม่ได้การ
สู้ประสันตาไม่ได้

สียะตรา อ้อ ไม่เอานะ แต่งให้คี่นะ บอกทหารไป

(ทีนเล่นหัดทหารให้จริงจังจริง เล่นท่าและออกฟอร์ม
ท่าต่างๆ แล้วเล่นท่าแทงดาบอย่างใหม่ เป็นคู่คู่ ท่าแทง
บันเรือเวสาศรี และกระบี่กระบองไทย ๆ ต่อไป ฯ)

บทที่ ๒๐

สี่พระยาพลกับอิเหนาเห่อไปหาจรดากลับมา

ท้อบหรือ “ปลอบว่าคงใจอย่าจบบัลย์” หน้า ๓๔

สี่พระยา ท้นเพคะ ท้นเพคะ เมื่อตะกกรวน้องทำไมนำเพคะ ไล้
หม่อมฉันไป กรันไปละก็กรว ชี ชี ชี

อิเหนา เปล่าคอกนะ พี่ไม้ไค้ไกรธคอก

สี่พระยา แม่ไม้ไค้กรว ไม้ไค้กรว เห็นจะทรงพระเมตตาทบท
ปลาชิว ปลาทนต์พระหัตถ์ไม้ไค้วกก็้องตกใจว่ากรว
สี่เพคะ

อิเหนา นเอนาทิเหนมาพคุณพอกคุณ

สี่พระยา ทำไม เท็กเค็กพุดจริงไม้ไค้หรือเพคะ

อิเหนา เปล่าคอกพ้อ พี่ชมฉลาค

สี่พระยา เห็นจะทรงกล้าน้องจะไม่ประมาท

อิเหนา พอกคุณ นไปเอาฉลาคเหนมา

สี่พระยา เมืองนี้คำพูดไม้ต้องชื้อตองหา

อิเหนา ชื่นใจของพินเศสุใจ

สี่พระยา แก่เมื่อตะกไม้ถูกพระทัย

อิเหนา จริงนะ ทินออกสำหระวัง

สี่พระยา อย่าตามพระทัยจะกรวทหลัง

อิเหนา ไม่ใช่ ไม่ใช่ อย่าให้เขาออก อย่าให้เขาจูบ อย่าให้
เขาออก

สียะตรา ใครนะ เพคะ คาอ้วนนะหรือ ถ้าไม่รับสั่งน้องไม่ให้หรือ
 อีหนา ช่างพูดช่างจาแล้วอุตสาห์จา ไม่นานไม่ช้าจะลืมหูทุกคำ
 สียะตรา เพคะ เพคะ ถ้าลืมหูให้ลงอาญา ไหนรับสั่งกะก็ ว่าจะ
 ให้น้องขี้ม้า
 อีหนา ไปสิ ไปสิ ไปเดี๋ยวนี้ ไป ขีรถขี้ม้าให้สับายน้าใจ

บทที่ ๒๑

อิเหนาส่งของมาถวายท้าวดาหะ

ท้าวดาหะ ท้อปท้อร้อง “องค์ศรีบ่กัทรังรับไว้” หน้า ๓๗
 อ้าว นั่นเอาของเขากลับมาทำไม ก็ส่งไปแล้วว่า มีแต่
 กูจะให้ อายชาวเมืองหมั่นหย้า เขาจะว่าชาวคาหามักได้
 เสนา พระพิຈะข้าชอรับ พระราชอาญาไม่พินเกล้าพินกระหม่อม
 ข้าพระองค์ได้ทูลตามรับสั่งแล้วทุกประการ พระราช
 นัคดาให้นำกลับมาถวายพระราชนุครีและพระราชกุมาร
 ค้วยกะค้วยกะหม่อม
 ท้าวดาหะ อ้อเราเป็นผู้ใหญ่นียาก ถ้าจะเอาไว้ก็จะเป็นมกมาก ถ้าจะ
 มิรับเอาไว้ เขาให้แก่เด็ก ก็จะเป็นแสนงอนแทนไป
 หือ ให้เขาส่งไปตามใจเจ้าของเขาปรารถนา ไม่ใช่ธุระ
 ไม่ใช่การของข้า

บทที่ ๒๒

๑๕
เพลงปลอบนุชบาให้ร้อยคอกไม้

บาทนุช ทอบทร้อง “มิโปรกเกษจะมีภัย” หน้า ๓๔
 ทรงเสียด้านทิศเดชะทูลกระหม่อมแก้ว หม่อมจันทร้อยเกอบ
 จะแล้วละเพคะ คอกเที่ยวก็เอาเดชะ พอจะได้ทูล ทรง
 เสียด้านน้อยเดชะเพคะ นี่เพคะ คอกไม้

บทที่ ๒๓

ท้าวล่าช้าเข้าเฝ้า เสร็จสาธยายกับบท

บาทนุช ทอบทร้อง “ภูวนายเสด็จออกพระโรงกลั” หน้า ๔๔
 © ลคองคังเงนือปลั่งก้ออัน หม่อมอำมาตย์แวกค้อม
 หลายหล่น
 จรกา (ยิ้มถวายบังคมสักรัง)
 บาท เห็นท้าวล่าช้ามาอภิวันท์ พระผินผันพัศตร์ตรัสประภาษ
 ไป
 จรกา (พลอยประนมมือไปค้วย แล้วหันหน้ามาบอกแก่เสนา)
 พินัน คี คี หี
 บาท คู่ก่อนระตุผู้ทรงนาม ค่อยมีความผาสุหรือไฉน
 จรกา (ยิ้มถวายบังคม แล้วหันมาว่าแก่เสนา) รับสั่งกับพินัน
 (แล้วสะกิดท้าวล่าช้า) กราบทูล กราบทูล หี

- บท กรองบุรีราชฐานสำราญใจ หรือทุกข์โศกโรกภัยพารา
 จรกา (หันหน้ามาว่าแก่เสนา มือซ้ายท้าวล่าสำ) แข็งแรง
 ไม่ใครจะเป็นคนชโรกภัย ห
- บท อันชาติซึ่งฮักหาญนัก ยกมาโหมหักคาหา
 จรกา (ประนมมือแยกกันขึ้นหน่อยหน่อย แลคู่ท้าวคาหา ยัม
 ห แล้วสะกิดท้าวล่าสำ) ไค้ช่อง
- บท บัคนพ่ายแพ้พระนัคตา สุกสันชีวาวยปราณ
 จรกา (ตั้งท่าประนมมือ จะเข้าไปหักบิเหนา อีเหนาเฉยเสีย
 เลยหระลงมาถึงแต่สุหรานาง พวกเหล่านนั้นเฉยเสีย
 หมด จนถึงส่งความระคาหัวเราะคัวย จรกาที่ใหญ่ จน
 ถึงเล็กคว)
- บท © เมื่อนั้น ท้าวล่าสำสนองพระบรรหาร
 จรกา (สะกิดท้าวล่าสำชวนไป ประนมมือหัวเราะกับท้าวคาหา
 บ้าง แล้วหันหน้ามาว่ากับเสนา) กราบทูล
- บท ว่ามิได้มีเหตุผลเภทพาล อยู่สำราญเป็นสุขสวัสดิ์
 จรกา (สะกิดท้าวล่าสำ) กราบทูล กราบทูล
- ท้าวล่าสำ ฮี
 จรกา ห
- บท คัวยเคซานุภาพภวโนย ปกไปไค้เย็นเกษ
 จรกา (พลอยไหว้ท้าวคาหาคัวย แล้วเอามือสะกิดท้าวล่าสำ
 ทำหน้าเกิดความสองสามครั้ง)

- บท ไพเราะประชาชนมนตรี ในธานีเกษมเปรมปรา
 จรกา (หันมาว่าแก่เสนา) ในเมืองลำสำ สบาย สบาย
 มาก ห
- บท อนุชาให้ราชสาสน์ไป ว่าศึกกึกพิชัยคาหา (พ้อออกชื่อ
 อนุชา จรกาสะอึก แล้วกลานควมเต็มออกไปกลาง
 ถวายบังคมท้าวคาหาแล้วยม แลจึงหน้าท้าวคาหาเบ่ง
 พ้อท้าวคาหาเลมาเจอนัยน์ตา ถวายบังคมปะหลก
 ปะหลก)
- บท ข้างรับยกโยธา หวังจะมาช่วยบรรดาอรอน
 จรกา (ไหว้แล้วกลานกลับเข้ามานั่งที่ หันไปว่าแก่เสนา) พ
 ฉั้นแจ้งแรงเคยรบมาหลายหน ห (สะกิดท้าวลำสำ)
- บท บัคนก็เสร็จสงคราม ข้ามความปรีดาสมเสร
 จรกา (กะเด็กเข้าไปใกล้ท้าวลำสำ สะกิดที่ แล้วหันไปเพียวยม
 กับเสนาบ้าง กับสังคามาระตาบ้าง)
- บท จะขอแต่งการสุมพร ภูธรจงทรงพระเมตตา
 จรกา (กราบคืนท้าวลำสำ แล้วกลานควมเต็มออกไปกลาง
 ถวายบังคมท้าวคาหา ยม ห แล้วหันไปหักกับอิเหนา
 อิเหนาทำคาเขียวเอา หักกับสุหรานางเป็นต้น ตลอดจน
 สังคามาระตา แล้วหันไปหักกับเสนา กลานกลับมานั่งที่
 หักของตัวคนเคียวจนกระทั่งหมดบท)
- บท © เมื่อนั้น พระองค์ทรงพิภพคาหา

- จรกา (ยังห่อเร้อยู่ไม่หยุด)
- บท จึงมีสิ่งหนาบทบัญชา ตรัสสั่งยาสาด้วยสุนทร
- จรกา (ตอบบอกยาสา) รับสั่ง รับสั่ง
- บท ฟรุ้งจะยกยาตรา ไปวิไลศมาทราสังขร
- จรกา (ถามยาสาบ้าง ถามพี่ชายบ้าง) ที่ไหน ที่ไหน (หน้า
ตาเลิกลัก)
- บท ให้ตามนักดาฤทธิรอน ยกนิกรเป็นกองหน้าไป
- จรกา (แลดูอิเหนา สุหรานาง กะทรักตะปาทิ เขาเฉย
หันมาหักกับสังคามาระตา)
- บท จรกาให้เค็นเป็นทัพหลัง แต่งตั้งตามกระบวนพยุหะใหญ่
(พ้อออกชื่อจรกา จรกาคลานควมเทียมออกไปกลาง
ถวายเป็นกมทูลว่า) จลองค์พระเศษพระคุณได้ ไม่ให้
เสียราชการมิได้ (เหลียวไปเกิดความรักกับพี่บ้าง อิเหนา
บ้าง สังคามาระตาบ้าง เสนาบ้าง)
- บท สั่งเสร็จเสด็จกลาไคล เข้าไปปราสาทบุรี
- จรกา (ถวายเป็นกม ที่ จนทลอคเข้าโรง)

บทที่ ๒๕

ยาสาส่งกระบวนเสด็จไป

ตอบทรวง “บอกให้รู้ทั่วทั่วกัน” หน้า ๕๖

ยาสา เจ้านายเวรชัย มานี้ การร้อนระ อ่อนใจ หมาย

ตั้งข้างหน้าข้างในจงทุกพนักงาน เวลาพวุง^๕นี้เข้าจะเสด็จ
ไปไ้บน เป็นกระบวนพยุหยาตราขนาดใหญ่ โปรดให้
พระราชนัดดาทั้งสามเป็นทัพหน้า จรกาเป็นทัพหลัง
หมายสั่งให้ถูกถ้วนตามเคยนะ

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม

ยาสา เสมียนตราหมาหรือไม๊ หา

นายเวร มาอยู่ที่ทิมดาบขอรับ

ยาสา อยู่ไหน เรียกมานี้ (นายเวรไปเรียกเสมียนตราหมา แล้ว
ยาสาเรียก) อ้า เสมียนตรา สั่งเสียเสียให้ตลอด อย่า
ปล่อยแต่อา้ยนายเวร จะเสียการ เร่งรัดให้ไ้ส่งเสีย
เดี๋ยวนี เวลาไม่มีแล้ว ข้าจะต้องไปคุ้จัดกระบวนพระ
ประเทียบ เฮ้ย ราชมนั้ไ้รอยู่นั้นวะ ไปตามจงปลัดวัง
จามาเดี๋ยวนี จะไ้ช่วยกัน แล้วเข้าไปเรียนท่านข้างใน
เสียให้ทันเดี๋ยวนีนะ

(พร้อมกัน) ขอรับผม

บทที่ ๒๕

นางกำนัลใจจะได้ตามเสด็จ

ตอบทรวง “ทั่วทุกนางในพระกำนัล” หน้า ๔๗

ดูเหมือนไม่ไ้ร้องบท ใช้เจรจาแทนที่เดี๋ย

(นางยาทยา นางมลาหโร สองคนเดินกรอกันออกมา)

ยาหยา ฉันจะอย่านึกเลยว่าจะทุกข์ มีโยว่าไปโย จริงจริงนะ
แม่มลาหโร ฉันไม่เสกสรรว่าดอก สัญชาติคนเราละ
มันเห็นใครก็ไม่ไค้ละ ใจคนเคยคิดริษยาแต่เห็นก็มัน
ได้ จริงนะจ๊ะ

มลาหโร ฉันไม่รู้ไม่^{ู้} ฉันจนกักมันหน้าจน ไม่^{ู้}คนไม่^{ู้}รนเข้าริมรัย
รักตัวสงวนตัว เหมือนเขาว่า “รักผ้าสงวนผ้า” ไม่ละ
แม่ฉันกลัว ท้าวนางเกี้ยวท่านไม่^{ู้}ชั่ว ถ้ารู้ตัวว่าเขาพูด
พาโลได้ความ จะเอาชนะก็ต้องอย่าให้เป็นไปตามเขาว่า
ฉันละทุกวัน^{ู้}ไม่^{ู้}อยากจะพูดจะชอบจะรู้จักกะใคร รู้จัก
เข้าเขาก็คือเป็น—

ยาหยา คนรู้-จักกันจะเป็นไรไป

มลาหโร อ้าย ไม่ใช่ เขาว่าเป็น—

ยาหยา คนชอบกันก็จะเป็นไร

มลาหโร เขาไม่ว่ายัง^{ู้}งั้นละดี เขาว่า ว่า อือ—

ยาหยา เราเป็นคู่พูดคู่ปรึกษาปรับทุกข์กัน เขาจะนินทาหล่อน
เขาก็บกฉันเท่านั้นแหละ

มลาหโร อือ หล่อนละก็ ฉันจะพูดละก็มาซึ่งฉันว่า ฉันว่าเขา—

ยาหยา จะคิดฉันนินทาว่าคบคนवासานอัย ยังเช่นฉันหรือหล่อน

มลาหโร ใช่ ฉันจะว่าเขาว่าเล่น—

ยาหยา เหมือนลูกเล็กเล็ก จะเล่นอะไรก็ต้องมีเพื่อน เหมือนกะ
เด็กเด็กหรือจ๊ะ

มลาหโร เหมือนเด็กก๊ากี้ จะเป็นไรไป กลัวมันจะเชื่อนไปเหมือน
ผู้ใหญ่

บาหยา ก็เหมือนน้องรักพี่ รักกันไม่หาร้ายใส่กันดีกว่าที่จะจงชัง
จงชัง คอยแข่งคอยตี จริ่งแม่ละ หล่อนละก็มีแต่—

บุหรง (ขับในโรง) โอ้เวรกรรมทำไว้โดนหนอ

บาหยา เสียงใครร้องอะไรนะหิ คุณเหมือนจะจำเสียงได้

มลาหโร เสียงใครนะหล่อน แม่บุหรงหรือ แม่บุหรงมาฉันจะ
แอบเสียละ

บุหรง (ขับต่อไป) โอ้เวรกรรมทำไว้โดนหนอ มาสืบสอดส่ง
ให้ท้องไร่คู่ ส่วนใครใครเขาได้มีที่ขึ้นชู เราต้องอยู่คน
เดียวเปลี่ยวอูรา ดวงบุหลันพ่นแสงยังแผ่ไกล ถึงกระไร
เขายืนได้เห็นหน้า แต่ตัวเราเศร้าอับสันนิยา อนิจจา
กรรมเอ๋ยกรรมซ้ำใจจริง

(ถึงคำที่สี่ให้ออกมานอกโรง)

บาหยา แม่บุหรง บุญของฉันแท้แท้ ไม่ต้องไปหาหล่อนถึงที่
ทำหนัก

(กระแอมเรียกนางมลาหโร นางมลาหโรทำเหมือนเดิน
มาจากที่อื่น) อ้อ นั่นแม่มลาหโรก็มาหรือ แม่บุหรง
แม่มลาหโรไปนั่งเล่นด้วยกันทางโน้นเถอะหล่อน

(นางสองคนนั่ง แต่นางยาหยายังไม่ทันจะนั่งลงก็ นาง
ยิหาวี้งออกมา) อ้าว นั่นเมื่อยิหาวี้ง เมื่อยิหาวี้งไปไหน

- จนไหลทิ้ง มานั่งที่น้เออะหล่อน
- บิหวา อย่าเข้าชั้นะ จะรีบไป
- ยาหยา บอกเสียก่อนนะ จะไปข้างไหน
- บิหวา จะให้กันออกไปบ้าน จะไม่ทันประคุด
- ยาหยา ไปทำไม ไปทำไม ไม่บอกให้รู้
- บิหวา จะให้เขาไปเอาปืนโตกับหม้อน้ำ จะไปตามเสด็จไปรับ
- ยาหยา เมื่อไร ที่ไหน ใครบอก
- บิหวา ฉันได้ยินมาแต่บน อัยหล่อนอย่าเข้าช้ ฉันจะรีบไปนะ
ประคุดเขาจะบึก จะเอาของเขามาไม่ได้ (ไป เข้าโรง)
- มลาหรอ แม้ยาหยา แม้ยาหยา แม้อิหวาหล่อนว่ากระไรเมื่อตะกั
หุฉันได้ยินว่าจะเสด็จไปรับ ถ้าจริงละตาย ฉันอาย
เขาบน
- บุหรง อัย ฉันก็ใจละ ฉันไม่เคยไปสักหน คงจะจริงเหมือนยัง
ในหนังสือว่า ชมนกชมไม้ชมเขาชมสัตว์ป่า
- มลาหรอ แม้ยาหายายังใจละหล่อน ทำหน้าสบาย จะไค้ของที่
ไหนเก่งถ้วนนะ อายเขาตาย ตาย
- ยาหยา เอ็งกระไรไปนะไม่อายเขาหรือเจ้าคะคุณ
(นางบุหงา นางปะหนัน นางบุหลัน ออกจากโรงเดินมา)
- บุหรง ติใจแท้แท้ บุญบุญ จะร้องละครเสียให้สิ้นลำน้า จะเ็น
จะโลกเสียให้สิ้นเพลงรำ คุคุแม่บุหงา แม่ปะหนัน
แม่บุหลัน หล่อนมา หน้าออกบานราวจะคอกชะบา

- บาทยา (จะหนีหน้า) ฉันจะต้องไปสืบ จะเสด็จเมื่อไร
 บุหลัน แม่ยาหา แม่ยาหา หล่อนอย่าเพ่อไป แม่เจ้าแม่คุณ
 เอะ หนีอย่าผัดเลย ไม่ก็ ฉันจะต้องใส่ไปตามเสด็จ
 แม่ปะนั้นหล่อนจะซื้อเอาชุดทั้งเม็ด แม่บุหงาหล่อน
 จะเอากำไล เป็นการรื้อนควัยกันจริงจริง หล่อนอย่าหนี
 นอนใจ
 บาทยา แม้ทำราวจะเข้าเกาะฉันไปศาลา ประเคี้ยวเถอะหล่อน
 ฉันจะไปเอามา
 มลาหโร อ้ายเข้มกัลก่อนนั้นนะหล่อนเอาไว้ที่ไหน คงจะทำเหมือน
 กับกัมหมแล้วหรือยัง
 บาทยา อื้อ กลุ้มใจนัก เห็นท่านชัคนามสามมือรักกัน ไม่มี
 ความอาย
 มลาหโร อื้อคามแต่หล่อนจะไกรระจะกรว ที่จะให้ฉันนั่งชิวไม่
 ยอมจนตาย พุโรผาค้วนคุณพื่อซื้อเจ๊กจิวมาให้ใหม่ใหม่
 หล่อนก็เอาไปเสียทั้งสามผืน เสอจับอกคักชนใหม่ใหม่
 ใส่ที่เถียวแหละเมื่อวานขึ้นนี้ หล่อนก็เอาไปเมื่อเช้านี้เอง
 แล้วก็ยังซ้ำเอาสก๊อตไหม จนหมกตัวแล้วละ พับผ้าซี
 แม่บุหลัน ครั่งนี้ฉันใจจึงต้องว่า
 บาทยา เชิญคุณไปตีกลองร้องฎีกา ท่านจะได้เอาฉันไปข้างนอก
 ให้เขาตอกข้อตอกคา
 มลาหโร อื้อหล่อนอย่าประชณะ ฉันพุคจริงจริง ถ้า मैंไม่ไ้

ละฉันไม่หนึ่ง

บุหลัน ของหล่อนนี่แล้วถึงค่อยพุกกัน เคียวฉันจะว่าแต่ของ
ของฉัน

บาทยา แม่คุณเถอะ พรุ่งนี้แต่เช้าฉันจะเอาไปให้

บุหลัน อ้อ ท่านจะเสกจุก่อนเข้า ฉันคอยไม่ได้

บาทยา ถ้ายังงั้นสักครู่ฉันถึงจะเอามา เขายืมไปนอกวัง จริง
จริงพิบผา

บุหลัน ว่าให้แน่นะหล่อน อย่าทำเหมือนแต่ก่อน ครึ่งนั้น
ร้อนจริงจริง

บาทยา ยังงั้นฉันจะไปเคียวให้คนวิ่งจิวออกไปเอามา

มลาหรว ก็ของฉันละแม่บาทยา

บาทยา ผ่าสิ แม่มลาหรวนี่ก็วันวาย เอาไว้บายบายเถอะฉันจะ
ไปหา

บุหงา ฉันแหละเป็นเชื้อเสียแล้วละ ไม่อยากว่า นึกขึ้นมาละ
ราวกะจะเป็นบ้า

บาทยา ฉันลาละนะแม่บุหลัน

บุหลัน วันวันนะหล่อน

บาทยา จ๊ะ (เข้าโรง)

บุหงา เออจริงนะแม่ปะหนั้น ฉันเป็นทุกข์อยู่อย่างหนึ่งอาย
เรื่องของฉัน

บุหลัน เรื่องนั้นอย่าทุกข์ ฉันรับให้สิ้น ขนมันทั้งเรือนก็มี ฉัน

จะเอาไป ขนฝรังของชุดพี่ให้มามีอยู่ใหม่ใหม่ ลูกไม่
 แชอย่างใหม่มาแต่ปากกะโน้นก็มี เสียขายแต่น้ำแข็งเอา
 ไปไม่ได้ไม่มีที่ กล่องดมใบใหญ่ของเรากินให้สักหกเจ็ด
 คน พวกเราทั้งหมดอย่าต้องขายต้องชวน

บุหงา พันทุขไปอย่าง แม่บุหลันช่วยปลิดเอาไป ยิ่งแต่นั่ง
 แแต่ห่ม เราจะนึกกันอย่างไร สักระบบกะตากันะ จะต้อง
 ใช้หรือไม่ต้องใช้

ปะหนั้น อ้าว นั่นนะเป็นแน่ละ ไหวนไช้น ของเราที่แต่งคราวนี้
 ก็มีอยู่ด้วยกันแล้วทุกคนทุกคน นั่นก็ต้องมีผ้านุ่งตัวนุ่ง
 ม่วงมั่งให้หลายหลายสี จะไถ่เน่งเวลาละผืน เสื้อแพร
 ใส่กลางวัน เสื้อขาวใส่กลางคืน แต่แพรนะเป็นต้องใช้
 ที่ได้เมื่อวานขึ้น คางจางกวางจักรของฉันทไก่อไว้ ฉันทขึ้น
 ไปซ้ำไป แม่เกือบจะเสียที่แนะหล่อน เหลืออยู่แต่สอง
 แถบ ฉันทฉวยไว้ไก่อ ไช้นั้นแหละคือหล่อน จะได้ไม่มีที่
 ไทหน หมวกฝรังคราวนี้จะต้องเอาไป เข้าทุ่งเข้าป่าท่าน
 เกยให้ใส่

บุหลัน ว่าแต่ทำไมถึงจะเหมือนเหมือนกัน

ปะหนั้น อ้ายยังนั้นสนใจฉันท ว่าแต่อะไรของใครชาอยู่ไม่มีจะได้
 ช่วยกันหา เทียวไขว่เทียวคว่ำไปตามที่ ฉันทหนักใจอยู่
 แต่เสื้ออย่างใหม่ของฉันทแหละน้อยเต็มที จะตัดใหม่ก็แพง
 เหลือทน จะต้องรอไปจนเงินกลางปี แม่บุหลันวานขึ้น

๕ หล่อนบอกกะฉันว่า ของหล่อนศักดิ์ใหม่มีหลายตัว ถ้า
ขอยืมใส่ได้บ้างจะยังชั่ว

บุหลัน ถมไป ใหม่ใหม่ อย่ากลัว ยังเย็บค้างอยู่ข้างแบกแมน
ก็หลายอย่างด้วยกัน ฉันเตือนแหม่มเมื่อตะกี้ ๕ แหม่มว่าจะ
เย็บให้ทัน ถมขึ้นแพรคุณพ่อส่งมาใหม่ใหม่ก็มีเป็นหลายคู่
ถมไปเครื่องนุ่งห่มฉันมีเป็นคู่

มลาหโร อือ ยังงั้นละฉันไม่มีอะไรละ ๕ ฉันร้อนใจอยู่แต่เรื่อง
กันหน้าฉันไปละนะแม่บุหลัน ฉันจะไปหาคุณบ้า

บุหลัน พรุ่งนี้ไม่ได้หรือ จะควนไปไหน

มลาหโร โอ๊ย ไม่ได้หรอกหล่อน ฉันกลัวจะไม่ทัน ถ้าหน้ารัก
ไม่ได้กันละกรรม กรรม จะรับกันเสียวันวัน แล้วจะ
ไถ่ถอนหัวค่ำ จะคืนแต่เช้า นอนตีกาจะลึกเต็มที แม่
บุหงไปด้วยกันแม่ละหล่อน

บุหง ไปสิดะ คุณพี่ (นางมลาหโร นางบุหงา เข้าโรง)

บุหงา อือ อะไรฉันไม่เป็นทุกข์เหมือนกะของแแต่งตัว เขารู้
หมกว่าของมี จะไม่แแต่งก็กลัว

บุหลัน มีใส่ ทำไมจะไม่แแต่ง ฉันขอถาม

บุหงา ๕ ฮือ กราวนละเป็นแน่ คงเกิดความ คุณแม่รู้ละตาย
ฉันไม่เป็นคน ท่านคงเข้ามาถามว่าเอาเป็น

บุหลัน ทำไม ทำไม บอกฉันเด็กจะได้ช่วยกันคิด

บุหงา ๕ ฮือ ๕ ฮือ ฉันเชื่อคนผิด แม่บุหลันไม่ช่วยฉันครั้นละคง

ไม่พันกรวนพันหวาย หล่อนโปรยช่วยไปเอามาไว้ที่
หล่อนสักที เบี้ยวหัวหน้าฉันจะจัดให้ที ต้มหุระยาเพชร
หล่อนง้ามงาม คุณแม่ซื้อมาจากห้างยูเลียน เมื่กลาง
กล่า่อนแล้วก็เป็นเปรเลียน

บุหลัน เท่านั้นเองคอกหรือ

บุหงา ยังหล่อน ยังสายนาระกาฉันซื้อเองจากรายพันไว้สองร้อย
ห้าสิบห้า กับแหวนงูพแก้งคำอีกสองวง เป็นแหวน
ใหญ่ นกแหวนใส่เล่นอีกหลายใบ เรื่องรุ่งรังเหล่านฉัน
หาเงินไว้ได้แล้วสิบซัง ยังขาดอีกสองซังสบตำลึง ฉันไม่
เห็นใคร เห็นแต่หล่อนเป็นทัพ

บุหลัน เป็นเสร็จอย่าทักขร่อน อย่าพูดมากเสียเวลา ว่าแต่ไป
กรววนเถอะ ฉันอยากขีมา เมื่อฉันอยู่ที่บ้านขีเสมอ
แทบจะทุกวัน ถ้าต้องไปข้างละคายละ ฉันกลัวจะตก
หกจะเมนเหมือนเมื่อกรววน

ปะหนัน ชื้อ อย่าทะยานไปเลยหล่อน พวกเรามันไม่ได้ชื้อ ถึงจะ
มีมังกแต่ช้นดิด

บุหลัน ว่าแต่ใครเป็นคนจักนี้ คุณท้าวหรือใคร

ปะหนัน อ้าย อย่างธรรมเนียมนะเกยทรง ใครจะไปจักได้

บุหลัน แะะ เรายำมัวพุกกันเพื่อเจ้าไปเลย มาไปเรือนเถอะ
อะไรของใครซากเหลื่อจะได้จักแจง มาเถอะหล่อน
(นางสำหรี นางสุมัง ออกจากโรง)

บุหลัน ดู บ๊ะ วิ่งวุ่นไปทั้งนั้นแหละ มันไม่แต่เรา จริงจริงนะ
 อ้ายความสนุกความสบายนั้นมันไม่ว่าใคร เกิดเป็นคน
 แล้วหล่อนเอ๊ย ใครเลยจะอดได้

สำหรับ คุณพี่คะ ไปไหนมา ออกพร้อมหน้ากันทีเดียว

บุหลัน ก็หล่อนล่ะไปไหนมา หน้าออกเขียว

สุมัง อ้อ เวลานี้หรือคะไม่มีเรื่องอื่น

บุหลัน แน่ แน่ หล่อนว่าฉันตื่น

สุมัง อ้อ เปล่าหรอกคะ จริงจริง อีฉันจะว่าพากันร้อน
 พากันวิ่ง

บุหลัน หล่อนอย่าว่าฉันร้อนนะ ฉันโกรธนะ

สำหรับ พอรู้ คุณพี่คะ ไม่ทุกข์ยังไร แต่แหวนเสกกลูกหนึ่งก็ไม่มี
 จะใส่

ปะหนัน เออ ฉันซื้อแหวนชุดแล้ว แหวนเบี่ยงแมงป่องของเก่าฉัน
 มีทั้งสารบิ ฉันจะให้ใส่

สำหรับ อ้อ พระเดชพระคุณของคุณพี่นักหนา แต่ฉันรับ
 ประทานไม่ได้กลัวขายหน้า ถ้าได้แหวนเม็ดเดียวพอ
 เป็นแหวนเพชร ถึงไม่ได้ทั้งเม็ดก็ไม่เป็นไร ถ้าโดยว่า
 แหวนชุดไม่ได้ แหวนใส่เล่นก็พอใช้

บุหลัน กลุ้มใจนัก ราคามูลกรำคาญใจ (ถอดแหวน) เอ้าหล่อน
 ใส่ได้ก็เอาไปใส่

สำหรับ เจ้าประคุณ คุณพี่สงเคราะห์เมื่อยามกันการ แต่ให้ยืม

เท่านี้ดีกว่าให้เปล่าเมื่อไม่ต้องการ

ปะหนั้น ชู้ แม่บุหลัน แม่บุหลัน มานี้แน่ ฉันทะบอกอะไรให้
ฉันทิมไป ลืมไปจริงจริง เข็มชัคคายนอกฉันทิมยังไม่มีได้
ถ้าไม่ตองแต่งตัวห่มตากแล้วไม่เป็นไร เข็มชัคอะไร
อะไรก็ใช้ได้ นี่จะตองห่มด้วย ฉันทะไค้ที่ไหน

บุหลัน นีอะไรที่ หล่อนนี้วันไปด้วย เมื่อไปถึงเรือนอะไรมันไม่
มี ถึงค่อยทุกข์ค่อยว่าให้สะใจ นี่มันกลางถนนฉันทะไป
เอามาแต่ไหน

ปะหนั้น เถอะ เถอะหนึ่ง หนึ่งเป็นแล้วกัน ทักทักกึ่งกึ่ง เข็มชัค
อันไหนฉันทะชอบฉันทะจะเอาไปได้ อ้อ สายนาวะกาด้วยนะ
หล่อน เหลือมั่งหรือยังงี้ ชั่งเป็นไร ชาคอะไรฉันทะจะเอา
กะหล่อนทั้งนั้นแหละ

บุหลัน จ้า เอาเถอะคราวนี้ฉันทะรับเป็นที่ขุนคลัง แต่หล่อน
จะตองสัญญา อย่าพูดว่าทุกขว่าฉันทะให้ฉันทะฟัง แม่สำหรับ
แม่สับัง นี่หล่อนจะไปไหนต่อไป

สับัง อีฉันทะจะไปหาตากห่ม ไม่รู้ว่าจะไค้ที่ไหน เทียววังไป
ออกซานชม หาหาจนอ่อนใจมันไม่ได้ดี ถ้าไค้ตาก
เพียงอย่างเช่นเขาห่มไปเข้าไค้ก็พอใช้ กลัวแค้นมันโพล่
ไปถูกอ้ายคลุมบายศรี ถ้ายังงั้นละตาย ขายหน้าเต็มที

บุหลัน อะไรที่ ไค้เข้าไค้กะไค้คลุมบายศรีนะ

ปะหนั้น อ้อ อ้ายเมื่อวานขึ้นนั้นหรือ ห่มตากเปล่ากะอยู่กะอี เขา

ว่าเหมือนผ้าคลุมบายศรี ฉันทักหัวเราะไม่ได้ อ้ายเข้า
ไฉน่ะ เข้าอยู่เสียกลางกองกอง เขาก็แฉเห็นแต่หน้า
ไอ้ผ้าถุงผ้าห่มใครเขาจะมามอง

บุหลัน (หัวเราะ) อ้อ ของเขาใช้ได้ ฉันทักหาอะไรละ ฉันทัก
จะไปเข้ากองเสีย

สำหรับ คุณพี่หรือคะจะไปเข้ากอง ก็จะไปพราวอยู่ข้างใน ข้าง
นอกใครเขาจะมามอง

บุหลัน อู๋ มายอฉันทัก ฉันทักมีอะไร

สำหรับ ไม่ยอจริงจริงคุณพี่ สบดได้

บุหลัน ไปหรือยังล่ะแม่ปะหนั้น แม่บุหงา จะไ้ไปหาเข้าหาของ
ปะหนั้น ไปสิคะคุณพี่ ธุระยังมีอยู่เป็นกอง

(นางบุหงา นางปะหนั้น นางบุหลัน เข้าโรง นางสะเบียง
นางยี่หวา ถือห่อผ้าเดินออกมา)

สำหรับ โอ๊ย ยังไร ไ้แม่ะหล่อน

สะเบียง เต็มที่หล่อน วังจนอ่อนใจ หาไม่ได้ก็

สุมัง ตายละ มีตังครองอ้ายคลุมบายศรีหรือ

สะเบียง ไม่เป็นไรหรอกหล่อน มันก็พอใช้ ไ้ใหม่มาสองผืน
แต่ว่าราคาแพงเต็มที เบยหัวคัทังบิลละไม่สิ้น ผืนหนึ่ง
สองร้อย ผืนหนึ่งร้อยยี่สิบบาท ยังขาดอยู่อีกสองผืน
ฉันทักไปเที่ยววังหา ไ้มาแต่คันทักโน้นมันอยู่ข้างคร่ำ
แต่ว่าจะทำยังไรไ้ ก็ว่าตากเปล่า หาไม่จะต้องเข้าไ้

- สุปัง ไหนขอน้องคู่สักทีพอชื่นใจ
 สะเบียง กลางถนนร่นแถมจะแก้ออกยังไฉ มาไปคู่ที่เรือนเดอะ
 จะได้เสียเอาเงินไปใช้
 (นางยี่หวา นางสุปัง นางสำหรี นางสะเบียง เข้าโรง
 บ้าลำไยออก นางบุหรง นางมลาหโร นางคีตือเครื่อง
 บุชา)
 ลำไย มาสิ แม่มลาหโร แม่บุหรง จะไปกันหน้ากันตากี้มา
 ไปเรือนด้วยกัน ตาฉันมันไม่ว่าใครจะเห็นนะเย็นเย็น ไป
 เสียแต่วันวัน
 มลาหโร เจ้าคะ ตีฉันก็อยากกันเสียแต่วันวัน ตีฉันเที่ยวหาคุณบ้า
 มาแต่กลางวัน
 ลำไย โอ๊ย ฉันไปพึ่งเทศน์หล่อน ท่านเทศน์เพราะสุดใจ
 ให้ส่วนบุญแม่คุณทั้งสองคน
 บุหรง ท่านเทศน์ยังไฉนะเจ้าคะ
 ลำไย อ้าว ท่านก็เทศน์ให้ทำบุญสุนธรรมะนะสิหล่อน ให้ออก
 โทโสโมโหได้บุญมาก
 มลาหโร เท่านั้นแลหรือเจ้าคะ
 ลำไย โอ๊ย ฉันจำไม่ได้แม่ แก่แล้วก็หลงหลงลืมลืม (ถึง
 เรือน) มาสิ แม่คนไหนจะมากันก็มามา มากันเสียกักัน
 (นั่งกันหน้า นางยาทยาถือห่อของ นางวันทยาถือห่อ
 ผ้า ออกมาทั้งสองคน เดินขึ้นไปบนเรือน เจอนาง

มลาหโร)

มลาหโร แม่ยาหยานะเอาอะไรมาเป็นกอง ของของฉันท้วยหรือ
มิใช่

ยาหย อัย นีอะไรทำใจร้อนใจไฟ ของมันอยู่คี่ที่หอกมันไม่
หนีไปไหน บอกแล้วว่าบายบายถึงจะเอาไปให้

มลาหโร นั้นอะไรในห่อ แก้ออกคี่หรือ

ยาหย แม่วันทยา เอาห่อผ่านนั้นมานี้ (แก้อห่อผ้าออกดู พุค
กันค้วยของเบาเบา ตามแกะจะพุค)

(นางลำหรี นางสุมัง นางยิหว่า ออกประคู้ข้างหนึ่ง
นางสะเบย ออกประคู้ข้างหนึ่ง)

ลำหรี แม่สะเบย เงินค่าคาคใช้เขาแล้วหรือยัง

สะเบย ใช้แล้วละ นีหล่อนจะพากันไปข้างไหน

ลำหรี ฉันทจะไปหาคุณเป่าล้าโยให้กันหน้า

สะเบย แม่อะไร กันเท่านั้นทีเดียวหรือหล่อน ฉันทจะไม่ไ้ จะ
ไปเมื่อไรต้องกันเมื่อนั้น ถึงจะเข้าเท่าเข้าอย่างไร จะ
ต้องกันให้ทัน ถ้ากันเสียแต่เที่ยวนั้น พรุ่งนี้ฉันจะชน
เขี้ยวเป็นหน้าพระราม ถ้ายังงั้นละทนหน้ารักเอาดีกว่า
หน้าคราม

สุมัง ไม่กันไม่ก้อยก็คามใจ ไม่มีธุระอะไรมาไปด้วยกัน

สะเบย ไปสืหล่อน เทียวเสียยังงั้นค่อยสบาย อยู่เรือนละ
มันวันวายเป็นจ่าละหวัน มันให้รอนเียบนั้น คุณัน

พันละวันไปย้งคำ ไปสิ (พากันไปที่เรือน้ำลำไย)

สำหรับ แม่ แม่มลาหरो แม่ยาหา นันห่อผ้าอะไรเป็นกอง
มลาหरो ของแม่ยาหาเขาเอามาขาย เรายังงังจะไปไหนก็กะพาย
ราวกะต่ายามใหญ่

สุมัง อ้าวว่าหล่อนเลย แม่ยาหานะ เวลานั้นไม่หาจะให้หล่อน
หาเมื่อไหร่ ขอฉันคู่ที่หุ มีอะไรมั่ง

ยาหา ประเคียวเถอะหล่อน ฉันยังมีของสำคัญ จะขอบอก
แก่แม่สำหรับ หีบเพชรเขาเอามาขายใบหนึ่งสามสิบซัง สี่
มือเขาทำดีดี แต่ว่าเป็นของทำเมืองนี้

สำหรับ มาแต่ไหนนะ รูปร่างเป็นอย่างไร

ยาหา หลังประดับเพชรทงนนั้น แต่ว่าเป็นเพชรซึก กลางเป็น
คาตราง มิ่งใหญ่ชคอยู่ในนั้น

มลาหरो อ้อ หีบใบนั้นฉันได้เห็นแล้ว หีบมะโรงงูใหญ่นะหรือ อ้อ
อะไรเถียวนี้จะขายหรือ หีบใบนี้แหละลงทุนยี่สิบซัง เจ้า
ของบอกฉันเอง แต่ยังอยู่ในวัง เถียวนี้จะอะไรจะเอาเป็น
สามสิบซัง

สำหรับ หีบไค่นะหล่อน ทำไมฉันไม่เห็น

มลาหरो หีบรายนั้นนะเป็นไร หีบรายมีมะโรงนะหล่อนไม่เห็น
หรือ เมื่อมีละครโรงหล่อ เขาไปกินบ้อออกโรง

สำหรับ อะไรที่ ฉันนึกไม่ออก

สุมัง อ้อ ฉันนึกได้แล้ว แม่สำหรับไม่เห็นหรือแม่มลาหरो

- สำหรับ เรื่องราวมันเป็นอย่างนี้ บอกให้ฉันเริ่ม
- มลาหโร วัธจะซื่อหรือ หีบทรายเจ้าของเขาจะมีมาก เมื่อก่อน
อยู่ที่ในวัง แม่อาทยาแนะเขาเป็นคนสนิท เขาเป็นคู่คิด
คู่อ่าน เขาเสียใจว่าอยู่ในวังมานานไม่ได้หีบทอง เขา
ถึงทำหีบเพชรใบนี้ ให้เห็นว่ามัลลิกามีใช้เต็มครอง แต่
ที่อยากได้หีบหลวงสักใบ พอจะได้เป็นเกียรติยศ คอย
คอยอยู่นานเห็นไม่มีการก่ออันใจ พอมีเหตุก็บอกออก
เว้นแต่ยังไม่ไป ไก่ไก่อช่วยกันห้ามปรามก็ไม่ฟัง ว่า
ควรบั้งถึงจะอยู่ได้ แล้วให้ประธานหีบทองเสียสัก
ใบ พออย่าให้ต้องขายหน้ากับคนที่เขามาใหม่ใหม่ มีคน
รับแก้กรอยู่นาน แต่เห็นไม่มีการก็เสียใจ บอกว่า
ห้วงศึกจะออกไป
- สุมัง อ้อ หนั้นได้ ไปแล้วยังอดคิดว่าเห็นออกมาได้ ท่าน
โปรดปรานมากมาย แต่ตัวไม่สบายไม่เต็มใจ ถึงจะได้
หีบทองหีบหยองก็ไม่เห็นคืออะไร เขาว่าผู้ชายทอมกราว
กราว ถ้าไก่อไปทานานานโผล่ออกมาสักกราว เสียงออก
ซื่อลือออกฉาวไปทั้งนั้น แก้อ้อออกไปแต่ในกองได้ก็
ทันควัน
- (นางบุหลัน นางปะหมัน นางบุหงา ออกจากโรง
กำลังนางสาวทรีว่า)
- บุหลัน ไปหาคุณเบ้าลำไยก่อนเถอะ เพื่อจะพบไก่ออยู่ที่นั่น

- ปะหนั้น จริงแหละหล่อน ไปเถอะที บ้านนี้แหละคงทอมเกรียว
 เราไปฟังเขาพูดอะไรกันสักประเคี้ยว (พากันเดินมา)
- บุหลัน แม่ปะหนั้น แม่ปะหนั้น อย่าเพ่อซันไปนะ แอบฟังคุ
 เสียก่อน (ทั้งสามคนแอบฟัง)
- สำหรี นี่หล่อนจะให้ฉันเป็นบ่มีมะโรงหรือ ถึงจะให้ซ้อหีบใบนี้
- ยาทยา ฉันเห็นว่าคั้นะหล่อน
- สำหรี ก็ฉันไม่ตีกจะหว่ง ไม่มีกระโดนจะเห็น จะให้ฉันเป็น
 ยังไง (นางเหล่านหันหัวเราะ)
- ยาทยา ซังเป็นไร ฉันจะไปต่อเขาให้ ความจริงใจนะฉันเห็น
 ว่าหล่อนควรรจะกิน จะได้คุแม่บุหลันหล่อนกินไปเป็นไร
 เขาเป็นคนเพ่อมงเพ่อม จะอวกคไปอิกยังไร โอวันมัน
 อยู่อกวันเดียว ถึงจะหาจนหน้าเขี้ยวก็คงไม่ได้
- สำหรี โอโฮ หีบใบนี้เป็นหีบเก็กินชาหยหน้า แล้วจะเห็นกระโดน
 กระเถนกลัวเป็นบ้า แม่บุหลันฉันไม่สู้หล่อนทรอกเรื่อง
 ของแต่งตัว ฉันกลัว ซินทำวุ่นวายไปจะฉิบหายหมกตัว
- มลาหรว ฮุย ตักแต่เอาเพชรพอก ฉันไม่กลัวทรอกไ้อ์เรื่องแต่ง
 ตัว ในการกันหน้าหัวหัวละเป็นทายพวกเรา ถ้าฉันแต่ง
 ยังนี้ละฉันตาย ฉันอายเขา เข้าหน้าใครไม่ได้
 (นางบุหลันไหล่หน้าซันไป นางปะหนั้น นางบุหงา
 ตามไป)
- บุหลัน แม่ แม่มลาหรว ฉันนี้กว่าหล่อนอยู่เปล่า ฉันจะมา

วานกันหน้า กลัวว่าจะเผลอร่ายเขา หล่อนไม่เปล่า
แล้วก็แล้วไป ซึ่งเถอะ ไปก็ไปเข้าใส่เสียก็ได้ จะใส่
รักเกล้าหรือใส่ชฎา ก็กลัวจะยิ่งบ้าไปใหญ่

มลาหโร แม่ นี่หล่อนมาเมื่อไหร่ มาถึงก็มาเล่นใหญ่เทียว
นะหล่อน

ยาหยา แม่บุหลันมานั่งที่นั่นเถอะ คุณของคักมั่งลจีจะ
บุหลัน นึกนี้ก็ไม่อยากดู กลัวจะสู้ใครไม่ได้ แค่นี้เอาคึด
หล่อน ฉันกลัวจะซื้อไม้ทั้น ค่ายวันนะมีย่อยวันเดียว
(นั่งห่าง ๆ นางประหนึ่ง นางบุหงา ไปนั่งพับเพียบดู)

ปะหนั้น แหวนคัมพูหันห่างไหน ใครเอามา ส้ารับนราคาเท่าไร

ยาหยา ของแม่พันเขาเอามา เขาว่าราคาสิบแปดชั่ง

บุหลัน แม่ปะหนั้นหล่อนมั่งมีนะ ไปนั่งดูของคักจะซื้ออีกหรือ

ปะหนั้น ซื้ออะไร เอาที่ไหนมา คุณผ้าตัวนเถอะ เจกจั่วหรือนี่

ยาหยา ผ้าเขาส่งไปนานแล้ว แต่แม่ทองคำยังไม่ขาย เขาจะ
ขายผืนละยี่สิบแปด ฉันเห็นว่าแพง ทอก็ไม่ให้

ปะหนั้น อี้ย ยี่สิบแปดใครจะซื้อได้ เอาเถอะถ้าให้ยี่สิบสี่ จะ
เอาสักสองผืน

ยาหยา เขาว่าที่กำหนักโน้นท่านค่อไว้อยี่สิบหก เมื่อวานขึ้นซื้อ
เสียเป็นราคา เขาว่าเขาไม่ลดให้ใคร

ปะหนั้น ยังนั้นละแล้วไปเถอะหล่อน

บุหลัน แม่ปะหนั้นนี่ก็จริง ไม่ได้ยินหรือใครว่าเมื่อตะกั ยัง

มานั่งเข้าช้อยู่ได้ (หันหน้าไปว่ากับบ้ำลำไย) คุณบ้ำ
คะ ช่วยไปรคกันหน้าให้อัจฉินสามคนจะได้หรือไม่ได้

ลำไย ได้สิแม่ แต่ฉฉินจะไปพึ่งเทศน์ โรงทานเสียสักหน่อย แม่
จะคอยหรือจะไปก่อนก็ตาม บ้ายบายหน่อยเถอะ ฉฉิน
จะกันให้แม่ ให้งามนะ แม่มหาเจ้าเวญ

บุหลัน ยังนี้ฉฉินลาคุณบ้ำไปก่อน
(ไปทั้งสามคน เข้าโรง นางที่เหลื่ออยู่นั้น พุคทุกคน
ทุกคน) อัจฉินลา คุณบ้ำคะ อัจฉินลา อัจฉินลา

ลำไย ไปเถอะแม่มหาเจ้าเวญ (นางที่ลาเข้าโรงหมด) นางคี่เอ๊ย
นางคี่ ไหนกระบะเครื่องบูชาของข้าอยู่ไหน มาข้าจะ
ไปเคี้ยว

นางคี่ มาแล้วเจ้าคะ (บ้ำลำไยลุกขึ้นเดินบนพื้มทำไป) ไปจะ
ทันหรือไม่ทันก็ไม่รู้ บ้านท่านจะเทศน์ไปแล้วละกะมัง
แต่ทั้งใจก็ได้บุญออก สารุ สารุ สารุ สารุ (เข้าโรง)
ตอนนั้นเจรจาจัดพลหัดทหาร ไม่มีบทพุค)

บทที่ ๒๖

สียะตราเคียงกับบุษบาเพื่อรับดอกไม้

ก่อนบร้อง “ไม่ควรไหว้เจียวหรือจึงโกรธา” หน้า ๕๓
เป็นเด็กนยาจจริงนะ ไม่รู้ว่าความผิดจะมีขึ้นเมื่อไร
เหมือนเรื่องเตียววัน ไม่ได้คิดเลยว่าจะมีผิดเป็นได้

สียะตรา

บุษบา ทำไมนะ เขาได้ส่งไก่เสียเมื่อไรละ เอาไหนมาพูด คี
อกดีใจละ ทั้งกราบทั้งไหว้ ฉวยเอาชื่อเขาไปว่า

สียะตรา ทำไม ทำไมเพคะ ทำไมเจ้าพี่ไม่ให้สอนหม่อมฉันหรือ
ว่าถ้าพูดกับผู้ใหญ่ละให้ไหว้ พูดไร่นี้ไม่ใช่ของของเจ้าพี่
ประทานหรือยังไ้ หม่อมฉันนึกว่าเราทั้งสองอ่อนกว่า
เป็นน้องจึงต้องไหว้ เมื่อตรงตรงคีตไม่มีผิดเลยแต่สักนึก
ก็กลัวได้

บุษบา ก็ไหว้ทำไมถึงไม่ไหว้แก่ตัว ถึงต้องเอาชื่อเขาเข้าไปพัน
ไปพัน

สียะตรา เพคะ เพคะ ผิด ผิด ผิดเพราะว่าเป็นเด็กเถียงไม่ขึ้น
มันก็เหมือนกะไ้เรื่องกระโดนหกนั้นแหละ ถ้าหม่อมฉัน
ทำหกละ เจ้าพี่ก็กลัวละ ว่าไม่มีกิริยา ถ้าเจ้าพี่ทำหกละ
เอง ก็กลับมารู้หม่อมฉันอีก ว่าเอามาทั้งไว้ก็คทาง
ไปทางมา ตกเป็นผิดทั้งขึ้นทั้งลง จะทำยังไรละนี้เล่า

บุษบา อย่าพูดให้มากให้เกินคไป พ่อสียะตรา ถ้าบ่นไปไม่หนึ่ง
จะโกรธจริงจริงไม่แกล้งว่า

สียะตรา อ้อ นี่แกล้งกลัวให้เขาฟังคอกหรือ หม่อมฉันไม่ทราบนี้
เพคะ หนึ่งละ หนึ่ง หนึ่ง

บุษบา เกลียคปากไม่อยู่สุข

สียะตรา หม่อมฉันหนึ่งแล้วนี้เพคะ

บุษบา พูดมากนะ

สียะตรา หนึ่งละเพคะ หนึ่ง หนึ่ง

บทที่ ๒๑

ประสันดาชนบทบาล้ออิเหนา

- ประสันดา ท้อบทร้อง “เพริศพรายพันที้จะร่าพรรณ” หน้า ๕๓
 พะผ่านี่ไม่เชื่อกันหรืออย่างไระนะ จึงพากันทำหน้าเฉย
 เสียนะ
 สักการะตา ไม่เฉยจะให้ทำยังง
 ประสันดา ทำไม เห็นให้เหมือนกับหม่อมฉันสิ
 สักการะตา เขายังไม่เห็นนี่ จะให้เขาเห็นเหมือนกะคนที่เห็นยังงได้
 ประสันดา ขอรับ ขอรับ จริง จริง แต่หม่อมฉันคนเห็น จะขอ
 เห็นไปจนกาย เห็นเพราะอะไร เพราะเพริศพรายพันที้
 จะร่าพรรณ
 อิเหนา จริงนะ เขาย่อมว่า ข้างคั่นมำคั่นเอาไว้ได้ คนคั่นคั่น
 พบคั่นงามคั่น—
 ประสันดา ปลื้มใจ คั่นรัก คั่นหลง คั่นชะ คั่นอะไรต่ออะไร
 สักการะตา ฉันก็คั่น คั่นไม่รู้ว่างามเหมือนอะไร
 ประสันดา งามเหมือนกะคนเห็นชอบใจ
 สักการะตา แกก็เห็น
 ประสันดา หม่อมฉันก็ชอบใจ
 สักการะตา เอ๊ะ
 ประสันดา อยากเป็นข้าให้ท่านใช้

สังคามาระดา คิดโจทย์

ประสันดา แค้นายเก่าท่านยิ่งโปรด

สังคามาระดา ทำไม

ประสันดา เพราะท่านก็เห็น

สังคามาระดา แล้วก็ยังไร

ประสันดา ท่านอยากให้ประสันดา ไปเป็นข้าให้ท่านใช้

สังคามาระดา ไครว่า

ประสันดา ไม่มีใคร

สังคามาระดา เอาไหนมาพูด

ประสันดา ไม่แก่พูด สบถก็ได้ เพราะท่านทรงเห็น

สังคามาระดา เออ ก็คงเห็นงาม

ประสันดา เห็นงามละก็คงจะ

สังคามาระดา ชอบพระทัย

ประสันดา ชอบพระทัยละก็คง

สังคามาระดา อะไร

ประสันดา อะไรต่ออะไร

สังคามาระดา หะ

ประสันดา เพริศพรายพันที่จะรำพัน

บทนี้ไม่ได้ใช้ ที่ใช้คู่บทที่ ๒๘ ต่อไปข้างหน้า

(บทที่ ๒๘)

ประสันดาชมบุษบาล้ออิเหนา

ตอบพร้อม "เห็นยิ่งกว่าครั้งแต่หลังมา" หน้า ๕๔
(ตอนนี้ไม่ได้ใช้เจรจา มีหม้อยู่ข้างหลังต่อไป)

อิเหนา หะหะหะหะ คนคนนั้นเห็นจะเป็นชาวบ้ามาจากละว้า หรือ
 แต่อเมริกา เห็นคนรูปร่างเข้าจึงตกใจ ที่จะนึกว่าไม่
 ใช่คนธรรมดาหมายความว่านางฟ้าหรือยังไร

ประสันดา รับสะกะหม่อม เป็นชาวบ้ามาแต่หมั้นหยา ไม่ได้มาแต่
 ประเทศอเมริกาหามีได้ พะผ่า นางทั้งสามเหมือนพระ
 บุตรี ไม่เคยเห็นสักที ให้พาผ่า รับสะกะหม่อม ที่
 ทรงช้อนจริง กุ้งมยังกว่านางฟ้า ถึงนางฟ้าที่ว่ากันว่า
 งาม กังามทำไมไม่ได้ งามไม่ตกใจคิดตา นังามจริง
 งามกะไรลืมไม่ได้สักข้อใจไม่แกล้งว่า

อิเหนา ตีแต่พูดพล่อยพล่อยอวดฉลาด ที่แท้ก็เขอะไม่รู้จักระไร
 หะหะเห็นชาววังรูปเขางามงาม ที่นอกโครมคราม ไม่
 รู้จักทางไป

ประสันดา ที่ทรงนั้นก็ความจริงอีก หม่อมฉันเห็น ที่นั้นไม่เหมือน
 คนอื่น ไม่ที่หนึ่ง หะ หะ เป็นที่นั้นแท้ เพราะเป็นชาวบ้า
 เห็นอะไรงามงาม ก็ที่นั้นชุ่มซำไปตามธรรมดา แอม

แอม แต่ แอม แต่ชาวเมืองที่เคยเห็นนะ เห็นจะตื่น
ประหลาดกว่า เพราะไม่ใช่ต้นเต็น เป็นต้นตูมตามตาม
ไป ต้นไม้รูแล้ว ต้นยืดยาว ยืงนานยืงต้นมาก ฮือ
พุดพุดถึงเรื่องผู้หญิงละ ประเดี๋ยวก็ร้องไห้

อิเหนา ร้องทำไม

ประสันดา อยากกลับไปหมั้นหย่า

อิเหนา ทุก เลี้ยงคน้ำหน้า

ประสันดา อ้าว จริงแหละ (พุดกับสังคามาระดา) ทอดพระเนตร
เป็นพะยานกันเสียรับ หม่อมฉันกราบทูลจริงหรือไม่
จริง (พุดกับอิเหนา) ฮี ฮี รับพระร่ำอาทาน การที่จะ
เสกก็กลับเห็นจะยังช้า เพราะธรรมศาสตร์ที่มันต้องเป็น
ยั้งนี้ ถ้าจะด่วนกลับไป เขาก็จะว่าต้นหนี่ชุ่มช้ำไม่
ติดไม่ตาม ต้นหนี่เอาง่ายง่าย (พุดกับสังคามาระดา)
เฮะ เป็นกระไรขอรับพวกเรา เห็นจะต้องเป็นตาเถา
ชาวคาหา

สังคามาระดา ฉันทักเห็นจริงด้วยกับแกละ ตูอะไรมันผิดใจไปทุกอย่าง
เมื่อคืนนี้ชอบกล รูปฉันมันกลายไปอย่างไรก็ไม่รู้ เกือบ
เสียท่า ข้าต้องยอมเชื่อแกละ ครึ่งนี้เห็นจะต้องอยู่ที่นี้
จริงเหมือนว่า

ประสันดา เห็นด้วยหรือ หิ หิ หิ หิ

บทที่ ๒๘

สังคามาระดาพบกับประสันดา

ท้อปท้ออง “เห็นยิ่งกว่าครึ่งแ่หลังมา” หน้า ๕๔

ประสันดา เห็นด้วยหรือ หิ หิ หิ หิ นี่เห็นด้วยกับหม่อมฉันหรือ

สังคามาระดา เอ๊ะ ไม่ยอมเห็นเหมือนยังกะแก

ประสันดา ถ้ากระนั้นก็หลับ แ่หลังฉัน

สังคามาระดา ผันอะไร ก็ลืมหูลอยด้วยกัน

ประสันดา เอายังงั้นเอาเป็นคนละเมอ

สังคามาระดา รู้ตัวละเมออะไร

ประสันดา เอ๊ะ เอ้า เผลอพระสติ

สังคามาระดา เผลออะไร ทั้งใจคิด และทำด้วยความตั้งใจ

ประสันดา ยังงั้นตรัสผิด คึกผิด ทรงผิด พลาด พลาดไป พังไป

สังคามาระดา ทำดี ทำจริง ทำการที่เชื่อว่าดีโดยสุจริต จะยอมเป็นผิด
ไม่ได้

ประสันดา เอ๊ะยาก เอาเถอะ เอาเถอะ เอาเป็นฉัน นอนฉันอยู่
มิใช่ฉันอะไรทำอะไร แต่ตัวของหม่อมฉันเอาเป็นฉัน
เอาเป็นหลับ เอาเป็นฝัน เอาเป็นเผลอ เอาเป็นละเมอ
เอาเป็นอะไรทำอะไรร่วมกันเข้าทุกอย่าง ยอมทุกอย่าง
เอาเป็นได้

สังคามาระดา ยอมหรือ ยอมผิด ยอมรับ ยอมแพ้ต้องปรับ อย่าพูด

วันวาย
 ประสันตา ย่อมแพ้ย่อมไค้ แต่ยอมให้ปรับไม้ไค้ เป็นแต่ทนาย
 ทั่วความยังมี จะนำขังถวาย

บทที่ ๒๕

สี่ระยะเคียงกับบุษบาเรื่องคอกไม้

สี่ระยะ ทอปร้อง “ส่วนบุหงานี่สี่ชอบใจ” หน้า ๕๕
 สี่ระยะ ทนหม่อมฉันเห็นจะกลับมีความชอบเป็นแน่ หะ หะ หะ
 หะ ขอประทานหม่อมฉันเค็มสักคอกเถอะเพคะ วางไว้
 นานแล้ว บานนี้เห็นจะสนกลนมือคนเก็บที่คอกอยู่ละ
 บุษบา วิชาญกับเด็กคนนั้นๆ ดูราวกับพระพี่เลี้ยงผู้ใหญ่ คอย
 คุมอยู่ทุกฝั้วว แต่ชั้นคอกไม้มันทั้งรอกอยู่ จะวางเสีย
 ให้คอกก่อนว่า
 สี่ระยะ พุโธ่ ถูกกรวออีกเฝ้า น้องขอประทานคอกไม้คอกขอรับ
 บุษบา กลุ้มใจนัก อย่ามาหาความเหนื่อยเลย
 สี่ระยะ (หยิบคอกไม้มาคม) แม่ แม่ มันขังหอมแท้แท้ ถึง
 แต่เกิดมาไม่เคยพบยังงี้เลย ไค้กลิ่นที่กลีบ คอกไม้มัน
 ก็ยังงั้นแหละ แต่กลิ่นที่ก้านมันนะ ไม่รู้ว่ากลิ่นอะไร
 มาก็คืออยู่ สองกลิ่นมันช่างหอมชื่นจิตชื่นใจ มิน่าเจ้าพี่
 ทรงหวงนักล่ะ เพราะยังงั้น้องขอถึงไม่ประทานให้

ตอบทรง “สำราญใจเป็นสุขทุกก้าน” หน้า ๖๐

บุหลัน อ้าย แม่ปะหนั้นเขาไม่ได้คำนี้ คนกลางยังไม่ทันจะตุง
หล่อนก็คว่นคำลงไป ตึงกันใหม่ ตึงกันใหม่

ยาทยา อ้อ เล่นโกงนี้ ฉันไม่เอา ฉันไม่เอา กินเสียก่อน
ฉันถึงจะคำ

ปะหนั้น ก็ฉันยังไม่ได้เล่นนี้ เอากันใหม่เถอะ ที่นี้ไม่โกงจริงจริง

บุหลัน เอ้า ระวังนะ ระวัง

ยาทยา เออ โกงโกงเถอะ ที่ อย่าเพ่อตุงซี แน่หล่อนเล่นเข้า
กันนี้ ที่ ที่ ฉันไม่เล่นละ

บุหลัน อ้อ อย่าบิ่คไปเลยหล่อน ระวัง ระวัง เอละนะ ตุง
(นางยาทยาคำ นางปะหนั้นไม่คำ ไปแอบหลังนาง
บุหงาเสียสักครู่หนึ่ง นางยาทยาไหล)

บุหลัน จู๊ๆ แะ แะ (ซมื่อบู้ปากที่น้ำ ใช้ใบว่านางปะหนั้น
ยังไม่ไหล ให้นางยาทยาคำเสียใหม่ นางยาทยาก็คำอีก
คนเหล่านนี้ก็พากันหัวร่อ อีกประเคี้ยวหนึ่งนางปะหนั้น
จึงคำ นางยาทยาไหล)

บุหลัน จู๊ๆ แพ้นะ (พยักหน้าให้คำอีก)

ยาทยา อ๊ะ ยังไม่ซนอีกหรือ ไม่เชื่อละ เล่นโกงนี้

บุหลัน จู๊ๆ คำคำ พะผ่าฉันซี ยังไม่ไหลจริงจริง เร็วเร็ว
(นางยาทยาคำอีก นางปะหนั้นไหลซนมา หัวเราะกัน
นางยาทยาซิงไหลซนมาทันคว้น จับนางปะหนั้นได้)

ยาทยา แน่ แน่ ยัง^๕เทียวนี้ เล่นโกงยัง^๕ทีเดียว มากินใบบัว

เสียคดี ไม่ให้โกงอีกละ

ปะหนั้น จันแพหรือ หล่อนถึงจะมาให้ฉันกิน

บาหยา แพสิ ทำไมจะไม่แพ หล่อนไผ่ก่อนจันไม่ไซหรือ กุสิ
แม่บุหลัน แม่ปะหนั้นเล่นไม่กิน ยังไงหล่อนตระลาการ
ถึงไม่ตราสิน

ปะหนั้น จันไผ่ชี่ทั้น จ๊ะ จ๊ะ แม่กเก้

บาหยา (ทำหน้าเก้อ) จันไม่รู้ กินเสียหล่อน แพจันเห็นอยู่
เกี่ยว

ปะหนั้น ยังไงคุณเพีอะ แม่ยาหยาไผ่ชี่ที โกงเป็นคนโกง ตราสิน
เถอะคะคุณเพี

บาหยา อ้อ ก็หล่อนไผ่ชี่ทีละ บอกจันก่อนให้เหมือนกัน

ปะหนั้น คำที่เคียว ไผ่ที่เคียวเท่านั้น

บุหลัน อย่าเถียงเขา แม่ยาหยา หล่อนไผ่ถึง ๓ ทน แพ้เขา
ถึง ๓ ที มามา กินใบบัวให้เขาคดี

บาหยา อ้อ จันไม่เอา ก็หล่อนบอกให้จันคำ เอาเถอะหล่อน
กะจันมากินกันคนละคำ

ปะหนั้น แพ้ ๓ ทนต้องกินให้จัน ๓ ใบ มากินเสียคดี กุสิ จะ
หนีไปข้างไหน

(นางบุหลัน นางปะหนั้น นางบุหงา นางสาวทรี พร้อม
กัน) สามใบ สามใบ

บาหยา ไม่เอา โกง โกง (ว่าหน้าหนี)

บุหลัน เอา แม่ปะหนั้น แม่บุหงา ช่วยกันไล่จับตัว แม่สำหรับ
แม่มลาหฺร่อ ไปเก็บใบบัว เอา จับ จับ จับตัวให้ได้
เร็ว เร็ว เอามาให้กินให้หมดทั้งสามใบ

(กำลังไล่จับอยู่ นางมลาหฺร่อขึ้นริมหาด ขุดหลุมเอา
ใบไม้กรูเอาทรายเกลี่ยหน้า แล้วทำลงน้ำมาที่เขาไล่กัน
(ขยิบตาใช้ใบกับพวกเหล่านั้น แล้วทำเป็นว่า)

มลาหฺร่อ เด็กที่ เล่นอะไรไม่ดี พวกนี้คุมเหงคนคนเดียวกั้ไ้ แม่
ยาหยา แม่ยาหยา รู้ว่าเขาโกงละก็อยากเล่นนี้ มานี่เถอะ
หล่อน ขึ้นเสียเถอะ ไปหากอกไม้ไปถวายเป็นขวัญกันดีกว่า
มาซิ

ยาหยา (โกรธเต็มที เอามือชี้หน้าพวกเหล่านั้น) เออ เออ
ทีละเล่นโกง คงจะได้เห็นกัน ถ้าแก้แค้นหล่อนไม่ได้ละ
ไม่ใช่ฉัน

นางบุหลัน }
นางปะหนั้น } (พร้อมกัน) เอ เอ คนชั่วแพะหนึ่ เอ เอ หน้้าไม่อาย
นางบุหงา } โห้ ชั่ว ชั่ว ชั่ว ชั่ว

ยาหยา ผ่าสิหล่อน อย่ามาว่าฉันนะ ฉันไม่ใช่ข้าของหล่อน
หฺรอก เออ เออ ล้อไปเถอะ คงจะได้เห็นที พะผ่าสิ
เอ้า ไม่พินันนี้เคียวนี้ (นางมลาหฺร่อไปทางหลุม
นางยาหยา เดินพลางทะเลาะพลาง) เอ้า คักขันมานี่สิ

เป็นไรก็เป็นไป ก็แต่พวกมากนี่ (ก็ลงเก็บก้อนกรวด
สองมือ) มาซิ มา มะมะ ใครก็ก๊มา อ้าวเปล่าที่แต่
หัวเราะซาซา แซะ อย่าหลบหน้านะ อย่าแอบหน้าเป็น
ที่พึ่ง ลองขึ้นมาบนบกแน่ะ ไม่ไ้คู้คู้ถึงค่อยฮาให้อึง
(พลัดตกหลุม)

(นางบุหลัน นางปะหนัน นางบุหงา นางส้าหรี นาง
มลาหรอ ฮา เฮ เฮ)

มลาหรอ อย่างนี้อ่าแอบหน้าเป็นที่พึ่ง ลองขึ้นมาบนบกแน่ะ ไม่
ไ้คู้คู้ถึงค่อยฮึง ฮา หุย ฮา (โศกหนึ่งลงน้ำ)

บาหยา (โกรธเต็มที่) เอา วันหนึ่งวันตาย เอา เอาะมันนี่โง
ทั้งพวก (เก็บกรวดขว้าง) เอาสิวะ เอายังงี้ก็เอา
โงได้โงไป (เก็บกรวดขว้าง)

นางบุหลัน }
นางปะหนัน } เฮ เฮ ผัด ผัด ผัดพ้อผัด ผัด ผัด อ้ายสิงห์ทอง
นางบุหงา } ออละวาค เฮ เฮ เฮ เฮ

ท้าวเปลี่ยน แซะ แม่เหล่านี อย่าให้มันหนกกันกะ แม่ยาทยา เล่น
อย่าให้เป็นโมโหโงโง นึกมั่ง ใครอยู่นี่

บาหยา (ร้องไห้) ซือ ซือ ซือ ซือ ซือ ตายเสียเถอะวะวันนี้
ลูกไม่มีพ่อแม่ คุณเหงได้คุ้มเหงเอา (ต๊อก) ตาย ตาย
ทำไมมันถึงไม่ตายเสียรู้แล้วไป ซือซือซือซือซือซือ ท่าน
เข้กัณฑ์มหกทั้งโลก เหลือแต่กูคนเดียว โซโซโซโซโซ

โฮโฮ (นางก้านันทะหมด ชาติ)

ท้าวเปลี่ยน เธอ นั่นว่าใครนะ เอาใหญ่นี้ ห้ามไม่ให้หยุดหรือ
ท้าวอ้อม เอา อึงไป นี่ที่ของมึงสร้างไว้หรือ ประเดียนแหละ
ว่ายังไม่พังอีก เขี่ย เขี่ย เขี่ย

นางบุหลัน }
นางบงหา (พูดพร้อมกัน) เลิกที เลิกที ไฟจะไหม้ขึ้นเว้ย
นางสำหรี } อักกี อักกี
นางมลลอรอ }

บทที่ ๓๑

มหัศจรรย์อันสาร

ตอบท้าว "จึงจะค่อยคลายร้อนอาวรณ์ใจ" หน้า ๖๑

มะคหัว เออนั่นก็ก่นนางสงสัย นี่จะเป็นใครหนอ ช่างทำยังได้
เจ้าเห็นยังไรนางบาทยัน

บาทยัน หม่อมฉันก็กิดงอน แต่เห็นว่าคนอื่นอื่นเขากงไม่อาจ
แต่ก็ยากที่จะคาดคะเน หม่อมฉันเห็นว่าไม่ใช่คนเสเพล
นะเกล้านะกระหม่อม

มะคหัว ลำวนที่ว่านั้นก็ลำวนจรกานะแหละ แต่มันจะมาสอง
ชั้นสามชั้นยังไรไม่รู้ ว่ากระไรคุณท้าวเปลี่ยน คุณกิด
ดูเห็นยังไร

ท้าวเปลี่ยน หม่อมฉันเห็นว่าจรกจะไม่กล้าเล่นถึงข้างน้ำข้างใน

- บาทัน อีฉันนะเห็นว่าจรกานะพระกิริยากระไรกระไรอยู่ ถ้าจะ
เล่นจริงจริงนะ จะนึกได้หรือว่าใครเป็นยังงี้
- มะดีหัว ก็จริงนะ ข้าเห็นจรกาแหละเข้าเค้า เขาว่าเป็นคนช่าง
เล่นทำแป้นตุ๊กตาได้ ที่ไหนใครจะทำได้เป็น จรกาแน่
จรกาไม่ใช่ใคร
- ท้าวเปลี่ยน ถ้ายังงี้ก็เห็นจะกล้าเกินไป จรกาออกแฉ่มแฉ่มซ้ำซ้ำ
จะกล้ายิ่งที่ไหน ถ้าระเค่นมนตรีแก่งทำทำให้เหมือน
จรกานะ จะไม่ใช่หรือเพคะ
- มะดีหัว คุณท้าวว่าก็ชอบกล พ่อระเค่นมนตรีจะไว้อ่อนก็ไม่ได้
เวลานี้ก็กำลังใจอ่อนไม่สบาย
- ท้าวเปลี่ยน นะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันเห็นว่า จรกากงจะเกรง
พระราชอาญาไม่กล้าเล่น
- ท้าวอ้อม ฮ้าย มันไม่ใช่โคหรอกหน้า อีพวกผู้หญิงนะแหละ
ผู้ชายไม่มีโคเขาทำคอก
- บาทัน อะไรคุณ ผู้หญิงเขาจะทำทำไม
- ท้าวอ้อม โฮ้ย มันเกี้ยวเพื่อนมันน้ำ ไปหลงมกกันว่าผู้ชายเปล่า
เปล่านี้ อีพวกผู้หญิงนะแหละ ไม่เชื่อก็ชำระมันดูเถอะ
(หันไปว่ากับคุณท้าวเปลี่ยน ยังไงละคุณ)
- ท้าวเปลี่ยน ฉันไม่ทราบ
- บาทัน เห็นจะไม่ใช่ผู้หญิงหรอกเจ้าคะ ผู้หญิงโคเขาจะกล้าเล่น
ยังนี้ ไม่เห็นมันเข้าเรื่อง โคเขาจะมาเล่นกันที่นี้

ท้าวอัม ช้ายผู้หญิงนะ บอกไม่เชื่อเลยหรือนี่ ทำไม ที่นั่น
 เกยวกันไม่ได้หรือ ฉันทูนะ รู้ รู้คอก นางพวกนั้นแหละ
 ไม่มีใครหอก

มลาหระ พุทโธ ท่านละก็ อะไรอะไรก็ลงอีพวกนี้ว่าไปนะแหละ

ท้าวอัม เอ นางนี้ปากจั่นนัก ว่าเข้าใจความเอาหรือนี่ หา หา

มลาหระ อีฉันทูไม่ได้ว่าท่านได้ความหอกเจ้าคะ แต่ว่าท่านซมา
 ทางนี้ คีฉันทูก็กลัวไป

ท้าวอัม ชะ สปากเอาจริง น่ากลัวนัก ทำไมนะ ข้าชีวิตนะ
 ไม่ได้ที่เดียวหรือ ไว้ตัวจริง

บาหยา แม่มลาหระ แม่มลาหระ นี่เสียเถิดนัก เราไม่ได้ทำ
 อะไรอะไรก็แล้วไปนะแหละ รู้แล้วว่าไฟละก็อยากเข้าไป
 โกล

ท้าวอัม เอ นางนี้ว่ากระไรนะที โอเห็นว่าข้าเป็นไฟหรือ เอไว้ตัว
 นัก เข้มมันไม่มีใครคอก นางพวกนั้นแหละ นี่หนึ่ง
 หนึ่ง ไต่ออกมาจับเอายังงี้ จับเถอะ จับชำระเถอะ
 ไม่มีใครคอก นางสองคนนั้นแหละ

ท้าวเปลี่ยน คุณคุณ อยู่ว่าไปเลยนะ แม่พวกนี้หล่อนไม่กล้าทำ
 คอกนะ

ท้าวอัม หาย หาย ฉันทูนะ รู้ นางพวกนั้นแหละ นี่หนึ่ง
 หนึ่ง ไต่มาออกจับกันยังงี้ จะไปโทษผู้ชายนะ ผู้ชาย
 ที่ไหนมันนะ

มลาหโร เจ้าคะ พวกอฉัน พวกอฉันทำเหมือนท่านว่าแล้วเจ้าคะ
 ท้าวอัม เอ นางนี้ปากจันทน์น่า ข้าไม่เคยพบ แม่เขี่ย พวกนี้
 มากร่อเพื่อน กรันเขาวายังมาขึ้นเสียง เคียงออกหนวกหู
 หนวกเหียง น้าข้าโกหกนี้ ข้ารู้คอก เอาเถอะเป็นไร
 เป็นไป จงทองเปล่าเปล่านั้น

(ก้าวเข้าไปกลางแถวนางก้านั้น ไข่มือขึ้นจะทูป แล้ว
 ยืนท้าวสะเอว)

ปะหนั้น อฉันไม่อยากจะพูดคอกเจ้าคะ แต่ท่านว่าชนพวกอฉัน
 อฉันก็ต้องรอนใจ อฉันก็ต้องเรียนให้—

ท้าวอัม ย้าย ร้อนกรรอนใจอะไรก็ตามที่ พวกมึงนะแหละเกี่ยว
 กัน หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ไ้ส่งเสียงออกเกณเกณดังนี้

ปะหนั้น มีไ้เจ้าคะ ให้อฉันเรียนท่านไ้ตลอดคอกนี้ ที่ท่านว่า
 พวกอฉัน—

ท้าวอัม เขี่ย เขี่ย ข้าไม่ฟัง ปากคอกเอาจริงนางพวกนี้ ไม่เคย
 พบเคยเห็น มีอย่างหรือเล่นกันจนไม่รู้จากที่เล่นแล้วนี้
 หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ไ้มาเล่นยังละก็จะถูกเขี่ยนไม่รู้ตัว
 ซักแล้วแม่เอ๊ยซักแล้ว ข้าทำยังเจ้าไ้ไ้คอกเจ้าคะ

มะดีหวิ คุณท้าวนี้ก็จะไร มีแต่โทโสโมโหระแหละ เมื่อสงสัย
 ผู้หญิงหรือผู้ชายยังไร ก็ค่อยชำระสะสางดู คุณอย่า
 อึกทักไปนักเลย

ท้าวอัม (เดินพุดกลางมานั่งลง) หาย ก็นี้อีกทีก็จะไรนะที

- (หันหน้าไปว่ากับท้าวเปลี่ยน) อีกทักหรือนี่ (ว่ากับ
มะคืหวี่) หม่อมฉันรู้ละ อีพวกนี้แลเพาะ มาเล่นที่นี้
รู้ๆ คอก
- มะคืหวี่ อี้ ว้าคาญกะคุณท้าวเนี้ยก ยังไม่ทันไรก็โมโหออกโรม
โรมไปเปล่าเปล่านี้
- ท้าวอ้อม อ้าว ก็เมื่อเห็นยังก็พูดไปนะแหละ กลับกรวเอาว่าพูด
ทันจะได้ไม่พูดละ เอาเถอะ คราวนี้ไม่พูดละ พูดไม่ได้
ละ ไม่พูด ไม่พูดละ เมื่อพูดผิดก็เอาออกเสียจาก
ราชการเถอะ ไม่อยากทำหรอก
- บาทย์น อี้ ท่านจะพูดหรือไม่พูดอะไรก็หนึ่งเสียมั่งเถอะเจ้ากะ
- ท้าวอ้อม โอ อย่าสอคนะ อย่าสอค ข้าทำราชการมาก่อนเจ้า
ข้ารู้ละ รู้คอก เมื่อไม่ให้พูดจะได้ไม่พูด แต่ว่าผิดก็
อย่ามาลงเอาอ้อแก่นะ ประเคียนอะไรอะไรก็ท้าวอ้อม
ท้าวอ้อม นี่แหละ เอาเถอะ ไม่พูดละ ท้าวนางอื่นอื่น
ท่านมีคอก (ลุกขึ้นเดินไปนั่งห่าง ๆ กอดมือ แหงน
หน้าเคียวหมากบ่น) ยังงละทำราชการไม่ได้ เห็นจะ
ต้องออก เจ็บใจนัก
- มะคืหวี่ เออ นี่ก็น่าสงสัยนะ จะเป็นไครแน่ ทำไม่ถึงจะได้รู้
ความ
- บาทย์น หม่อมฉันก็เห็นงามข้างจรงกา
- มะคืหวี่ อย่าเพ่อว่าก่อน ข้าจะสืบคุให้แน่

บทที่ ๓๒

จระก้าออกผลพลาลา

เจรจากลางบทตรง “เห็นเสนาเผ้าอยู่แน่นหนา” หน้า ๖๒

- จระก้า กล้องไหน กล้อง
 (เสนาเอากล้องมาถวายด้วยยักยา จระก้าจุดไฟจุด แผลบ
 แผลบ แผลบ แล้วจระก้าพูดต่อไป) อ้ายกล้องไม้ซ่อม
 กันไหน เอามาหรือไม่ได้เอามา
- เสนา (ทูล) เอามา
- จระก้า (หัวเราะ อี้ อี้ อี้ อี้ คุณกล้อง แผลบ แผลบ แผลบ) ของ
 ข้างาม เอามานี่ทูล
- เสนา (ส่งกล้องถวาย)
- จระก้า งาม งาม อี้ (คุณกล้องแผลบแผลบ)
 เชี่ยให้พราวนะไปทานกันนะ จะไปถวาย อี้
- เสนา ขอรับ
- จระก้า (คุณกล้อง แผลบ แผลบ แผลบ แผลบ เท่า)
 ้วยนะ เท่า อี้ หาเครื่องแกงให้พร้อม อี้ (คุณกล้อง
 แผลบแผลบแผลบแผลบแผลบ) โอ้ท่านกับกระจงนะ
 ใครเอามาหรือไม่ได้เอามาละ
- เสนา เอามา
- จระก้า อี้ (คุณกล้องแผลบแผลบแผลบแผลบแผลบ) ข้าจะ

ไปให้สัณคามาระตา ที ที อี รักกันมาก รักกันมานาน
 รักกันมานาน อี รักกันจริงจริง อี (คุกกต้องแปลบ
 แปลบแปลบแปลบแปลบ) ให้เจ็กเขาทำโพงเล็กเล็ก
 ข้าจะไปให้สยะตรา บอกไว้ว่าจะให้ อี ข้ารักมาก จลาค
 จลาค ที ที เห็นจะเหมือนพินาเอ็นคู รักข้ามาก ข้า
 ก็รักมาก รักกันมานาน อี (คุกกต้องแปลบแปลบแปลบ
 แปลบ แ่นะ แล้วจะเสกจ่อไปอีก ระวังให้คั้นอายคน
 จุงมาจุลาเขาจะยิงบ่ยิงผา ให้อยู่ไว้ให้แน่น ทกลงมา
 คราวก่อนชายหน้าเต็มที ชักตะโพกไป อี ไปเถอะ มา
 ไปเตรียมกระบวน อี (เข้าโรง)

บทที่ ๓๓

สมันกลับมาทูลมะดหัว

ตอบทรวง “ทูลแจ้งกิจจาทันใด” หน้า ๖๒

มะดหัว เอ็งเห็นเอ็งไปเอ็งหรือตามใคร บอกไปตามจริงอย่า
 โทก

สมัน พิจะข้าขอรับ กระหม่อมฉันกราบทูลตามจริง ที่แรก
 หม่อมฉันเห็นเอง ที่พักอิเหนานั่นเจ๊ียบ หม่อมฉันก็นึก
 ว่าคงประทม เอ ที่หลังมีความคิดมาว่า ไม่ได้ประทม
 เหมือนกะนั้น จะเอาอะไรเป็นพยาน การเพื่การทูลจะ

ทำเล่นง่ายง่ายได้หรือ ที่นั่นก็ตรองการว่าจะทำอะไรก็ได้
จึงจะได้มีทางพยานให้ปรากฏ ว่าอิเหนาจะประหมัดหรือ
เสด็จไปข้างไหน ครั้นจะกรวากเข้าไปหรือก็—

มะดีหวิ เขี่ยเอาแต่ใจความเถอะวะ กฎามว่ามึงเห็นเองหรือใคร
บอก ว่าอิเหนานอนเียบและจรรกาเล่นหัวกันเองอยู่

สมัน พิกะกะ พิกะกะใจความ กระนั้นที่ข้อรับสั่งว่าเห็นเอง
หรือข้อนี้ เหม่อมฉันเดินไป หมายจะไปตามรับสั่ง
ใช้ไปที่ค่ายอิเหนา หมายว่าจะรีบไปให้ถึงเร็ว มันยัง
เห็นข้า ยังสาวคืนไปมันยังล่า

มะดีหวิ ฮะ กฎามว่ามึงเห็นแก่ตาหรือ

สมัน พิกะกะ ยังไปไม่ถึง ประเดี๋ยวก็จะถึง ที่นั่นยังเป็น
กลางทาง จีบความ กระหม่อมฉันก็เดินไปสักครู่หนึ่ง
ใหญ่ใหญ่ วังเต็มเหนี่ยวที่เกี่ยวเกอบจะขาดใจ ต้องนั่ง
ลงหอบหายใจอยู่กลางทาง

มะดีหวิ กฎามว่าทำไมมึงถึงรู้ว่าเขานอนต่างหาก รำคาญใจนัก
อ้ายคนพุดมาก

สมัน พิกะกะ ทูลอยู่เดี๋ยวนี ว่าหม่อมฉันทำอย่างไรถึงได้รู้ว่า
ประหมัดหลับ หม่อมฉันนั่งหุคหุคหาเหนื่อยอยู่ครู่หนึ่ง ก็
ลุกขึ้นจะไปอีก พอลุกขึ้นก็หน้ามืด

มะดีหวิ เขี่ยพุดแต่คำเดียวว่าเห็นเองหรือตามใจ จึงรู้ว่าเขานอน
หลับ

สมัน ถ้ายั้งขึ้นก็ต้องปด ทูลจริงไม่ได้ เพราะหม่อมฉันไม่ได้
เห็นเอง และไม่ได้ถามใคร จะกราบทูลยังงี้ ถึงจะทูล
ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เป็นแต่รับสั่งให้ว่าทูลไป ยิ่ง
กับจะไม่ว่าจะผิดอะไร เพราะทรงทราบอยู่แล้ว

มะดืหว อ้ายเห็นจะบ้า ไม่ไ้การแนละ

สมัน หามิไ้ ค้วยกระหม่อมฉันไม่ได้เห็นเอง ไม่ได้ถามใคร
จะกราบทูลว่ายังงั้นอย่างไรไ้ หม่อมฉัน—

มะดืหว ก็ทำไมถึงว่าเขานอนเจ็บละ

สมัน นั้นนั้ ที่หม่อมฉันจะเล่าถวายรับสั่งห้ามเสีย หม่อมฉัน
ไปพอดึงค่าย—

มะดืหว ตกเสียทีเดะวะโฮไปเนะ

สมัน พิจ๊ะกะ ถึง ถึงก็เห็นเจ็บ หม่อมฉันตรงเข้าไป

มะดืหว เอาอีกละอ้าย

สมัน พิจ๊ะกะไม่ใช่ หม่อมฉันตรงเข้าไป เขาก็ห้ามว่าประทมอยู่
เข้าไปไม่ได้ หม่อมฉันจึงทราบ

มะดืหว เทานั้นเดอะ เองก็เกินที่ข้าจะต้องชักใช้ต่อไป เปลือง
เวลา แะบ่าหยันเห็นยังงี้ใจเจ้า จรกาทำอย่างนี้ก็ทำได้
อนิจจา อนิจจา

บาทฮัน เพคะนะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันนี่กลัวก็เหลือกลัว แต่
ความกลัวไม่อาจะล้างความคิด ที่จะมีผิดถึงตัว

มะดืหว ความกิดอะไรที่กล้ากิด จนรู้ว่าผิดแล้วยังไม่กลัว

บาทัน เพคะนะกะนะกะหม่อม กิดจะผิดก็เพราะคิดถึงผิด ผิดที่
ไม่รู้จะทำยังงี้ คำบุราณว่าไว้ไค้ฟังมา ก็ฟังไปประเดี้ยว
จำใจผูกเล่นประเดี้ยวหนึ่ง หม่อมฉันฟังเห็นจริงเข้าไปใน
หัวใจคราวนี้ คำที่เขาว่าปลุกเร้าผิดกิดจนเรือนทลาย
มีพินนผิดกิดจนตัวตาย

ปะเสหรัน แม่บาทันอย่าเพ้อเพ้อเจ้อไปให้มากนักเลยหล่อน ไ้
หนึ่งสัทธิยังงี้ ใครจะกล่าวให้แน่ว่าเป็นใคร มันเป็นของ
ที่เขาทำเพื่อจะให้คนเห็นสงสัยกันเท่านั้น ไม่ได้ประสงค์
อะไร จะมาเอาเป็นอารมณ์ ว่าคนนั้นแหละ คนนั้นละ
มันก็อายเรื่องสงสัย สมความกิดคนทั้งทั้งนั้นแหละ มัน
ไม่เป็นเรื่องตลกหล่อน จำไม่ได้หรือคำพระอาจารย์โบราณ
ท่านว่า “ว่าความกิดแห่งสงสัย นั้นมันเหมือนกับกระ
ที่หนักนัก ผู้ใดต้องทนความหนักลำบากมากกว่าไค้ความ
บ่อกัน” จริงนะหล่อนใครจะทั้งทั้งข้าง เราไม่ดีไม่เอา
ใจใส่ละก็เปล่าไปทั้งนั้น

มะตั่ว จนนอกแคงยังงี้ละแม่นักปราชญ์ยังไม่สงสัย ยิ่งก็แต่มา
แลบลิ่นกินเข้าไป

สำเริง แม่ปะเสหรันหล่อนเป็นคนศาสนาพระศรีอริย์ หล่อน
สำเร็จคอยทำพระจะมาตรัส หล่อนจึงเป็นสัตว์ไม่มีวิภาณ

ปะลาหัน จริงนะ ฉันเคยช่วยนึกเอาใจช่วย ว่าของให้เป็นขนุน ถึง
นอกจะไม่ไค้กินมีวิภาณ เอาสิคราวนี้มาแตกออกให้ همین

เทียน รวาทะทุเรียนปลาร้า
 มลาหอรอ ยังไงละเจ้าคะคุณท้าว ผู้หญิงหรือมิใช่
 ท้าวอ้อม (นิ่ง)
 ขาหย่า แม่มลาหอรอนี้ไปบอกว่าท่านทำอะไร
 ปะหนั้น ฉันทึก้อยากรู้เหมือนกันแหละหล่อน ว่านี่ผู้หญิงหรือมิใช่
 ท้าวอ้อม โอ นางเหล่านี้นามลือไคยะ
 มลาหอรอ อีฉันไม่ได้ลือท่าน อีฉันถามท่านจริงจริง
 ท้าวอ้อม เออพวกเจ้าละ นางตัวดี ไปไหนก็เที่ยวแต่กรอ กรอกันไป
 อยู่คนเดียวก็ไม่ไถละ มันไม่สบาย มันไม่หาย พอออกจาก
 ใสนั้นเด่นไพละ นิ่งทั้งคังแฉะแฉะ การงานอะไรก็ไม่ได้
 อดไรนี่ มีอย่างหรือ มาถามเสด็จเรืกทุ่ง (แลไปเห็นนาง
 กำนัลสองคนสามคนพูดกระซิบกัน) นั่นกระซิบอะไรกัน
 ละ พาวพาว จะมานั่งนินทาข้าทำไม ข้าผิดร้ายอะไรก็ไป
 พ้องร้องเอาเดี๋ยย อ้าวยังจะ—

ท้าวเปลี่ยน คุณ อย่าให้มันเลอะเทอะกันไปเลย
 ท้าวอ้อม ช่าย อีฉันเลอะเทอะอะไรนี่หนา ก็เมื่อมันว่าฉันอยู่คนเดียวมัน
 ตากุดเบอดหรือ กุดถึงไม่เห็น
 ท้าวเปลี่ยน มิได้คอกคุณ ฉันท้ามาว่าอย่าอิงไป ท่านรับสั่งรับเสียอยู่
 ท้าวอ้อม คุณเข้ากับบ๊อเหล่านักแล้วไปนะซี (ลุกขึ้นเดินบ่นไป แล้ว
 ไปนั่งลงเสียให้ห่าง) อดไร มีอย่างหรือ มาถามเสด็จ
 เรืกทุ่ง มีแต่ลอยหน้า สบายสบาย นิ่งไหนกระซิบกัน

พาวพาว เมื่อแต่ก่อนนี่นะเป็นไรล่ะ นี่เมื่อไรจะกลับกัน
 หือ มีแต่ทุลเลอะเทอะกันอยู่ยัง^{นี้} จนจะค่าจะมีคแล้ว
 (ตะโกนเรียกท้าวเปลี่ยน) คุณ คุณ นี่ไปส่งไปเสียเขา
 แล้วหรือ เย็นแล้วนะ เย็นแล้ว

ท้าวเปลี่ยน จ้า ฉันส่งเขาแล้ว

บาทหัน นั้นคุณท้าวอิงอะไรอีกล่ะ

มลาหระ อีฉันถือว่า ท่านพาลโกรธอีฉันเจ้าคะ

บาทหัน อัย ชั่งท่านเออะ เจ้าละก็อยากไปชั่ว ว่าแต่ฉันและหล่อน
 แม่ปะลาหงั้น ครั้นสนกคิจจริงจริง จะหนีพ้นความกับแก่น
 ได้ก็แต่ผูกคอตาย

ปะเสหรัน แม่บาทหันเอ๋ย อะไรล่ะ ฉันรำคาญนัก ทำไมนะ จะมา
 กับแก่นจนถึงตาย ทำอวดฉลาดคาคั่วดีกว่าเจ้า แก้วใน
 ดวงพระเนตรของท่าน ท่านไม่ทรงคิดจนสุกพระปัญญา
 ท่านก็หาจัดทำทำไมคอกหล่อนเอ๋ย ถึงจะเป็นไม้เว้า
 ไม้ฐาน ถ้าเอามาแกะเป็นพระหล่อนจะไม่ไหวหรือ พุค
 คีตินกลับโกรธ ถึงหล่อนจะโกรธก็ทรงโกรธได้แต่เดี๋ยวนี้
 คอยคุสั๊กหน้อยก็จะชมบื้อ ว่าแม่ปะเสหรันหล่อนดี

บาทหัน อัย คีเรื่องอื่นฉันเห็นจะดีกว่านี้ได้ แต่ค้อย่างนี้ร้อยชาติ
 ก็ไม่ยอมได้ แก้วในลูกตา ท่านจะควักของฉันไปให้นก
 ให้กา ยังจะให้กลับชมว่าดี ตายแน่แน่ คียัง^{นี้}

- มดหัว ข้าเอง ข้าไม่เข้าใครออกใคร เมื่อยังไม่รู้ไม่เห็นก็พอหนึ่ง
ได้ ครั้นมาได้ยินด้วยหู เห็นด้วยลูกตา ว่ามันไม่ใช่จรกา
มันอีกา คำทั้งนอกคำทั้งใน หยาบคายร้ายกาจเสียกว่า
อีกาไป ยิ่งออกนางบาหยันมันจะไม่แตกยังงี้ได้ จจริงนะ
ปะเสหรัน เจ้าว่าเป็นธรรม แต่เวลานี้ข้าต้องยอมเป็น
สัตว์มีกรรม โอเรือนเจ้าดีกว่าบาหยันจริงจริง เพราะเจ้า
รู้หนารู้หลัง จึงรู้จักนั่งนิ่ง
- บาหยัน เพคะนะกะระหม่อม หม่อมฉันแล้วให้ลงพระอาญา
ถ้ายังงั้นมาเมื่อไรอย่าทรงเอาไว้ เอาไปฆ่าเสียเถอะ
นะกะนะกะระหม่อม
- มดหัว อ้อ พุดมาพุดไป มันก็มีแต่จะทำความคิดให้ผิดมากไป
หยอกเสียที ไว้กาลหน้ากาลหลัง ปะเสหรัน เจ้าเป็นคน
เจ้าบุญญา ข้าวนหน้อย วานคิดว่าไ้การเคี้ยววัน ว่า
ระเด่นมนตร์หรือจรกา
- ปะเสหรัน หม่อมฉันว่าแล้วว่าคิดไม่ได้ เพราะเป็นบัทรสนเทห์ เขาทำ
จะให้สงสัย
- มดหัว ยังงั้นเจ้าสงสัยหรือเปล่าว่าเป็นจรกา
- ปะเสหรัน สงสัยทะพายบาปเขาย่อมว่า
- มดหัว เองสบดได้หรือว่าไม่ใช่จรกา
- ปะเสหรัน หม่อมฉันไม่รู้จะเอาอะไรมาว่า
- มดหัว จจริงละ จจริงละ มันไม่ใช่เป็นจรกา เพราะความคิดก็ยัง

ความกึกกั่นดีหรือคนบ้า ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ เพราะเป็นข้า พุค
มากบ่วยการมาไป ไปมัวฟังเทศน์นางปะเสหรณ์ จนตะวัน
ลงไรไร

บทที่ ๓๔

นางกำนัลเล่นส่ำบ้า

ตอบท้าว "กำนัลนางทั้งหลายก็ปรีดา" หน้า ๖๖

บุษบา พ้าหายันเราจะเล่นอะไรกันดี คุดี เตียนเตียนทักกลางซาลา
เราเล่นส่ำบ้ากันเถิดหรือพี่

บาทหยัน เพคะกะหม่อม จะทรงก็ได้ แต่จะไถ่ลูกส่ำบ้าที่ไหน จะ
เรากระเบื้องเอาหรือก็เป็นกระเบื้องวัดกระเบื้องวา แม่
เล็กเล็กจำ ไค้มส่ำบ้ามาฆังหรือเปล่า

บุษบา ที่คนอื่นก็ไม่แลเห็นว่าใครจะมี เว้นไว้แต่บุหลันแหละ
พ้าหายันถามคุดี

บุหลัน มีเพคะ มีส่ำบ้า แต่อยู่ข้างจะย้อม เพราะเป็นลูกสะกา
เป็นสำหรับเล็กสำหรับไปไหนไหน สำหรับใหญ่ไม่ได้เอามา
บาทหยัน สำหรับเล็กคินิ พระหัตถ์ท่านอ่อนจะได้ทรงง่าย อยู่ที่ไหน
เอามาถวายเถอะหล่อนจำ

ปะเสหรณ์ อัยฉันกลุ้มใจนัก ที่นี้มีแต่อิฐแผ่นใหญ่ คักทืบ คักตะแก้ง
ไม่ออกละหล่อน

บาทหยัน ฉันฉนใจไม่รู้ว่าจะไปหาอิฐจันทน์ไหนมาให้หล่อน ถึงแม่

บุหลันก็เห็นจะยอมจน เพราะมันเหลือทนที่หล่อนจะแบก
เอามา

บุหลัน ไม่เป็นไรเจ้าคะ ไม่เป็นไร แผ่นทองไม่มีอัฐิตี เอา
หีบหมากคั่นแทนก็ได้ แต่ถ้าจะให้เป็นแผ่นใหญ่แท้แท้
เอาหีบคุณเก่ามาใช้

ท้าวอัม ชะวอคมั่งอวคัม เขารู้คอกว่าลูกเจ้าจะซุง ไม่เคยพบ
นางเจ้าน้ำเจ้าชาเอี้ย นี่จะเอาหีบใบนี้หรือไปทำอัฐิเล่น
สะบ้

บุษบา จับพวกเข้าเถอะนะ อย่ารำไร ใครจะอยู่พวกไหนก็เล่นไป
บาหยัน เอาแม่ยาหย่า แม่วันหย่า แม่บุหงา แม่บุหลัน สี่คน
นี้อยู่ข้างฉัน แม่ปะเสหรัน แม่มลาหอรอ แม่ลำหรี แม่
สุมัง แม่สะเบือ อยู่ข้างโน้น เอาแม่ละหล่อน

ปะเสหรัน เอาเถอะหล่อน เลือกเอาเถอะ ฉันไม่ว่า เอาไปแต่ล้วน
ตัวสำคัญ เหลือไว้ให้ฉันแต่กูกา
(เล่นไปจนถึงกูกาหนึ่ง บุหลันจะกูกาหนึ่ง)

บุษบา ช้า ช้า จะกูกาให้เอง

บุหลัน เพคะนะกะหม่อม มันต้องละหล่อนเอี้ย พวกแม่ลำหรี
มันต้องรำซุย พวกเราอย่าเป็นทุกข์ไปเลย คอยรำเยี้ยก้วย

บุษบา (ทำท่าจะกูกาแล้วไม่คิด) อู๊ ไม่เอาละ ประเดี้ยวจะต้อง
รำซุย อายพวกปะเสหรัน หน้อยจะพากันมาก้วย

ท้าวอ้อม ไกรจะกัฏ หน้ำไหนจะกัฏ ถึงแพ็กซ้งเป็นไร จะร่ำทำไม
กะไซกะซุข

บาทหัน แ่นแม่ปะเสหรั้น อย่าว่านวยไปเลย หล่อนกะฉั้นมันก็
ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไร เอาหรือสัญญากัน ถ้า
พวกฉั้นแพ้ให้กัฏท้าวร่ำซุข ข้างหล่อนเอาคุณท้าวเปลี่ยน
เอาแม่สะหล่อน

พร้อมกัน ตี ตี ลงชื่อ ลงตรา ตกลง

ปะเสหรั้น ทักทักตึงตึง เอาละหล่อน

ท้าวอ้อม ข้าไม่เอา ข้าไม่เอา ข้าไม่รู้ไม่ชี้ บั้นจริงจริงละ อยู่คดีนี้
จะเอากันไปร่ำแทนละนะ

ปะเสหรั้น คุณเจ้าชา เจ้าประคุณ อีฉั้นจะแพ้ คุณช่วยแก้ฉฉั้นด้วย
เถอะเจ้าประคุณ

ปะหนั้น ไม่ต้อฮ้อฮอนวอนคอกเกอะ ที่ตรงคุณท้าว ถ้าท่านรู้ว่าเป็น
การสงเคราะห์แล้วท่านไม่ขัด ท่านไม่ได้ยินเขาถือกันหรือ
ว่าท่านชอบโปรกสัตว์

บาทหัน ยอมเถอะกะ นึกว่าถวายให้ท่านทรงสนุกสนุก ถ้าไม่รับ
ยังงั้นท่านทรงกลัวแพ้ ไม่กล้าทรงคิด ช่วยรับเสียสักหน่อย
พอให้พลอยทรงสนุกสักนิก พวกเราถึงตีตดาหนึ่ง จะกลัว
อะไร พวกโน้นยังไม่ถึง

ท้าวอ้อม เอาก็เอาฉฉั้นว่ากะไรเดี๋ยวนี๊ แม่เปลี่ยนแพะกะรำนะ โกง

- ตะไค้ทุบกัน
- บุษบา แ่นะนะ จันต๊ะละนะ (ทำท่า) อื้อ จันต๊ะไม่ได้หรอก
ไม่ต๊ะตละกลัวแพ
- บาหยัน ทรงเดอะเพคะ ไม่เป็นไร ถึงผิวกก็ไม่แพ้มิได้
- บุษบา (ก๊อผิวก) อื้อ อื้อ กัจฉไม่ต๊ะตละแล้วละ พี่บาหยันที่เคียว
แหละ ทุนไม่ต๊ะตละ
- บาหยัน ทรงตรงแล้วนะกะกะหม่อม หากว่ามันไปกระทบอัฐ
ก้อนโน้นตอกถึงไค้ผิวก
- บุษบา ไม่เล่นนะ อ๋ายามาแก พลาดไปพลาดมาจะพาเขาแพ
(พวกนั้นเล่นต่อไป พวกบาหยันแพ กุดเท้าโกรธ
กระที่บดินบักบัก ไปนั่งกอดเข่าเสีย)
- พร้อมกัน เฮ เฮ กุดเท้าว่าเดอะจะกะ ยังโง่งนังนังเสียไม่ทำ
- ท้าวอ้อม อื้อ นี่จะเป็นเจ้าข้าหรือทั้งรอย ไม่รู้ว่าไม่แรม จะเป็นไรก็
เป็นไป แม่เปลี่ยนนะเนาะ หล่อนช่างว่างามเหมือนคุณ
วรจันทร์ ไปให้หล่อนรำเด็ก
- ท้าวเปลี่ยน นี่คิดฉนั้นจะต้องรำหรือจะกะ (ลุก)
- บาหยัน ไซ้ นี่กุดเกืออะไร คุณแพหรือ คุณจะได้รำ
- ท้าวเปลี่ยน จริงจะกะ จริง คนแพเขารำถึงจะดู
- ท้าวอ้อม อ้าว อ้าว กุเอาเด็ก ก็คนที่เขาจะรำมันไม่ให้รำละ ข้า
ไม่เคยยังงี้ ต้องคนที่เขาอยากรำรำถึงจะดู

นางก้านัล ยังไรเจ้าคะ

ท้าวอ้อม ข้าไม่รำ

นางก้านัล ก็คุณแพ้นเจ้าคะ อ้อ ท่านซึ่งไม่อายแก่ผีสงเทวดาบ้าง
เลยแหละ

ท้าวอ้อม เอ้ มึงอย่ามาว่าคุณะ กูไปเล่นกะมึงหรือ

นางก้านัล ก็ท่านรับคำแล้วเจ้าคะ

ปะเสหัววัน คุณเจ้าข้า คำสัตย์เป็นคำไม่ตาย

ท้าวอ้อม สักดั่งอะไรข้าจะไปรู้

สันหนึ่งถ ถ้าคุณไม่รำเสียแก่ไทยดี สิ่งจะจำให้คุณต้องทำยังมี

ท้าวอ้อม ชันจริงเขาไม่รำนิพากันมารำจู๋ เขาไปเล่นไปหัวอะไร
กะทัวเกี่ยววัน

บุษบา ไม่ได้ละพี่บหายัน ต้องปล้ำให้รำให้ได้ เอาะนางเล็กเล็ก
ร้องไป

พร้อมกัน ชูปะกะชูบ้อง (ตรงไปจะจุด) ยังโงะละ คุณอย่าขัด
รับสั่ง รำเสียคดี

ท้าวอ้อม อย่ามาดุคมาดิคนนะ ไคว่จะว่าไม่รำเดี๋ยวนี้ ฉันจะรำ
คอก แกยังเหน้อยอยู่ ขอผัดประเดี้ยวไม่ได้หรือเจ้าคะ

บหายัน ไม่ได้ละเจ้าคะ

ท้าวอ้อม เอ้า เอ้า รำ รำ ก็ยังโงะถึงไม่ร้องไปละ จะให้ข้ารำยังโงะ
เอ้า คุณเอะ ร้องก็ไม่พร้อมไม่เพรียง (รำ)

บทที่ ๓๕

บุษบาเล่นน้ำ

บุษบา ท้อบหรือ “ เกษมสุขทุกหน้ากำไลใน ” หน้า ๖๖
 แน่พวกนี้ใครว่าน้ำแข็งแข็งมาว่าแข่งกันแน่ ถ้าใคร
 ชนะจะให้รางวัลสร้อยสายบัวสายนี้

หลายคนแย่งกัน หม่อมฉันนะกะนะกะหม่อม

บาทย์น หลายคนไม่สนุกหรือกลัวร้อน ต้องว่ากันทั่วต่อตัว เมื่อ
 ไคะชนะจะได้รางวัลสายบัว

ประเสริฐน ก็เมื่อมากว่ากันยังจะทำยังงี้ จะรู้ที่เลือกเอาไคะ

ประหมัน ท่านเจ้าข้า ขอรับประทานถึฉันเล่นให้สนุกสักที ท่าน
 ช่วยโปรดส่งให้ฉันเลือกคนที่ว่าน้ำที่อย่างนี้ ถึฉันจะเล่น
 ให้สนุกให้ท่านได้หัวเราะเถียวเจ้าคะ (ประหมันแกล้ง
 ว่าน้ำห่างไป)

บาทย์น แน่ แม่ประหมัน แม่ประหมัน หล่อนช่วยฉันสักที เลือก
 คนว่าน้ำที่แข็งแข็งที่สักคนหนึ่งเถอะหล่อน

ประหมัน เจ้าคะ ยังไงละหล่อน ใครจะว่าแข่งแย่งของประทาน
 ก็มาทางนี้ ฉันจะได้เลือก

มลาหรว ถึจะว่าไปละฉันเห็นใครไม่สู้แม่อย่าหาไ้ ถ้าหล่อนเข้า
 แข่งละกะไม่มีไ้สู้ไ้

บุหรง ฉันไม่เห็นไ้ ขอรัก ถึถ้าจริง เห็นฝีมือก่อนถึงจะเชื่อ แต่
 แม่บุหงานะไม่ค้องลองละ แข่งกะไ้หล่อนเคยชนะทุกที่

- บุษบา จริงนะ ข้าเจ้บใจนัก นางพวกละพากันชมแต่บุหงาแหละ
 นี้จะไม่มีใครให้เราถือทางสู้จริงจริงหรือยังงั้น
- ลำห้วย เจ้บใจนักซี จินใจแท้แท้ดีกว่าแซนซัด ถ้าหาไม่อย่าว่า
 แค่งเลยเถิด ถึงชกมวยชกหมัดก็ไม่นั่นหรอก
- มลาหระ พุ่โต๊ะ พู่โต๊ะ ไม่มีใครเชื่อฉัน ลองฝีมือแม่ยาหยาสักหน่อย
 เอะนะ ถ้าไม่ก็ทรงถือทางไม่ไ้ละฉันยอมรับพระอาญา
 เที่ยวน
- บุหง ถ้าให้ทรงถือละไม่ต้องทรงแพ้แม่บุหงาถึงค่อยว่า
- ปะหนัน อย่าอิงไปเลย ก็ให้แม่ยาหยาล่อนมวยลองฝีมือดูก็ได้
 รู้คอกหน้า
- ยาหย ฉันไม่เล่น ฉันรู้เท่าหล่อนคอกหล่อนเอ๊ย หล่อนจะหลอก
 ฉันเหมือนกะเมื่อเล่นกำนันเมื่อเช้า
- ปะหนัน ฮือ พุ่อะไรนะแม่ยาหย ทรงแล่นอยู่นี้ใครจะเล่นได้ แล้ว
 เล่นเมื่อเช้าหล่อนโกงเขาก่อนหรือไม่ใช่
- มลาหระ แม่ยาหยานั่นจริงละ ลองว่าให้เขาคุสูกที่ก็จะเป็นไรไป
 เที่ยวน (กระซิบ) เอะ เอะ แค่อ่ายาหยยไ้ทำอย่างฝรั่ง
 ที่ฉันเคยเห็นเมื่อก่อนนั่นะ เราว่าแต่ให้เร็วเร็วแรงแรง
 ให้เห็นกำลังก็แล้วกัน ท่อเมื่อจะแข่งเราจึงค่อยชยยไ้ทำ
 สำคัญ
- ยาหย ว่าจริงก็ได้
- ปะหนัน เอาสิ ลองถวามือเสียสักที จะได้ทรงเห็นมือว่าดีหรือไม่

(นางยาหยาว่ายข้ามสระ ว่ายไปว่ายมาเต็มแรง พวกกำนัล
ชมยอต่าง ๆ)

บาทย์น ว่ายแข็งจริงจริง ควรทรงถือหางไค้ ยังไถ่ใครจะถือ
แม่บุงหาเข้าสู้ก็มา

บุหงา อัจฉินไม่สู้หล่อนมิได้เคอะ

บุษบา อ้าวแล้วกัน นี่ไม่มีใครสู้หรือ ถ้าอย่างนั้นข้าจะขึ้นละนะ(ขึ้น)

มลาหโร แล้วกัน แล้ว แม่ยาหยา ไม่ได้ว่ายทำฝรังถวายละ พระผ่

ยาหยา ไม่มีใครสู้หรือ เป่ล่านะแหละ ฮา ฮา

ปะหนัน (พูดเบา) แม่สะเบือ แม่สะเบือ ไปเก็บลูกมะตากที่โน่น
มาเร็วเร็วเข้า ถ้าฉันเห็นแม่ยาหยาไปข้างโน้นได้แล้วละ
หล่อนคอยพวกเราขึ้นหมดละเอาทูปตูลงที่อัมจันทร์ ถ้า
แม่ยาหยากลับขึ้นมาทกล้มละช่วยกันฮาให้พร้อมกัน (คัง)
หุคไ้ เสียค่ายแท้แท้ละ แม่ยาหยาไม่ได้แข่ง เอาละ
หล่อนนะ ถึงไม่มีใครแข่ง ก็ว่ายทบถวายมือ ว่ายเอา
รางวัลให้ไ้ ให้ถึงลือ

มลาหโร ไม่ต้องว่ายหรอก แน่ฉันจะบอกให้ ว่ายเมื่อไหร่แก่งทำ
เสียอีกนะนะ ฮีทำคิของหล่อนยังซ่อนไว้อยังมี หมายถึง
จะได้แข่งจึงไม่อวดคิ แค่นี้ไม่ได้แข่งแล้วก็คงถวายมือ
ประเดี้ยวก็ไ้คูกอกอย่าอึงอย่าอ้อ

ยาหยา ว่ายไ้ไ้จะเป็นไรมี คอยคุเถอะให้คคิ

(นางยาหยาว่ายไปเป็นท่าต่าง ๆ ตะแกงบ้างหงายบ้าง

ว้ายข้ามสระไป พวกที่ดูพากันชมอ้อออกไปต่าง ๆ แต่พากัน
ชื่นชมค นางสระเบียเอาลูกมะตากทูปทั่วตามคันอัฒจันทร์
แล้ว พอนางยาหยายข้ามไปถึงฝั่งสระฟากโน้น)

นางกำนัล (ร้องกันขึ้นทั้งหมด) เอ เอ บ้า บ้า เขาชื่นชมคแล้ว
ยังหลงอยู่คนเดียวใครมาดูแลเจ้าข้า เอ เอ บ้า บ้า โห้
ฮั ฮั แม้ แม้ ออกท่า ตะเซ่ เซ้ย เซ้ย แม้ แม้
เร็ว เร็ว ตะเซ่ ตะเซ่

ยาหยาย เออคึดะ (ซ่มือซบพ่น) คึดะมึงหลอกกู

นางกำนัล (ทั้งหมด) ไปเถอะไว้อย่เสด็จกลับแล้ว เร็วเร็วพวกเรา
เร็ว (พากันวิ่งไปแอบคุตามนั้น นางยาหยายตกใจ รีบ
ว้ายมาเร็วเร็ว เห็นย้อย่อนเต็มที ว้ายเต็มกระเดือก พอ
มาถึงบันไดก้าวขึ้นต้นดัม ตกน้ำลงไปใหม่ ขึ้นอีกดัมอีก
สามหนสี่หน พวกนั้นล้อ เฮ ๆ ฮา ๆ ที่หลังจึงขึ้นมา
บนบกได้)

ยาหยาย เซ้ยอีโง อีโง หลอกได้หลอกไปเถอะวะ โสยโสย

นางกำนัล ฮา ฮา เฮ เฮ

ยาหยาย มึงล้อได้ล้อไปเถอะวะ กูตัวคนเดียว ฮือ ฮือ โห โห โห
กูทำให้เคียวนี้ละมึง อีหมาหมู่ อีโงทั้งพวก

ยาหยาย แะ เล่นกันละอย่าให้มันเกิน เจ้าเอ้ย

ยาหยาย ฮือ ฮือ ฮือ (ต๊อ) นี่เกิดมาทำไม ฮือ ฮือ ฮือ ถูก
เขาบวชเข้าบวชเย็นรำไป ฮือ ฮือ แต่ยั้งนี้จะหากคน

ส่งสารสักคนก็ไม่ได้ ชือ ชือ ชือ

บทที่ ๓๖

บุษบาเล่นเอาเด็ก

ข้อบทเรื่อง “สรวลสันต์ทรรษาสำราญใจ” หน้า ๖๗

บุษบา เล่นบ๊ิกตากันเด็กเจ้าเอ๊ย

ทั้งหมด เพคะนะกะนะกะหม่อม

ปะหนั้น นี่แม่อย่าหย่าหล่อนไปข้างไหนนะที

บุษบา มันก็เข็ดมันมั่งซี พวกเจ้าทำมันเสียรำไป วันนั้นถูกเข้า
สองหนแล้วนี้ มันจะทนที่ไหนได้

ปะหนั้น ก็หล่อนอวดฉลาด สำนแดงฤทธิ์ก่อนเพื่อนทุกทีนะกะนะกะ
หม่อม กูพอรับสั่งให้เล่นบ๊ิกตากก็หลบไป มิใช่จะหนีพ้น
ไปได้ แะะ พวกเราแกแฉัดให้ได้ ถ้าถึงที่พวกเราอยู่โยง
ละช่วยกันคอยดู อยู่ที่ไหนละคอยบอกกันนะ เอาให้อยู่
โยงเสียให้วันยังค่ำเจียววันนี้ แม่อย่าหย่า แม่อย่าหย่า นี่
หล่อนไปข้างไหนนะที เอา พวกเราพากันจับตัวให้ได้

มลาหรว โน่นแน่ มะเถอะหล่อน รับสั่งให้หา ให้ไปเล่นบ๊ิกตา

ยาหยา จันไม่เล่น ไม่สบาย อย่าทวนใจ

มลาหรว อือ ชันจริง รับสั่งให้เล่น ไม่เล่นได้หรือ

ยาหยา จันไม่เล่น เล่นโกง โกงนี่

ปะหนั้น เออฉันจะไปบอกคุณท้าวสินะ หล่อนไม่เล่นหล่อนจะอยู่
คนเดียว จะคิดยังงี้ก็ไม่ว่า ยี่ ยังไงล่ะหล่อน รับสั่ง
ให้ท่านะเนาะ

ยาทยา ไป ไป ไปสิเจ้าคะ

ปะหนั้น พร้อมละหล่อน มาสิ มาสิเจอกันสิหล่อน (ร้อง) จีเจียว
(จับสับังไ้ ให้ไปอยู่โยงตามธรรมเนียมเล่นบ่ตกตา พวก
เหล่านี้ออกซ่อน แต่ยาทยาซ่อนอยู่ใกล้ พอสับังไ้เปิด
ตาหาหาออกมาใช้ใบให้จับคนอื่น สับังไ้ไม่ไป จับเอา
ยาทยาเอง ยาทยาต้องอยู่โยง

พวกเล่น— บ่ตกตาไม่มีค สรวพิษเข้าตา (แล้วไปซ่อน ยาทยาจับได้
เอาเถิด คนหนึ่ง แล้วออก พวกนั้นบอกกันให้จับยาทยาได้อีก
หลายหน ที่หลังยาทยาอยู่โยง)

ยาทยา เอาหรือยังล่ะ คุณเคะ คุณเจ้าข้า เอาหรือยังล่ะเจ้าคะ
คุณหมาหมู่ คุณหมูหมู่ คุณเมกหมู่ คุณเอ็กหมู่ คุณผี
หมู่ เอาหรือยังล่ะเจ้าคะ เจ้าประคุณ คุณสิไม่บอก เอา
ละนะเออ (บ่ตกตา) เออจะแก้เผ็ดก็พวกนี้ให้ได้ กูไม่
ไปจับมันละ จะซ่อนมันเสียมั่งสินะ ให้มันคอยหน้าแท้ง
อยู่ทั้งหมื่นมันแหละนะ สมน้ำหน้าอีกนโกง (ซ่อน)

ปะหนั้น (เห็นยาทยาซ่อน) เอาละ เอาละ เอาเล็กกันนะ แชะ
พวกเราเล็กกันเถอะ โยง (พวกเหล่านี้นมาโยง) โยง

- โยง โยง (ประพนธ์ชัทยาหาซ่อนให้พวกนั้นดู) และ
 พวกเราทำเป็นหาไม่เห็น เข้าไปคุตรงครงหน้าแล้วทำไม่
 เห็น ทำให้เหมือนกับผลักซ่อนนะ ถึงจะเรียกจะพูดจะ
 ถูกตัว ทำเป็นไม่รู้จักเสียนะ (กัง) เออเนี้ยมาหาหาไป
 ข้างไหนที และ พวกเราช่วยกันหาทีเถอะ (ต่างคนต่าง
 ไปเที่ยวหา ไปจนตรงที่นางยาหาซ่อนอยู่ก็ทำไม่เห็น)
- บุหร่ง ขันจริงจริง นี่เมียหาหาหล่นไปข้างไหนที หาไม่ยัก
 เห็นหรอก (เดินกระทบไหล่นางยาหา) อื้อ อื้อ อื้อ
 นี้อะไรมากระทบไหล่ฉันไม่รู้ เอ็น เอ็น ม่ายละ ฉันไม่หา
 ละ ฉันกลัวผลักซ่อนหรือยังไงแหละ เป็นแน่เที่ยวแหละ
- บุหงา เออจริงจริง ผลักเมียหาหาไปซ่อนเป็นแน่ที่เที่ยวแหละ
 ทำอย่างไรงี้ ถ้าหาไม่ปะยังงละลงที่ตายเที่ยวแหละ
- สำหรับ ทำไมแม่บุหงา ถ้าผีมันลักเราไปซ่อนละ เรามาเสีย
 ไม่ก็หรือ
- บุหงา มายังไงได้ ถึงมากคนอื่นก็ไม่เห็น พวกเขาก็ไม่ได้ยิน ผี
 มันบังเสียนะซี เล่นละก็ไม่ชอบขายผ้าเสีย ฟุ่โธ
 สงสารเมียหาหา เคยล้อเคยเล่นเล่น คราวนี้ตายหรือ
 ยังไงแหละ แม่ประพนธ์เห็นแม่ละหล่น
- ประพนธ์ ไม่เห็น ขันจริงจริง เป็นกรรมแท้แท้ อ้ายคนผลัก
 ซ่อนนี้ชั่วคายนะ ถึงเห็นคนหากก็ทำให้เสียไปไม่ออกมา
 หา นี้อะไรยังงี้ เห็นไม่ปะเป็นแน่ละ เรามาพากัน

ไปเถอะ

ยาหยา (กลัวเต็มที มีขอชชายผ้าพลางวิ่งพลาง) แม่บุหลัน
แม่ปะหนั้น จันอยู่นี่

บุหลัน เออแม่ปะหนั้น ถ้าไอ้ผล็กช่อนยังงละไม่มีที่แก้หรือหล่อน

ยาหยา แม่บุหลัน จันอยู่นี่นะ จันวิ่งตามมาแล้ว แม่บุหลัน
แม่ปะหนั้น

ปะหนั้น อู๊ย มันยากอยู่หล่อน แม่บุหลัน ที่คนอื่นจะแก้ เพราะ
เราไม่เห็นตัว เราไม่ได้ยินเสียง เว้นแต่ตัวคนที่ผมนัก
ไปแก้เองถึงจะได้ (นางยาหยาจับมือเรียกคนโน้นคนนี้
ไม่มีใครทำรู้สึก)

หวันทยา เออคนที่สอนอีจันมั่งที่เถอะกะ ว่าจะแก้ยังง

บุหลัน ถ้าผล็กช่อนยังงละ ต้องวิ่งยั้งพันกระโคคตั้นเคียวไป
๓๓ หน คนถึงจะเห็น จำไว้ละหล่อน ฟุทโธ สงสาร
แม่ยาหยา นี่ทำอะไรถึงจะได้รู้ตัว

ยาหยา แม่บุหลัน แม่บุหลัน จันอยู่นี่ จันได้ยินหมดแหละ
หล่อนฟุคยังง อู๊ยจันจะทำตามคำหล่อนว่าเคียวนแหละ
(ทำท่า แล้วยับหนึ่งสองสามไปจนครบ ๓๓)

พร้อมกัน เออนั้นแม่ยาหยา อู๊ยนี้หล่อนไปไหนมา

บุหลัน ทำให้หาจนจะล้มจะตาย เล่นซ่อนกันอะไรไม่รู้แล้ว

ยาหยา ฟุทโธ ผมนักจันไปซ่อนนะ หล่อนหาอย่างไรยังง
จันเห็นหมดแหละ เว้นแต่จันเรียกหล่อน หล่อนไม่ได้ยิน

บุหลัน เบื่อนะพุทอะไร ไม่เชื่อหรอก ปคนะ หล่อนว่าผีมัน
ลั่นนะ มันทำยังงี้

ยาหยา แม่ แม่หล่อนไม่รู้ว่าจะไร เย็น เย็น มันลุดฉันไป
มันคลใจฉันให้มันเลยไป ถึงเห็นคนก็ไม่อยากเรียก

บุหลัน ไม่เชื่อ ทำไม คนผีลักซ่อนเขาก็เห็นตัวผีนะสิ ถ้าไม่
เห็นตัวละไม่จริง

ยาหยา ฉันก็เห็นตัวมันโตคำคำ อ้วนมือต้อคอสนจ้มา

พร้อมกัน แน่ แน่ ปด ปด เขาแก้งทำล้อ นิกกลับมาต่อเอา
สค สค เอ เอ เอ เอ กุ้ย กุ้ย หน้าไม่อาย เอ เอ

ยาหยา (เหี้ยเก้มที่ เค้นหลบหนี พวกนั้นตามให้)

บทที่ ๓๗

นางยูล หลงทาง

ท่องบทร้อง “สุคติภักวีราโคก” หน้า ๖๘

ยูล อีคำบ๊ โวย วู้ วู้ วู้ ทายละกู ครึ่งนี้ ซือ ซือ ซือ
วู้ วู้ วู้ (นั่งลงกราบกลางคืน) เจ้าประคุณ ผีสง
เจ้านาซ เทวดาอารักษ์ ขอให้ลูกพบคนพบทางเถอะเจ้า
ประคุณ ลูกจะซื้อละครยกถวายโรงหนึ่งให้จ้างม
(ลูก) คำบ๊ ละหลา ลาหฺรา โวย วู้ วู้ วู้ อี
พวกนี้มันซ่อนกุหรือยังงี้แหละ ลาหฺราโวย เฮ้ย แม่
คอกพุทษาคแยะโวย เร็วเข้า เร็วเข้า มาช่วยกันเก็บ

เดอะไว๊ กูเก็บไม้ทัน ช่วยกันไว๊ ชื่อ กูเหมือน
 เสี่ยงคนเดิน (นั่งลงเอาหูเอียงฟังแผ่นดิน) ชื่อ นี่เสี่ยง
 อะไร ชื่อ ดังตึกตึกเหมือนคนเดิน ไค ไคเดินมานั้น
 ไม่บอกหรือ ไคชะ ชะทำแอบ ขำรู้หรือเจ้าเอ๊ย เจ้า
 อย่าทำแอบไปเลย ชะ สนุกเต็มที กะเขาเกล้งทำกลัว
 เล่นก็เอาใหญ่เทียว ลาหฺรา ละหฺลา เล่นว่าไรนะ เออ
 ขำจะกลับไปเรียนท่านสินะ มึงพากันมาเล่นเสีย ชั่ง
 เป็นไรตอกไม้ไม้ทันอยู่กะเจ้านะ ผ่าชี ขำไม่รู้ด้วยนะ
 เขี้ย เขี้ย ละหฺลา เล็กกันทีเดอะวะ อีแม่คุณเดอะ
 ขำไหวละเอ้า ไหวละวะเอ้า เออ มึงไม่เล็กแล้วไป จับ
 ตัวมึงให้ได้เดี๋ยวนีแหละ (เดินหามองครอยเท้าคนตาม
 คิน) แน่ แน่ รอยคินอยู่นี่แน (เอาเท้าควักกับรอย
 นีรอยคนอื่นหรือรอยกูเองนะหว่า ไม่ใช่ เห็นจะรอยกุนะ
 เอง (มองต่อไปเจอรอยเท้าสัตว์เข้า ชุกลงนั่งมอง)
 แม้ นีรอยอะไรที เป็นแจกแจกรอยใหม่ใหม่เทียว
 (เหลียวซ้ายขวาหน้าหลัง) ละหฺลา เสือไว๊ วู้ วู้
 เสือ วู้ วู้ ชินเหมือนอะไรที ชีเสือหรือยังไงแหละ โอ๊ย
 คายละกูครั้ง^๕นี้ โซ โซ โซ พุ่โร พุ่โร พุ่โร
 เอาชีวิตมาทั้งเสียครั้ง^๕นเอง เจ้าประคุณผีสงเจ้านาย
 โปรตลูกด้วยเดอะเจ้าประคุณ ลูกจะถวายผ้าสี่ชมพู
 เติมอีก ชินะอะไรสวบสวบทรง^๕นนี้ ไม่ได้การ เสือ

เป็นแน่ ทายละกูนี้ ลูกจะทำยังไถ่ถึงจะรอดนี้เจ้าประคุณ
 ของลูก (นิ่ง) เมื่อมาคุยเหมือนตะวันอยู่ข้างซ้ายมือ
 แอ้ ถ้าเดินเอาตัวไว้ขวาก็คงเป็นขากลับ แอ้ เมื่อมา
 เดินมาตามรอยตีนเรามา เดินย้อนรอยก็เป็นขากลับ
 ขอบกล แอ้ เขาละ ได้การ นี่เทวคามิตลใจหรือยังไถ่
 แผละ แน่เทียว ไปละวะ (ทำท่าดูพระอาทิตย์ เดิน
 ทารอยเท้า) แน่ทางนี้แน่ที่เดียว (เดิน) พุทโธ เมื่อ
 ยังไม่ไค้นบัญญัติทำไมมันถึงไม่ออกอย่างนี้ นึกกลับไป
 จะไค้รู้ที่ไหนข้อละครถวายเจ้านะที่ จะว่าไปเราก็คอก
 เองต่างหาก พุทโธ โอ้เราไปมัวหมกคึกคักคนอื่นเสีย
 เป็นนาน บัวยการเสียเป็นกอง ที่แท้ช่วยอย่างเอะอยู่
 ที่นเอง (ทบเข่าทอก) ไม่คึกคัก ถ้าคึกคักก่อนแล้วที่
 ไหน บ้านนี้ก็จะไปถึง (แหงนหน้าไปดูต้นไม้ยืนชะงักอยู่)
 เอะ นึกเหมือนคนไม่ไค้เห็นเมื่อตะกณะเองแหละ นี่
 ทำไมมันถึงกลับเวียนมาได้ (ชุคนิ่ง) ทาย ทายเป็น
 แน่ กวนนี้ อยู่ที่นี่เอง ไปไม่รอด โห โห โห โห โห
 (ยืนขึ้นเหลียวรอบตัว) หรือไค้เรามัวนึกอะไรต่ออะไร
 สัมผัสพระอาทิตย์ไป แน่นแน่ พุทโธ (ชกหัว) อปริยจริง
 จริงละเรา เพราะที่เราติใจว่าจะพันทุกข์เท่านั้นแหละ
 กลับชุกเข้าหาทุกข์ยิ่งเก่า คนเรานี้อันตรายมากจริง
 จริงละ (ตกใจโศกวิ่งไปแล้วหยุดเหลียวหลังดู) เสือหรือ

อะไรนะที แกรกแกรก ฟุ่โซ่ นกตัวนั้นเองแหละ ทำให้
ตกใจ ไม่นะ เดินตามพระอาทิตย์ดีกว่า ไปทางนั้นละ
(ตาแลดูฟ้าเดินช้า ๆ เอามือชี้ไปข้างหน้า เดินเข้าโรง)

บทที่ ๓๘

นางยุบลหูลิเหณา

ตอบพร้อม “ นางยุบลวิงวอนไปมา ” หน้า ๗๐

(ตอบบททรงศักดิ์แก่ “ ก็ทูลแดลงแจ้งกิจแก่เดิมมา ”)

ยุบล ทูลหม่อมแก้ว ช่วยชีวิตลูกกำพร้าไว้ด้วยเถิดเจ้าประคุณ
ทูลหม่อมแก้ว

อิเหณา เออเนะ อย่าตื่นตื่นให้มันมากเกินไป บอกก่อนเถิดหน้า
ว่าเองเซอะชะไปข้างไหน จึงได้มาหลงอยู่นี้ หือ

ยุบล หม่อมฉันมาตามเสด็จพระบุตรนั้นกะนะกะหม่อม

อิเหณา ตามเสด็จจะยังไร เหตุไฉนจึงพลัดเสด็จ

ยุบล เสด็จมาที่ศาล แล้วองค์พระประสงค์คอกไม้บูชาเทวคา
หม่อมฉันเที่ยวหาหาหมันก็เพลิดเพลิดเดินพลัดเพื่อนมา
หรือพวกเพื่อนเขาหาเพลิดเดินทั้งหม่อมฉันเสียก็ไม่ทราบ
กะนะกะกะหม่อม

อิเหณา เออเออ เกียว^๕เสด็จอยู่^๕ที่ไหนวะ หือ หือ

ยุบล ไม่ทราบเกล้าทราบกระหม่อมมิไ้

อิเหนา แอ ปดละนะ ไหนเมื่อกว่าเสด็จมาที่ศาลละยังงี้ละ ยัง
ที่เดียวนี้

บุบล หม่อมฉันทูลเมื่อกว่า เมื่อหม่อมฉันมานะเสด็จอยู่ที่ศาล
แต่หม่อมฉันมาเสียนานแล้ว เดียวนี้ไม่ทราบว่าจะเสด็จอยู่
ไหนนะกะนะกะหม่อม

อิเหนา เอ๊ะ ชาววังเงาสำนวนยังงี้ที่เดียวนี้หรือ ตามนึกหนึ่งก็
ยังพูดซื่อแน่นเอนเชื่อไปได้ เออถ้ากระนั้นข้าก็จะไปละ
เจ้าอยู่เด็ก ข้ากลัวผีปากเจ้า อยู่ไม่ได้

บุบล มิได้ มิได้คอกเพ้า ทูลหม่อมแก้ว พุทโธ โปรต
สัตว์ผู้ยากด้วยเด็ก อย่าเพื่อเสด็จเสด็จเพ้า โปรตหม่อม
ฉันก่อน หม่อมฉันจะทูลเดี๋ยวนี้ พระบุตรนั้นหรือเพคะ
เสด็จอยู่ที่ศาล ประทับอยู่บนแท่นศิลาใต้ต้นโศกโน้นแน่
เพคะ ทรงเลือกคอกไม้ต่างต่างจะปรุปรุหงาถวายเทวดา
ยังชาวอยู่แต่ปะนั้น พวกหม่อมฉันจึงพากันเที่ยวหา
จริงจริงยังงั้นเพ้า หม่อมฉันทูลแล้ว ทูลหม่อมแก้ว
ใต้ทรงพระเมตตาโปรตเอะนะกะนะกะหม่อม โปรต
ช่วยชีวิตลูกไว้ด้วยเด็ก ได้พระกษตรแรงนะกะนะกะ
หม่อมอย่าทรงนึกว่ายังงี้เลย นึกว่าทรงช่วยลูกนก
ลูกกาให้รอดชีวิตไว้สักที่เด็กทูลหม่อมแก้ว

บทที่ ๓๕

อิเหนาพูดกับนางยูล

- อิเหนา ท่อบหรือ “หยาบคายร้ายใช้พอคี” หน้า ๗๐
ยังโง่งนางค่อม เป็นรับได้แหละนะ ว่าข้าสั่งยังโง่งเอง
จะทำตาม
- ยูล เพคะนะกะนะกะหม่อม ข้อน้อยาทรงพระวิตก ทรง
ช่วยชีวิตไว้ก็เหมือนกะทรงประทานชีวิตให้ใหม่ หม่อม
ฉันคงเป็นข้าฝ่าพระบาทตลอดชีวิตจิตใจ
- อิเหนา เออ แต่ให้มันมันคงเถอะ ข้าเชื่อกกว่าความคิดของ
เอ็งเกี่ยวพันกันอย่างจริงจัง แต่เอ็งกรีกทรงเสียให้ ความ
คิดเมื่อคับแค้นต้องการ กับความคิดเมื่อสมปรารถนา
และไม่มีราคามันไม่เหมือนกัน เอ็งรับง่ายง่ายเอ็งก็
ทิ้งง่าย ระวังให้ค่อยๆประมาท
- ยูล เจ้าประคุด หม่อมฉันกลัวตายสุดใจ จะซัดคำรับสั่ง
ที่จะทรงรักษาสีชีวิตของหม่อมฉัน คั้นไปหาความตาย
ยังโง่งทูลหม่อมแก้ว อู้นั้นเสียงอะไรดังสวบสวบในรก
อู้นั้นทูลหม่อมแก้ว ช่วยด้วยสิเพคะ
- อิเหนา อือ ไอ้สัตว์ร้ายที่มันไม่ชั่ว ไอ้โล้นเขี้ยวมนัคมราว
กะกรก มึงคนเดียวละมันเกี่ยวประเดี่ยวกั้หมด เอ็ง
เห็นหรือเปล่า ที่มิวเขี้ยวมีสองตัว ไอ้ที่เขาเรียกกันว่า

ราชสีห์ฝรั่งนะ ที่เขินซุ่มซุ่มยังงั้นมันชอบอยู่นัก ถึง
คนอยู่ด้วยกันหลายหลายคน ถ้ามันหิวละมันโศกเข้า
มากาบเอากลางตัวไปกิน เหมือนอีเหี้ยวเฉี่ยวปลา
ระวังตัวให้คัต ฟังกว่า

บุบล โอ๊ย โอ๊ย ทูลหม่อมแก้วเสด็จอยู่ข้างบนเน โปรกให้
หม่อมฉันอยู่ข้างเน (ทำกลัวและอิเหนาหลอกต่างต่าง)
อู๊ยเมื่อไรถึงจะเสด็จละเพคะ

อิเหนา อย่าเป็นทุกข์เลยซื่อนัน ว่าแต่ที่สัญญาไว้นะให้แน่นะ
ว่าไซ้ยังงั้นจะทำตามกัน

บุบล เพคะนะกะนะกะหม่อม

อิเหนา อ้าว ยังงั้นเองไปหักกิ่งไม้ที่ซุ่มโน้นมาให้กูที

บุบล โอ๊ย โอ๊ย ทายละครึ่งนี้ที่ทูลหม่อมแก้ว จะใช้ให้ไปตาย
เสียละหรือ ทูลหม่อมแก้ว โห โห โห

อิเหนา แนะแนะ คูช รับเดียนก็ปดเดียนนี้ หรือว่าจะทำตาม
สัญญา เอ้าถาเอ็งนี้กว่ารักษาตัวเองดีกว่าข้าแล้ว ก็
รักษาตัวเอ็งเองเดอะ ข้าจะลา

บุบล โอ๊ย โอ๊ย ทูลหม่อมแก้ว ทูลหม่อมแก้ว ทูลหม่อมแก้ว
หม่อมฉันไปเดียนแล้ว ไปแล้วเพคะ ทูลหม่อมแก้ว
อย่ากริ้วหม่อมฉันเลย มิใช่หม่อมฉันจะไม่ไปเพราะ
ข้ารับสั่งหรือเพราะไม่ไว้ใจ มันกลัวตาย กลัวตายเพคะ
ถึงไปไม่ได้

อิเหนา อ้อ มึงกลัวตายมากเกินไปจนไม่กลัวตาย เหมือนกะ
คนที่อายมากนั้ละมึกไม่อาย ถ้ามึงจะไปหักกิ่งไม้
ตามคำกู ถึงจะมีภัยก็ยังมืกูอยู่ ลงที่ก็จะช่วยได้
แต่มึงไม่เชื่อ มึงไม่ไวใจ มึงไม่ไปหักมา กูจะไป
เสียเที่ยวนี้ มึงจะตายเป็นแน่ไม่มีใครนำพา

ยบุล ไปละเพคะ ไปละเพค้ำ (ไป)

อิเหนา อ้อกัละ กัละ ข้าจะส่งไหม เอ็งนั่งนิ่งอยู่ที่นั้นนะ ข้า
จะมีที่ไป ยังโง่นางยบุล จะรับไ้หรือไม่ได้ แอ่ นัง
เสียละ อย่ามาไหว้ข้าปะหลกปะหลกข้าไม่เอา ข้า
ไม่ยอมไ้ไ้หัวของเจ้า ข้าจะเอาอย่างเดียวแต่กำมัน
สัญญา ว่าข้าส่งข้าว่ายังไรจะทำตามคำข้า จะไ้หรือ
ไม่ได้ จะว่ายังไรก็ว่ามา

บทที่ ๕๐

นางกำนัลเที่ยวหานางยบุล

ก่อบทร้อง “ บ้างหัวบ้างโกรธโกรธา ” หน้า๗๔

บุหงา อี แม่ยบุลหล่นหลบไปเสียข้างไหนละ

บิหวา มาเมื่อตะกัณฑ์เที่ยวนี้นะ ชั่งไปเร็วจริง ไปช่วยกันหา
กูเถอะหล่น (จูงกันเดินไป)

ปะหนัน ฉั่นเห็นแหวไปทางข้างวิหารนะ

ขาหยา เออหล่นเห็นหล่นก็ไปตามชี

- ปะหนั้น หล่อนไปด้วยกันกะฉันซีหล่อน
- ยาหยา ก็ฉันจะได้เที่ยวหาทางนอกนี่นะ หล่อนไปคนเดียวไม่ได้หรือ
- ปะหนั้น ฉันจะไปอย่างไร ก็หล่อนจะมานั่งอยู่ที่นี้ นางยุบลจะมีที่ไหน
- ยาหยา แม่ เทานันก็ตองเฮ็ดด้วยหรือ
- ปะหนั้น ฉันเฮ็ดเมื่อไรละ ก็หล่อนเฉยเสียอย่างงี้
- ยาหยา ทำไมฉันจะไม่หา ฉันเฉยหรือนี้
- ท้าวอ้ม (กัง) ย้าว พับผ้าซี นี่อะไรนะที่ มานั่งเกยกันอยู่อย่างงี้
- ยาหยา ก็ดูเถอะเจ้าคะ หล่อนว่าหล่อนเห็นไปทางข้างวิหาร อัดันถึงวานให้หล่อนไปดู หล่อนจะเอาอัดันไปด้วย อัดันว่าอัดันจะได้หาทางอื่นอีกเทานันแหละ หล่อนก็ว่าอัดันเฉยเสีย ก็อัดันเฉยเมื่อไรละเจ้าคะ
- ปะหนั้น ก็จริงจริงนี่เจ้าคะ กลับว่าอัดันเฮ็ด ก็อัดัน—(พุดค้างอยู่)
- ท้าวอ้ม อ้ายยังไม่ไปหาอีก นี่จะเถียงกันเอาอะไรนะที่ พับผ้าซี
- ปะหนั้น ก็จริงจริงนี่เจ้าคะ ไม่ควรจะว่าอัดันเฮ็ดคอก
- ท้าวอ้ม โอ นี่ว่าไม่ฟังหรือนี้ อะไรนี้ มาเถียงกันจนหนวกหู หนวกเหียงยังงี้ ยังไม่ไปเที่ยวหาอีกละ
- ยาหยา พุ่ทุไร ก็อัดันไม่ได้เฉยเลยที่เกี่ยวนี้เจ้าคะ หล่อนมาว่าอัดันเฉยได้นี่

ท้าวอ้ม ช้าย ไม่รู้ไม่ใช่ะ บอกว่าหนวทูละก็ พับผ้าซี
เคียนแหละ

ปะหนั้น พุทโธ ก็อฉินว่าคัตถ์เจ้ากะ

ท้าวอ้ม โอ นี่ข้าห้ามไม่หยุกเลยหรือนี่ ม่ายละม่ายละ ว่าไม่
ไต่ยังงละเต็มทีละ อะไรนี่ มีอย่างหรือ มาเถียงกัน
ออกอกทักครกโครมยังงนี่

ปะหนั้น อฉินอกทักเมื่อไรละเจ้ากะ

ท้าวอ้ม ก็นี่ใครอกทักเล่าละ ใครอกทัก

ปะหนั้น อฉินไม่ได้อกทัก

ท้าวอ้ม หา นี่ใครอกทัก ใครอกทักหา

ปะหนั้น ไม่ทราบว่าเป็นใคร แต่อฉินไม่ได้อกทัก

ท้าวอ้ม เอ๊ะ นางนี่พูคอย่างไร (ดัง) ฮ้าว ฮ้าว นี่กลับมา
ย่อนเอาเข้าหาหรือนี่ พับผ้าซี นังนี้กำเรียบนั (ไล่ทุบ)
ฮ้าว ฮ้าว วังหนะ ยังงละก็เต็มที ล้อให้อย่างนี้จะไป
ว่าใครได้ เมื่อว่าผัดก็ไปทูลฟ้องเอาเถอะ จะได้ออก
เสียรู้แล้วรู้รอดไป ไม่เคยพบ อะไรนี่ ว่าคัตถ์กลับมา
ย่อนเอากันเข้าอีก

ท้าวเปลี่ยน คุณนี่อะไรนี่ โมโหโหโสอะไรนี่

ท้าวอ้ม ฉั้นเหลื่ออกละ อะไรนี่ ก็พุดคัตถ์นี่กลับมาใส่เอากันเข้า
ยังงนี่ ฉั่นอกไม่ได้ละ จะเป็นอย่างไรก็ให้รู้ไปที่เถอะ

ท้าวเปลี่ยน คุณอย่าว่านวยไปนักละนะ

ไหนดละเจ้าคะ (บ่น) จะรู้ที่ไปหาข้างไหนดละ ยังตั้ง
เต็มทีละ ไม่เคยพบเคยเห็น (ตะโกน) คุณนายอุบล
เชิญมานี้เด็กเจ้าข้า อิดันเจ็บเท่านั้นเจ้าข้า (นั่งบ่น)
โอ๊ย นั่นมีอย่างหรือ คนหนึ่งไปข้างไหนดเสียแล้ว กลับ
ใช้ให้เรามาหา จะรู้ที่ไปหาที่ไหนด ยังตั้งหรือก็ชอบแต่จะ
ให้ผู้ชายเขาช่วยกันค้นในป่าคูนี ถึงจะถูก แต่พวกผู้หญิง
โคจะไปเห็น เอาเถอะ ไม่หาไม่แหะละ จะเอาไปเขียน
ไปฆ่าที่ไหนดก็เอาไปเถอะ (นั่งลง)

มลาหโร ท่านช่วยโปรกให้โซลนเขาเที่ยวหาสักหน่อย อิดันหาไม่
พบเลย

ท้าวอัม ข้างไม่ไปละ จะเอาอย่างไรก็เอา

มลาหโร ก็อิดันเรียนท่านคัตนี้ ท่านกลับมาโกรธทำเอาอิดันเปล่า
เปล่า

ท้าวอัม พับผ้าซี อย่าถือทิไปเปล่าเปล่า คนยังเจ้านะข้าไม่ยก
กลัว ไม่กลัวโคหมคนะแหละ ไปฟ้องโคก็ไป

มลาหโร โคเขาจะให้กลัวละเจ้าคะ

ท้าวอัม อูะ ข้าพุดกะเจ้าไม่ได้ ไม่ได้

มลาหโร อิดันว่าขอให้ท่านสั่งโซลนให้เขาหาต่างหาก หาอันที่
ท่านจะทำโมโหโโสราวกะไฟยังงี้ไม่เลย

ท้าวอัม โอ นี่ว่าข้าเป็นไฟหรือ เป็นไฟหรือจะได้ไหม

มลาหโร อิจันกลัว อิจันไม่เคียงกับท่านหอรกเจ้าคะ บัวยการ
ท้าวอ้อม ข้ากักร้าน ไปข้างไหนก็ไป เอาไปฆ่าเสียเถอะ เป็น
หาไม่ได้ละ (นางก้านลกลับเข้าไป)

นางบาหยัน ยังไรละ ได้ตัวหรือไม่ได้

นางก้านล- หาไม่พบเจ้าคะ (ท้าวอ้อมเดินเข้าไป นางบาหยันตาม)

หลายคน ยังไล่ละคุณเจ้าข้า ท่านไปหาไม่ได้หรือ

ท้าวอ้อม (ยืนท้าวสะเอว) ไชย ไปหาไปเหมันที่ไหน ตื่นจะหัก
จะควั่นเสียแล้วนี้ ไม่ทาละ จะเอาไปฆ่าไปเพี้ยนอะไร
เสียก็เอาไปเถอะ

บาหยัน ก็อิจันตามท่านคึดท่านก็ต้องโกรธด้วย

ท้าวอ้อม คึดอะไรเดี๋ยวนี้ ไปเถอะ กลับไปละก็ไปทุละ ให้
ท่านเอาออกเสียเถอะ (กระแทกกันลงนั่งบน) กรรม
เวอะไรมิรู้ มาใช้ให้ไอกันเที่ยวหาจนหัวเข้าหัวแข็ง
จะหลุดไปแล้วนี้ อะไรนี้ มันไม่ถูกเรื่องนี่ ยังละก็ให้
ผู้ชายเขาหาแหละมันถึงจะถูก (ว่ากับท้าวเปลี่ยน) ฉันท
นะทำไม่ได้คุณ ยังนี้แต่ก่อนก่อนมานะเป็นไร ทำไม
ฉันทมาได้ละ นี่ถูกนายท่านบังคับยังเต็มทีละ ต้อง
ออก

ท้าวเปลี่ยน คุณอย่าพูดให้มันมากมายวุ่นวายนักเลย ออกอกใจ
เสียมั่ง

ท้าวอ้อม (ตะโกน) ไชย ออกไม่ได้ละ คุณเอาก็ออกไปเถอะ

มืออย่างหรือนี่

บทที่ ๔๑

อิเหนาถูกละเล่นกระบี่กระบอง

ตอบทรวง “พูดเล่นเจรจาสำราญใจ” หน้า ๗๖

อิเหนา วันนั้นก็แตกจิตจริงนะพ่อสังคามาระดา

สังคามาระดา ข้าขอรับ จิตจริงจริง

อิเหนา นี่เราจะเดินฝ่าแตกไปจนพลับพลาเห็นจะเต็มที

สังคามาระดา เห็นจะเต็มทีข้าขอรับ แต่อยู่ในเรมยังยังเหลือทน

อิเหนา อ้อ ยิ่งงั้นเราพักอยู่ที่นั่นพอสบายสบาย แต่วร่มาถึงค่อยไปเถอะนะ

ประสันดา เสด็จประทับเสียทีก่อนจะข้าขอรับ จะด่วนเสด็จกลับ
ขยับจะไม่สู้

สังคามาระดา อ๊ะ ถ้าจะเสด็จกลับไป จะเป็นไรนะพี่

ประสันดา ก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าว่าถูกแตกถูกนาย ฉวยประจำประ
ชวรไปในขณะนั้นแหละไม่ตี เสียการขอรับ

อิเหนา จันนะพื่ออย่าหมาย ไม่เจ็บกะไคร่ง่ายง่ายดอกนะ ว่าแต่
พี่เถอะ

ประสันดา จะข้าขอรับ หม่อมจันแหละเต็ม คุในป็น อ้อ เห็น
จะต้องบอกบ่วยสักวันหนึ่งเป็นแน่

สังคามาระดา บ่วยอะไรนะพี่ประสันดา

ประสันดา ก็ที่เป็นโรคชราณะแหละขอรับ

สังคามาระดา เอ๊ะ ชราอะไรที

ประสันดา หมอเขาว่าหัวใจเป็นอัมพาตขอรับ

สังคามาระดา อ๊ะ พุทเหลวไหล อาการเป็นยังไรนะ

ประสันดา ก็ไม่เป็นยังงี้ จะทุลไปก็เหมือนแกล้งจะเสกแสงรั้งสา
อย่าเลยขอรับ

อิเหนา นี้อะไรที พ่อสังคามาระดา ไปพุทกะบ้าก็ได้ ที

สังคามาระดา หม่อมฉันพาซื้อพุทไปไม่รู้เลย

ประสันดา ชี ชี ชี ชี

อิเหนา ยกกันเสียทีเถอะ แต่ว่าเราจะนั่งอยู่ยงค้ำเปล่าเปล่า จะ
หาอะไรมาเล่นให้สนุกหน้อยชี

ประสันดา ยงคักกระบี่กระบองเห็นจะดีจะข้าขอรับ

อิเหนา จริง

สังคามาระดา อ้อ เมื่อวานขึ้น^{นี้} เลฟเตแนนตไซคาเขามอบอกหม่อม
ฉัน ว่าคนพลองทหารเขามีก้อยคนหนึ่ง เขารับจะสู้
กับอ้ายหวังทนายเลือกที่ลืออยู่ ถ้าได้อามาลองดูเห็น
จะดีข้าขอรับ

อิเหนา ถูกละ จะต้องให้มันตีกันจริงจริงคู่สักทีเถอะ เช้ย กิดา-
หยันไปบอกทนายเลือกให้ตามพวกกระบี่กระบองมาแล้ว
เรียกอ้ายคนพลองคักที่ค่ายทหารมาด้วย

กิดาหยัน จะข้าขอรับ

- อิเหนา อ้อ แล้วเรียกเอาเงินมาท้วงนะ
- กิดาหยัน จะข้าชอรับ
- กะระตาทลา อ้อข้าก่อน แล้วบอกคอกเค็รหมอบาคแผลเขามา
ท้วงนา
- กิดาหยัน ชอรับ (กิดาหยันเข้าโรง)
- อิเหนา พ่อสังคามาระตานะ เพลงกริชชัยจะเรือไปบังคอก
กระมัง หมัน^ขไม่ได้ช้อมน่าน
- สังคามาระตา ข้าชอรับ เห็นจะเป็นบัง ถ้าโปรคให้ช้อมเสียบ้าง
เห็นจะดี
- ประสันตา ต้องชอรับพระราชทานทุเลาสักหน่อยเถอะ จะข้าชอรับ
หมัน^ขใจคอกหม่อมฉันไม่สู้จะสบาย จะราก็เห็นจะไม่งาม
- อิเหนา ไม่มีละ ชัน^ขชื่อว่าคน— อ้อพวกกระบี่กระบองเขามา
แล้ว พี่ประสันตาไปคูให้คังวที่เถอะ (ประสันตาลุกมาที่
กระบี่กระบอง)
- ประสันตา นี่แน่ รับสั่งให้คังจริงนะ อ้าวคังวงเข้าสิ นี่แน่พวก
กิดาหยันนะ ถอยออกไปทางโน้นแน่
- ทนายเลือก รับประทานคังจริงได้แต่กระบี่ สี่ศอก คาบโล่ เท่านั้น
แหละชอรับ นอกจากนั้นเขาเป็นพวกเดียวกัน ต้องตี
เกี่ยวกันชอรับ^ข
- ประสันตา เออ (กลานเข้ามาเฝ้าอิเหนา แล้วทูล) นี่จะโปรค
ทอคพระเนตรอะไรก่อนชอรับ

อิเหนา อ๊ะ ไม่รู้หรืออย่างไร ธรรมเนียมเขาก็ต้องทักกระบี
ก่อนนะซี

ประสันดา อ้าว กระบีเข้ามาเสีย (กระบีเข้าตักกันแพกันแล้ว)

ประสันดา นั่นเป็นไรละ นึกแล้วที่เคียว อ้ายชาวสุไหงดำไม่ได้
จริงจริงแหละ มันไววกว่ากันนี่

กระดาหลา ขอรับ อ้ายชาวสุไหงเป็นลูกศิษย์ตัวอยู่นี้ ก็ได้แต่ทอคแพไป
อย่างเคียวเท่านั้น ซี ซี ซี ซี

สังคามาระดา อ้ายชนะकुเหมือนเป็นบ่าวปุนตาไม่ใช่หรือ

ปุนตา ขอรับ อ้ายนี้เท่าเท่ากลัวละก็เต็มเล่นกะมันเกี่ยวนะขอรับ
อคนที่เคียว

อิเหนา เอรารางวัลให้ซี คนชนะตีบาท คนแพ้ตีบาท ไหนอ้าย
พลองคู่ขึ้นนะ เรียกเข้ามาที่หรือ (พลองเข้ามาหมอบ)

ประสันดา ซิซิซิซิ เก๊จริงพอเอ๊ย เออนี้แน่ เห็นจะได้คู่ก็ละกัน

กระดาหลา ขอรับ ข้างหนึ่งโคเล่า ข้างหนึ่งโคสูง พอพักเที่ยวละ
ขอรับ

อิเหนา อ้อ พอตึงกันทีเดียว นี่มันหักมาจากไหนที

สังคามาระดา คนหนึ่งว่าเป็นลูกศิษย์ครูทหาร คนหนึ่งว่าเป็นศิษย์
ทนายเลือก ข้าขอรับ

ประสันดา เอา ตักันเถอะ

(ตักัน พลองแพกันแล้ว คนแพ้ล้มแน่นอยู่ หมอฝรั่งเข้าไป
ปรึกษา)

- สังคามาระดา เออ มันเกิดจริงกัน เติมต่อรองเที่ยวนา ยังไงพี่ประสันตา
- ประสันตา ขอรับ ชิตชิต มีเสียแรงพอเอ๋ย เออให้มันไค้อย่างนี้แน่
- กระดาหลา เขาก็จริงขอรับ แค่นี้เหมือนอ้ายข้างแพจะเมาแก้อยู่
สักหน่อย
- สังคามาระดา ถึงอย่างนั้นก็เอาเถอะ น้ำคนน้ำทนมันจะไปสู่ทหารเขา
ที่ไหนไค้
- อิเหนา อ้ายนั้นเห็นจะเจ็บมานานา ถูกที่เคียวแหละ แน่ไป
ที่เคียว
- สังคามาระดา ขำขอรับ คุณสนิทที่เคียว
- อิเหนา อ้าย อ้ายหมอฝรั่งนี้ข้าหนักใจนัก ดูท่าทางมันงุ่มง่าม
อยู่อย่างไร บอกให้หมอเราไปรักษาเถิดนะ อ้ายคอก-
เตอร์อะไรนี้ได้เสียเถอะ (ก็ถาหยันไปไล่หมอ)
- อิเหนา รางวัลชิต ให้คนละสิบบาทเท่ากัน มันก็ทั้งสองคนนะ
(ห้ามคนเจ็บเข้าโรง)
- อิเหนา มีอะไรอีกละ
- ประสันตา มีคาบโล่อีกคู่หนึ่งจะข้าขอรับ
- อิเหนา เรียกเข้ามาซิ
- ประสันตา อ้าว เอาคาบโล่เข้ามาซิ
- สังคามาระดา เอ๊ะ นี่คูนันเล็กกว่ากันอยู่คนหนึ่ง
- ประสันตา มิไค้ขอรับ อ้ายคูนไค้ยีนว่าสาเหตุนันมี เห็นทีจะหนัก
กันมาขอรับ ตักันเถอะ (ตักันไล่คนที่โตกว่าแพ)

สังคามาระดา นั้นไม่ใช่หรือ ว่าแล้วเหมละ มะ สิบมวน เสียกระบวน
เสร็จซิ พี่ประสันตานะ มาใช้กันสดสคอย่าปถักนั้นะ ซ
เกียจทวง

ประสันตา ถูยอายนั่นมันโตพร้อมแท้แท้ แพ้เขาได้ พุ่โต เป็น
ใจใครจะไม่เสมอ เออ ไม่ควรเลย เสียเปล่าเปล่าทีเดียว

กระดาหลา ขอรับ กระผมเกือบจะเล่นข้างโล่ค่าย บุญแท้แท้ หา
ไม่ก็แร่เข้าไปรวย หมกของอีกค่ายคนหนึ่งขอรับ

อิเหนา อะไรกันนะ

สังคามาระดา กระหม่อมฉันเสมอนอกกับพี่ประสันตา เอาบุตรกันสิบ
มวน หม่อมฉันชนะข้าขอรับ

อิเหนา อ้าว ก็ความที่เห็นว่ามีนโศกว่าก็เสมอละเมื่อไป ไม่ค
ทวงกัน นี้รู้แล้วว่าอายได้เป็นรอง รวงวัลมันซิ
ชนะหกบาท แพ้สิบบาท มีอะไรก็ละ รับเอาเข้ามา

ประสันตา บ่ายแล้ว มิงว่าอีกคนหนึ่งจะข้าขอรับ แต่จะหาคนที่จะค
กันจริงจริงไม่ได้ นี่เป็นพวกเดียวกัน ต้องให้ตักเดียวกัน

อิเหนา เออทีละ หัวร้างข้างแตกไปหลายคนแล้ว เวทนามัน
(คนง้าวเข้ามาหมอบ)

ประสันตา (ว่ากับสังคามาระดา) อ้าวทีนี้ฝ่าบาทจะเสมอไหนอย่าง
ไรนะ มะเล่นกันร้อยหนึ่งที่เดียว

สังคามาระดา บิ่ก็ร้อยแล้วว่ามันจะตักเดียว ยังจะมาลดเลี้ยวหลอก
กันด้วยนี่

ประสันตา อ้าวอย่างงั้นฝ่าบาททายว่าคนไหนจะทำแพ้ละ

สังคามาระดา อ๊ะก็แกล้งไปถามมันมาแล้วนี่ แค้นจะมาหลอกด้วย
ไม่ได้กินละแกเอ๊ย (จ้าวตักมันแล้ว)

อิเหนา อือ คุณถึงเกยวักจริง แต่คุณมันสนิทสนมดีดอก

ประสันดา จะเข้าขอรับ ซ้อมกันไว้ตจจริง

อิเหนา หมกเท่านั้นแหละหรือ

ประสันดา หมกหรือยัง

ทนายเลือก รับประทาน ยังอยู่ ไม่สั่น คาบคั่ง คาบสองมือ
หอกซัด กริช ขอรับ

อิเหนา คุณหมกเห็นจะยืดยาวนัก เรียกไม้สั่นมาคุยที่หรือ
(ประสันดาเรียกไม้สั่นเข้ามา)

สังคามาระดา แนะพี่ประสันดา ฉันเอาไม้สั่นทั้งสองเอาหนึ่งนะ

ประสันดา อ้าว หม่อมฉันจะถวายแปกเภาครั้งก็ได้ขอรับ

สังคามาระดา เอาสิ เป็นไต่กัน แต่ให้มันตักกันจริงจังนะ

ประสันดา อ๊ะ ถ้าตักกันจริงจังจริงหม่อมฉันก็เอาพลองต่อนะซี

อิเหนา เอ๊ะพี่ประสันตาน่าว่าอย่างไรที่ตอกเก้เก้ รองละก็โบ้โบ้ไปนี่

ประสันดา ไม่โบ้โบ้ดอกจะเข้าขอรับ ไม่กลับกลอกเลย ถ้าฝ่าพระ
บาททรงเสมอไม้สั่น หม่อมฉันจะเสมอสี่ศอก ให้มัน
ตักกันจริงจัง เท้าไรเท้ากันละขอรับ

อิเหนา บ๊ะ ยังงั้นก็ฉลาดกันกันนะซี

ประสันดา อ้าว ซี้ซี้ซี้ ตีเดอะ (ตักมันแล้ว)

อิเหนา คุณก็พอใช้ได้ แต่ยังไม่ตีทีเดียว ราววัลคนละสามบาท

ประสันดา จะเข้าขอรับ ไม่สั่นนยากกว่าอันอื่นหมก

- ให้ทั่ว จะเล่นกันอยู่ที่ไหนมั่งก็ไม่รู้ (พากันเข้าโรง)
- อิเหนา ลกเมศเป็นไต่กันนะพ่อสังคามาระตา
- สังคามาระตา ต้องรับพระราชทานลองดูก่อน ถ้าสู้ไม่ได้จริงจริงก็
ต้องไปรดถึงตะแกรง
- อิเหนา เอา ช้าง (ช้างหมากกรุก)
- ประสันตา (หันมามองพลเสียง) นี่แน่พวกเราใครเป็นนักเลง
หมากกลบ้างนะ
- พระวอ ชี ชี กระผมก็เป็นยังงั้นแหละขอรับ
- กระตาดหลา รับประทาน กลในแผนหรือทำใหม่ขอรับ
- ประสันตา แผนละขอรับ แต่ไม่มีใครเดินได้ ถ้าใครเดินได้ละผม
จะยอมกินน้ำสามถ้วยทีเดียว
- อิเหนา อ๊ะ มันจะไม่แน่ดอกกระมัง รบประเคี้ยวพ่อสังคามาระตา
ไหนมาทงคูหรือ (ประสันตาเข้าไปตั้ง)
- ประสันตา นี่แน่จะข้าขอรับ สามที่หมากหน สี่ที่หมากไล่ จนกลาง
กระดานทีเดียว
- สังคามาระตา เอ ก็ย้ายกลตั้งให้ฉันทูหนึ่งแล้วนี่
- ประสันตา ยังงั้นผ่าบาทอย่าทูลซิ ถ้าทูลละเป็นนับค้หมากทีเดียว
- อิเหนา อ้าวอย่างนั้นพ่อสังคามาระตานิ่งเฉย จะให้พี่ประสันตา
กินน้ำให้ได้
- กระตาดหลา รับประทาน นี่น้ำโคนอยู่ทางไหนขอรับ
- ประสันตา ทางผมแหละขอรับ (อิเหนาตรองคู้รูกหนึ่งแล้วเดิน)

- อีหนา หนึ่งละหนา
 ประสันตา จ๊ะข้าอรับ (อีหนาครองอีกครู่หนึ่งแล้วเดิน)
 อีหนา สองละ
 กระจะตาหลา เอ๊ะ ยังงั้นไม่ได้ จะอับเสีย
 อีหนา อ้อถูกละ
 ปูนตา ผมว่าซักเบื้อในเสียที่ปะไรขอรับ
 กระจะตาหลา ซะ ซักยังไรไต่กะนะ โคนจะไต่ล้อยปะไรละ
 อีหนา กลั้นเขาขอบกลจริง
 กระจะตาหลา เลื่อนซุนสักที่เห็นจะก็จ๊ะข้าอรับ
 อีหนา ขอบกลอยู่ (จับซุน)
 สังคามาระตา ไม่ถูก ต้องเดินง่า— อ้อลืมไป
 ประสันตา อ๊ะ ยังงั้นต้องบ่คหมาก หม่อมฉันไม่ยอมกินน้ำแท้แท้
 ที่เดียว
 อีหนา พ่อสังคามาระตานั่งเสียเดอะ ร่วมแล้วละ ชีแพ่ชวนที
 อย่าว่าน
 ปูนตา ซักก่อน ซักก่อน เห็นแล้วขอรับ แน่ะ ดอยโคนแล้วก็—
 ประสันตา อ้อ เพียง รอคไปที่เดอะ (อีหนาเดิน)
 อีหนา อยู่ละ
 ประสันตา โอ้ยแล้วกัน
 อีหนา (เดิน พร้อมกันร้อง) บับ ซา
 อีหนา เอาเดอะอย่าพูดว่านวยไปเลย สามด้วย ก็นิดดี อย่า

ให้ต้องกรอกเลย

ประสันดา ถ้าฝ่าพระบาทจะได้รับประทาน ก็ต้องรับประทานนะ
แหละ แค่ว่า ชี นั่นแหละ ก็ต้องรับประทานนะแหละ

อิหนา บิกละไหมละ ชี อะไระ

ประสันดา ก็มีเชิงนี้จะข้าขอรับ ช่วยกันเป็นกอง ทำไมจะไม่
จนละ (พี่เลี้ยงสามคน) ชี ชี ชี ชี

อิหนา คุณเอะ ได้แล้ว ชีแพ้วนที เห็นด้วยกันนะ เอา พ่อ
สังคามาระคาตังชี ฉันทจะเอาหมากแดง (ตั้งหมากรุก)

กระตาทลา รับประทาน เมื่อคะกกกละไรขอรับ

ประสันดา เขาเรียกจุมกลางสมุทรขอรับ

สังคามาระคา พี่ประสันตามาช่วยกันเดอนะ

อิหนา เออ ประสันตากับยะรุเคะไปช่วยข้างโน้น กระตาทลา
กับปุนตามาช่วยฉัน (เล่นหมากรุกกันต่อไป)

อาบู แห้ พวกเราน่า ไคไวไว มาเล่นหมากะท่านกันเดอะ
พ่อสะมาแอ พ่ออาลี มาซินะ แห้ ทิดอะบราม ว่าไระนะ
เล่นไหมละ

อะบราม ไม่เล่น ไม่มีธรรมเนียม (แบมือ) บังคับกันไม่ได้
ไม่ยอม (สั่นหัว) ต้องโหวต ธรรมเนียมนอกพิธี
(แบมือ)

อาลี อ๊ะ เขาเล่นกันหมกไม่เล่นยังไร ไม่เล่นก็เอามันเสียละสิ

อะบราม ทำไม ไม่เล่น มีผิดหรือ กฎหมายที่ไหน ช่มเหลงไม่ได้

- ไม่กลัว กระวะมันมี (แบมือ)
- สะมาเอ พุทมานะ จะเล่นก็เล่น จะคำ เจ้าอะบรามนะเขามัน
คนอเมริกัน จะเล่นมีเล่นก็ซ้งหัวมัน พวกเรามาเถอะ
นะ มา
- อะบราม คุณ (แบมือไปทางนายหวัง) คุณหวังไม่เล่นเหมือนกัน
ทำไม ทำไมไม่เล่น ว่าแต่ฉัน ไอ้โกง โกง โกงแฉว
- หวัง พุทโซ่ ไม่สบายจริงจริง วังไม่ไหวแท้แท้ ขอตัวสักที
- อาลี อ้าย เล่นกะเขานะพ่อหวัง ทำยังงั้นเสียไป เล่นเถอะ
ไม่เล่นไม่ได้
- หวัง เถอะ เถอะ เอา (ลุกขึ้นโซเซเดินตามบุญตามกรรม
มา) เอ้า เล่นยังงี้ก็เอา
- อาลี ไคยีนที่ไมทันคนนั้นเป็นหมา
(พร้อมกันลุกขึ้น อะบรามลุกขึ้นด้วย ยืนเข้าที่กัน ที่จะ
เป็นทานเข้าที่ไมทัน แทะลุกขึ้นก่อน แทะลุกขึ้นทีหลัง
คน)
- อะบราม เอ เอ แทะเป็นหมา จันเข้าไค้แล้ว เอ เอ
(นายแทะโคตเข้าผลักนายหวังเซออกจากที่เข้าที่แทน)
คุณะ เล่นโกงไม่เอา คุณ มีธรรมเนียนหรืออะ โกงยัง
ไม่ห้ามหรืออะ ไคเป็นเปรตเคนค์อะ แคม โกง จริง
จริง ไม่เล่น ไม่เล่น เล่นไม่ได้ ธรรมเนียนไม่มี
เล่นไม่ได้ โกง โกง ไม่เล่น เล่นยังงี้ไคจะเล่นได้

- (แบบมือสองมียอกไหล) โคะจะเล่นได้ กฎหมายไม่มี
- อาลี ช้าย อย่าโกงมันนะพ่อแสดละ
- แสดละ เอา เป็นหมาก็เอา มาซิพ่อหวัง มาเข้าที่ของแก
(แสดละออก หวังเข้ายืนที่เดิม)
- อาลี (ว่าแก่อะบราม) เขายอมละทำไมยังไม่เข้าที่ละ เสือก
ยืนอยู่ทำไมที่นั่นเล่าเจ้าตัวคี
- อะบราม เอ ยังเอาชิ หะ หะ หะ เจ้าอาลีเป็นกะวะมัน เอาชิ
(เล่นกัน)
- สาวใช้ แอ้ เจ้าเหล่านี้นะ ไป ไปเขี่ย เขี่ย กูเดอะเอา ยัง
หาไปไม่อีก พะผ่า เกี้ยวหนักหลังลายคอก เขี่ย เสกัจนะ
ไปให้พัน
- อะบราม เอ นิง นิง (คนอื่นไปอยู่เสียห่างห่าง อะบรามเดิน
มาหาสาวใช้) เขี่ย นิงนะ ผู้หญิงนั้นมาทำอะไร เอ
- สาวใช้ กุซียังจะถาม เขี่ยเสกัจนะ ไปเสียให้พัน หวายนี้แน่
ไม่เห็นหรือ
- อะบราม เอ ว่าอะไร เสกัจที่ไหน เสกัจที่ไหน หวายทำอะไร
โกหกทำอะไร เสกัจทำอะไร คำคำมีคมมีด ไม่มี
ธรรมเนียม โกหกเปล่าเปล่า ผู้หญิงโกหก อย่าเชื่อ
(หันหน้ามาจะบอกเพื่อน ไม่พบใคร เขาหลบไปเสีย
หมด) กู โกงจริง ชัชลาตแท้แท้ เขาหลอกก็หนี
หมด ทั้งกูไว้คนเกี้ยว ใช้ไม่ได้

สาวใช้ ดูซิ เจ้านี่บ้าออกกระมัง ไก่เขาไปแล้ว พาไปไม่อีก
พะผ่าซิ เคียนนี้ก็เอาหว่ายลงหลังตอก

อะบราม เอ่ พุคคิตี ไปคิตี ชู้ทำไม จันไม่ผิต เมียนไม้ได้
ไม่มีธรรมเนียม ไปคิตี ไปคิตี (เดินซำซำไปพบ
เพื่อน) ทำไม หนึ่มาทำไมที่นี้เหมตชะ กะเขาหลอกก็
เชื่อด้วย ไร่จริงจริง แคม

พร้อมกัน (ซิมือเอานายอะบราม) แคม แคม

อาลี เสือกอวกค้อยู่นะ เลิกหลังชันคู้ทหุ มันมีปาลงไปสัก
ห้าทีแล้วหรือ จึงกลับมาได้

อะบราม โอ ไก่เมียนจันได้ ไม่มีผิต เมียนยังไร่ได้ ทำไม
เกินคิตี เมียนหรือ เมียนไม้ได้ ไม่เป็นยุติธรรม เมียน
ไม้ได้ ชันเมียนเกิดความใหญ่ เมียนไม้ได้ เมียนไม้ได้
(สาวใช้ตามมามาก คนอื่นเห็นพากันวิ่งไปทูลอโณ
บ่าง แต่นายอะบรามยังค้อย ๆ เคนบั่น) ไม่มีผิตเมียน
ยังไร่ได้ เมียนไม้ได้ เมียนไม้ได้

สาวใช้ ดูเอาซิ ไก่เขาไปหมดแล้ว ยังแต่เจ้านี่ ยังเคนทอด
น่องอยู่คนเดียว เฮ้ยเอามันนะ ทำไมยังไม่ไป พะผ่า
ประเทียวกี่หว่ายลงหลังเคียนนี้แหละ

อะบราม เอ่ ชู้ทำอะไร ไปแล้วไม่ใช่หรือ ทำอะไร ต้องวิ่ง
ค้วยหรือ อยู่คิตีเมียนไม้ได้ ดูซิ เคนไปแล้วไม่ใช่หรือ
เมียนยังไร่ได้

- สาวใช้ พะผ่าเจ้าน้ำบ้าน แยังหันหน้าเคียงไถนี้ ลองมันคุสั๊กที่
มันจะวังหรือไม่วังก็ได้รู้กันเดี๋ยวนี
- อะบรอม ลองตามใจ ไม่ผิคเขียนไม้ไ้ (สาวใช้เขียนเบาเบา
ก่อน) โอย เขียนทำอะไร เขียนทำอะไร ไม่ผิค
เขียนไ้หรือหา ช่มเหง ช่มเหง ท้องสู ท้องสู (มือกุม
ที่กริชหันหน้ามาทำท่าสู) มา เอากะเจ้า กล้าคิ เขียน
อีกที เอา กล้าคิเขียนอีกที เขียนชิ เขียนชิ (สาวใช้
หวดลงไปอีก) โอย เขียนเนะ เขียนอีกที เขียนแรงแรง
ชิ (สาวใช้เขียน) โอย เขียนแรง ๆ ละนะ เอา
เขียนอีกที (ชักกริชออก) เอาชิ เขียนอีกชิ ยังไง
ไม่อาจเขียนหรือ เขียนชิ (สาวใช้เขียนซ้ำไม่หยุด)
โอย โอย โอย เจ็บจริง โอย โอย (ทั้งกริซวังหนี)
วังแล้ว วังแล้ว โอย โอย หยุคเดอะ วังสันผีตั้นแล้ว
โอยพ้อโอย ร้องสุกเสียงแล้ว โอย โอย (วังหนีเข้าโรง)
- อิเหนา อี ยังไงกะระคาหลา ค้อยอยู่หน้อยนะคราวนี้
- กะระคาหลา เป็นทางเมื่อกจะเข้าขอรับ
- ปุนดา ทักเสียบ้างเดอะจะเข้าขอรับ
- อิเหนา เบยหอยแลกเสียบ้างเดอะ (ต่างคนต่างกินกัน)
- กิดาหยัน รับพระราชทาน เขามาไ้ว่าข้างในจะเสด็จขอรับ
- อิเหนา อี เขามายังเข้าไปคุสั๊กที่ปะไร (อิเหนาเดินมา)
- ประสันดา เอาเมื่อกต่อเบยแล้วหงายเดอะปะไรขอรับ

- สังคามาระตา หาย เอาไล่โคนเข้าไปดีกว่า (สังคามาระตาเดินเมืก)
- กิดาหยัง รับพระราชทาน โขลงเขามาไล่จะข้าขอรับ
- อิหนา ไต่ที่หนีโคนเวรมาเสียก็แล้วกัน
- ยะรุตะ ไต่ต่อบีเข้าไปอีกจะข้าขอรับ ก็นละเป็นหงายที่เกี่ยว
- กิดาหยัง เขามาไล่จะข้าขอรับ
- กะระตาหลา อะไรนี่ กลัวไล่ด้วย ไต่ก็กินเสียก็แล้วกัน
- อิหนา จริงเฮ้า กินเสีย (กินเมืก)
- กิดาหยัง ข้างโนจะเสด็จจะข้าขอรับ
- อิหนา เบยโนก็เอาเรือมากันหงายก็แล้วกัน (อิหนาเดินเรือ)
- กิดาหยัง หามิได้ ข้างโนเสด็จขึ้นมา โขลงเขามาไล่จะข้าขอรับ
- อิหนา หา
- กิดาหยัง รับพระราชทาน ข้างโนเสด็จจะข้าขอรับ
- อิหนา เอ๊ะ ว่าอะไร
- กิดาหยัง โขลงเขามาบอกว่าข้างโนเสด็จขึ้นมาจะข้าขอรับ
- อิหนา อะไม่ได้การ เลิกกันเสียทีเถอะที่ประสันตา บอกพวก
เราให้หลบไปเสียให้พ้น ไม่ได้ ข้างหน้าข้างโนเราอยู่
ที่นี่ไมคี่ พ่อสังคามาระตากับพี่ประสันตามาไปด้วยกัน
(ลุกไป)

บทที่ ๔๓

มะดีหัวผ่นบุษบาให้เลี้ยงเทียน

ตอบพร้อม “ดวงสมรของแม่จงว่าไป” หน้า ๗๙

มะดีหัว

ยังโง่งแม่บุษบา ว่าไปให้เหมือนแม่ว่าซิ แม่คุณของ
แม่ว่าเสียหน่อยเถอะ เอ้า แม่จะว่าละ ว่าตามนะ
เจ้าประคุณพระปฏิมา นั้นว่าแล้วหรือ ว่าให้ทั้ง ๆ ซึ
เจ้าประคุณพระปฏิมา ว่าแล้วหรือ เบนากัน ไม่ไคย
ว่าใหม่ เอ้า เจ้าประคุณพระปฏิมา ว่าแล้วหรือ อัย
หูกไม่ค้อยจะไคย นางบาหยัน น้ออันว่าแล้วหรือ ทา

บาหยัน

หม่อมฉันไม่ทันไคยนะกะนะกะหม่อม

มะดีหัว

ซังเถอะ ถึงทันเนาไคยไม่ไคยใจความคอก เอ้าแม่บุษบา
ว่าตามแม่เหมือนเมื่อตะกี้ แดให้ทั้ง ๆ นะแม่นะ เจ้า
ประคุณพระปฏิมา ว่าซิ เทียนสามเล่มนั้นจงเป็นที่เสี่ยง
ทาย จำไม่ไคยหรือ แม่จะสอนทีละคำ เทียนสามเล่ม
ว่าแล้วหรือ คีตลกรักของแม่ จงเป็นที่เสี่ยงทาย เอ้า
ว่าอีกซิ แม่คุณของแม่ ยังสิดังจะว่ารักแม่ แม่ว่า
อะไรก็ตาม ลูกข้าตแม่ละนางบาหยัน คีต ว่าอีก
หนนะแม่จะสอน (บุษบาหัวเราะ) นั้นหัวเราะอะไรละ
แม่บุษบา นี่ไม่ไคยว่าคอกหรือ พุทโธ นี่ก็เพ้อว่าว่าตาม
แล้ว อย่าค่อนแม่บุษบา แม่จะว่าให้ฟัง แม่เลี้ยงแม่มา

ก็อยากจะให้คิด เคี้ยวขึ้นมาเกิดความสงสัยร้อนใจ เพราะ
ไม่รู้ว่าจะได้กับใครแน่ เห็นมันวุ่นวายกันนัก เสี่ยงตาย
เสียจะได้สว่างหัวใจ แม่คุณเถอะแม่ ตามใจแม่เถอะ
นะ เอ๊วว่าตามนะ ถ้าจะได้ข้างระเค่นมนตรี ว่าจะไปชื้อ
ยังไงล่ะ อายอะไร มีใครในนั้นนะ อยู่ด้วยกันหกคน
เท่านั้น อายทำไมว่าไปชื้อ อ้อ นางพี่เลี้ยงช่วยข่าวว่ามังซี

บาทัน รับสั่งเสียเถอะเพคะ จะได้แน่นแน้แก่ใจ จะทรงอายทำไม
สำเริงดี เสียแรงพระมารดาทรงอ่อนวอน จะทรงชั้รับสั่งเสีย
ยังไร

ปะลาหงัน จริงหล่อน มิใช่ว่ารับสั่งเองเมื่อไหร่

ปะเสหรัน นี่จะไปกว่นท่านทำไม ทรงแทนแล้วก็เป็นผู้ใช้ได้

มะคี่หัว อ๊ะ นางปะเสหรันนี่พูดอะไร ก็เมื่อปรึกษากันมาแล้ว
นิมาพูดเหลวไหล มิใช่ตัวข้านี้ ข้าจะไปเสี่ยงแทนยังงี้
จริงจริงนะแม่บุษบา มิใช่ว่าเป็นการเล่นเล่นครั้งนี้เป็น
การใหญ่ อะโรมันจะสำคัญเหมือนกะเรื่องนั้น ถ้าเสียที
ละจะต้องตำรา ที่เขว่าเป็นสุภษิต ปลูกเรือนผิดคึกคิ
จนเรือนหลาย มีผัวผิดคึกคิจนตัวตาย เกิดมาเป็นลูก
ผู้หญิงก็มีแต่สิ่งเกี้ยวแฉเป็นต้นของยศทรัพย์ความสุขความ
สบาย ผู้หญิงเรามีเรี่ยวแรงฤทธิ์เดชอะไร ก็ได้แต่อาศัย
ผู้ชาย จะหาที่จริงที่คี่ มิใช่ว่ามีไ้่ง่ายง่าย จริงมะละ

1475 WILSON

บาทัน จรุงกะกะกะหม่อม

ปะเสหรัน ก็เหมือนกันจะผิดละจะไปคิดเอาเองได้หรือ

มะคหว ยงนเจ้าก็ชอบใจรگانะช

ปะเสหรัน หม่อมฉันไม่ได้ว่า หม่อมฉันว่าแต่ว่าเลือกเองไม่ได้

มะกัหวี ชะนางใจดี

บาทัน หม่อมฉันจะกลัวกลัว กลัวจะไปโดนเจ้าเงาะตะเฒ่าที่

มะคห^๔ นน^๑ะช^๒ ถึงจะไ^๓ดเส^๔งท^๕ายเส^๖ยให้^๗แ^๘ ให้^๙รู้^{๑๐}แท^{๑๑}แต่^{๑๒}เด^{๑๓}ยวัน^{๑๔}
 ทร^{๑๕}ก^{๑๖}กร^{๑๗}อง^{๑๘}คุ^{๑๙}ให้^{๒๐}ค^{๒๑}ณะ^{๒๒}แม่^{๒๓}บ^{๒๔}ช^{๒๕}บ^{๒๖}า ทร^{๒๗}ก^{๒๘}กร^{๒๙}อง^{๓๐}คุ^{๓๑}ให้^{๓๒}ค^{๓๓} ยัง^{๓๔}ไ^{๓๕}
 ละ^{๓๖}ว^{๓๗}า^{๓๘}ไป^{๓๙}ช^{๔๐} ถ้า^{๔๑}จะ^{๔๒}ไ^{๔๓}ด^{๔๔}ซ^{๔๕}าง^{๔๖}ละ^{๔๗}เ^{๔๘}น^{๔๙}ม^{๕๐}น^{๕๑}ต^{๕๒}ร^{๕๓} น^{๕๔}น^{๕๕}ะ^{๕๖}ไ^{๕๗}ร^{๕๘} ผ^{๕๙}ูก^{๖๐}คว^{๖๑}
 น^{๖๒}ว^{๖๓}หน้า^{๖๔}ไ^{๖๕}กร^{๖๖}ธ^{๖๗}แม่^{๖๘}ห^{๖๙}ร^{๗๐}อ^{๗๑}แม่^{๗๒}บ^{๗๓}ช^{๗๔}บ^{๗๕}า ช^{๗๖}ะ^{๗๗} แม่^{๗๘}บ^{๗๙}ช^{๘๐}บ^{๘๑}า

บุษบา มืดเพคะ

มะคิหว มโตกว่าไปชิ ตามแม่วา

บุษบา หม่อมฉันว่าไม่ได้

มะดีหวี ทำไม่นะ

บทบา ๕
ชายหน้า

มะติหว จะนั่งอับอายขายหน้าอยู่ว่ากระไร มิใช่จะไปพูดที่ไหน นี่
 แน่จะว่าให้ฟัง ที่เกิดศึกสงคราม เกิดด้อยเกิดความ
 น่ะเพราะอะไร เพราะไม่รู้แน่ว่าจะได้ข้างไหน ตัวแม่น
 มีแต่ความร้อใจ แม่คุณเถอะ อับอายขายหน้าดีกว่า

สงเคราะห์แม่ให้สบายใจ แม่เลี้ยงมาไม่คิดถึงบุญถึงคุณ
ไม่รักไม่สงสารแม่บ้างหรืออย่างไร แม่คุณแม่ทุลหัว
ว่าไปเถิดนะว่าไป แม่จะสอนให้

บทที่ ๔๔

อิเหนาหลบลอมพระปฏิมา

- ท้อบทร้อง “แม่นไต่ครองกันจะอันตราย” หน้า ๗๙
- อิเหนา ระวังให้คนจะบอกให้ ถ้าได้กะจรทางจะมีอันตราย
- ประสันดา ท้อได้กะระเค้นมนตร์จึงจะมีความสบาย
- มะดีหัว อัย อัย เจ้าประคุณ สารุ สารุ พระปฏิมาพูดได้ อัย
ว่ากระไรนางพลอย ขำชนลูกชนพองข้าไปทั้งตัวแล้วละ
- บาหยัน อัยเจ้าประคุณ ศักดิ์สิทธิ์จริงจริง มาปฏิบัติหรรษาให้เห็น
คำที่ทานว่าเป็นจริงเป็นแน่ แม่ประเสนหนึ่งองค์ลงไป
อย่างไร
- ประเสนัน ไม่ให้ฉันหนึ่งฉันจะทำอย่างไร สิ่งที่เป็นไม่ได้มาเป็นได้
- บาหยัน อาลัยนักรหรือหลอน
- ประเสนัน อาลัยอะไร มาใส่เอาฉันเปล่าเปล่า
- สามหัด นึกใจนิมาชวนกันทะเลาะ อ้ายเรื่องเงาะเงาะนี่เล็กกัน
เสียทีเถาะ เลิกกันเสียที ว่าแก่กรงนี้ละ พระบารมี
พระบารมี ไม่ได้ยินใครเล่ามาสักที ว่าพระปฏิมาพูด
ได้เหมือนอย่างนี้

- มะดีหฺวี อัย ข้าอยากถามท่านต่อไปอีกนี่นะ ให้มันรู้ให้มัน
ละเอียดยิ่งขึ้นสงสัย
- ปะลาหฺนั เพคะนะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันตั้งใจ คิใจ จนไม่รู้ว่าจะ
พูคว่าอะไร
- บาหฺนั สารเจ้าประคุด คุณพระช่วยบาหฺนัทันตาเห็น
- ปะลาหฺนั สาร คุณพระช่วยปะลาหฺนั ให้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น
- ปะเสหฺรณฺ ทูเอาสี ท่านจะได้ติดตามถึงเนื้อด้วยกระทงความ นี่
มาพูดออกปล้ำ หล่อนละก็
- สํหํค ถึงจะถามอีกสักเท่าไรเท่าไรมันกลับไปไม่ได้ดอกพอเงาะ
อย่าได้นึกสำคัญเลยแม่ปะเสหฺรณฺ มันไม่ได้เหาะ
- ปะเสหฺรณฺ ประเดี๋ยวเดะดังค่อยว่า เคี้ยวมันไม่ใช่เวลา แม่ปาก
เปราะ ไหว้ละ แม่เจ้าแม่คุณเดะ นี่มันจะได้ฟังสั่ง
ที่หล่อนเพราะ ถ้าแม่นจริงแล้วก็ไม่ค่อยคั่นคอกฉันจะ
ช่วยเหาะ

บทที่ ๔๕

อิเหนาพูดกับมะดีหฺวี

- คํอบทร้อง “เอาเมียเขาไปให้จรงกา” หน้า ๘๕
- อิเหนา หม่อมฉันทราบคอกขอรับ ว่าตัวคนเดียว ไม่มีใคร
เมตตา ทั้งยากจนไม่มีจะสอกเสียเงินเหิน ทกว่าดังตัว
คนเดียวก็จริง แต่เป็นคนจริง ๆ นะขอรับ เมื่อผู้อื่น

ปลิกเอาไป ก็เมื่อชีวิตที่รันทดกว่า ไม่ตายเสียก่อน
จะยอมจะหย่อนกระไรได้ แม้โปรกหลานทั้งสองจะ
มิให้ไต่อาบ ก็จงโปรกด้วยอีกสักนิต ช่วยผลาญชีวิต
ลูกเสียให้ตาย

บทที่ ๔๖

อิเหนาขอศีลมะตหัว

- ก้อบถ้อง “จะวางกรอรัยให้ไกลคลา” หน้า ๘๖
- มะตหัว พ่อคุณ พ่อว่าอะไรยังงั้น กิดุดก่อน ว่าข้าเจ้านเป็น
อะไร เป็นแต่ข้าทาส จะช่วยได้โดยสุทธฤทธิ ก็เป็นแต่
ช่วยกิดช่วยอาณ พ่อก็รู้อยู่แล้ว ว่าการนี้รู้แน่ไม่ได้
เออก็ยังงะจะให้สาบาน
- อิเหนา หม่อมฉันทูลแล้วนะขอรับ ว่ารักยิ่งกว่าชีวิต เป็นสุข
ความกิดที่จะประมาท แล้วรู้แน่อยู่แก่ใจ ว่าวางไปก็
คงจะพลาต ถ้าพลาตแล้วยิ่งกว่าตัวตาย ไม่ยอมวาง
ถวายเป็นอันขาด เว้นแต่โปรกประทานสัจย์ปฏิญาณ
พอให้เห็นการว่าจะไม่พลาต
- มะตหัว ยังไม่รู้แน่จะสบดอย่างไร
- อิเหนา เพราะพระองค์เองยังไม่ปลงพระทัย
- มะตหัว อี้ย อย่าพูดคังนี้เพื่อ บาป

อิเหนา ยั้หนัหม่อมฉันกราบทูลสิ้นไป มิใช่ไม่ปลงพระทัยให้
จรรกา ที่หม่อมฉันว่านั้นไม่ปลงพระทัยให้หม่อมฉันคอก
นะขอรับ

มระคำหัว พ่อจะพูดยังงั้นก็จุนใจ การที่มากันครั้งนี้ แท้จริงชั่วค
ก็แจ้งอยู่ทุกสิ่ง จริงหรือไม่ นี่แหละพ่อจะว่า ว่าพู
ไม่จริง ก็จำต้องนั่งจุนใจ

อิเหนา หม่อมฉันเชื้อละขอรับ แต่จงทรงพระเมตตา ช่วยทรง
โปรดเกล้าลูกอีกสักชั้น พ่อเป็นคำมั่นสัญญา จะทรงกิด
จนสุดพระทัยว่าจะไม่ให้ไค้แก่จรรกา จะช่วยจนสุด
พระกำลัง ให้ได้สมหวังหม่อมฉันผู้เป็นข้า นะขอรับ
ที่ไรซึ่งกระไรหนอใจพี่บาหยันพี่ปะเสหรัน นพจะสมัคร
ไปเป็นชาวจรรกาหรือ จึงซึ่งนำหน้ากระเบ็น พี่ปะลาหัง
พี่สาเหิงค เห็นน้องเป็นเทจหรือเม็นหน้า เสียแรงเลี้ยง
น้องเข้ามา ไม่รักหรือยังไ้ จึงจะไปยกให้จรรกา แน่พี่
คุใจข้านะ ว่าเป็นใจชายหรือไม่ใช่ชาย จะคายไค้หรือ
ไม่คายคอยคุข้า แม้นมีสคัยเหมือนยังกะคำ ก็จงช่วยกัน
จำไว้ค่อนว่า ว่าใจชลาทเหมือนใจระคุ มิใช่ใจคู้น้อง
บุษบา

บทที่ ๔๑

มะดีหฺวีให้สัดยกับอิเหนา

- อิเหนา คือบทร้อง “สुकแต่จะให้ไต่แก่เจ้าน^๕” หน้า ๘๗
รับสั่งนะขอรับ ถึงยังงัยยังงัยคงจะให้ไต่กับหม่อมฉันนะ
ขอรับ
- มะดีหฺวี จะ จะช่วยทูลเบี่ยงน่วยให้หายกริ้ว ถ้าหายกริ้วแล้วก็
คงต้องตกเป็นของเจ้า
- อิเหนา ถ้ายังเป็นเชิงยั้งยังงัยเต็มที หม่อมฉันขอประทานว่าจะ
โปรดให้ไต่กับหม่อมฉันคอกขอรับ
- มะดีหฺวี จะ ก็ว้ายยังงัยนะซ^๕
- อิเหนา ต้องขอรับประทานอีกที
- มะดีหฺวี ก็ว่าแล้วนี่นะ จะต้องว่าอีกทำไม เจ้ายากให้ว่าก็จะ
ว่าให้ จะผ่อนผันพิศทูลให้ สุกแต่จะให้ไต่แก่เจ้าน^๕
เอ้าพอหรือยังละ
- อิเหนา ขอรับ (ว่าแก่บุชบา) นี่แน่นอนบุชบา ไต่กันด้วยกันนะ
ถ้ายังใจต่อไปเบื่องหน้า ถ้าท่านจะลืมหำมันสัญญา รัก
ท่านละทูลเตือนท่าน อย่าให้เสียคำมั่นสัญญา เอ้า
พุทไร พุทคี่ ๆ ก็โกรธด้วยนี่นะ อนิจจา อ้อนี่แม่เต็มใจ
หรือที่จะไปกับจรกา
- มะดีหฺวี แม่สัญญาแล้วก็วางน้องเสียเด็กพ่อ ช้านักแล้ว แม่จะ

ไต่ลากลับไป ถ้าข้าอยู่ ทรงทราบละ ครั้นแม่จะมี
ความผิดใหญ่

อิเหนา หม่อมฉันจะวางเคียวนี้ อัยาร้อนพระทัย พี่งส์ทำไม
พากันก้มหน้า ไกรธนกหรือที่น้องทูลขอสัญญา ถ้า
กระนั้นก็จะต้องขอสัญญาบ้าง พี่จะสัญญาได้ก็รับสั่ง
แม่จงว่า ยังไงพี่หายก่อนข้าทำไม เห็นจะหมั่นใส่
ข้าหนักหนา แม้นแม่เมตตาแก่น้องทั้งสอง จงมาปรองคอง
ให้สัญญา

บาทย์น ทูลกระหม่อมแก้ว มีบุญก็ทรงบังคับให้สัญญาไ้ข้างเคียว
แล้วก็ทงบาทย์นให้มันถือสัญญา ให้มันคอนร่ายอยู่อย่า
เหลียวนะเพคะ ทูลกระหม่อมแก้ว

อิเหนา พุทไธ พี่ทูลอะไรยังนั้น พี่เคยจับปดฉันได้ก็

บาทย์น ก็ทูลหม่อมแก้วไม่ได้ทรงสัญญา จะเอาปดไหนมา ปด
ไม่มี

อิเหนา ฉันถือว่าการที่ฉันทำนี้หนักยิ่งกว่าร้อยเท่าคำสัญญา

บาทย์น นึกแต่ในพระทัย เอาปดที่ไหนมา

อิเหนา ถ้าพี่อยากได้ก็ไม่ยากคอกกะสัญญา เอาเถอะเป็นเล็ก
กันเรื่องหมั่นทยา แม้นมิได้สมหมายก็จะตายอยู่คาหา
พอหรือยังละ

บาทย์น ที่ทรงนึกคิดละเพคะ แต่ว่ายังไปรับ-

ประเสริฐ ไช้ พุทไธว่าแม่บาทย์น กงการอะไรของหล่อนนะ ไป

ภาคไปกัน แต่ที่แล้วมานะยังไม่พอหรือยังไปต่อกะท่าน
 ทูลหม่อมแก้วอย่าทรงพระวิตกถึงหม่อมฉันทั้งสี่ ถ้า
 แม้นทรงศึกก็เหมือนกัน

อิเหนา ปะลาหงัน

ปะลาหงัน ถ้าทรงอย่างไร เป็นข้าก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น

อิเหนา สำเหิงค

สำเหิงค มิให้จับเท็จกะหม่อมฉัน ถ้าทรงใช้ไม่มีผิด ก็คงช่วย
 กิจจนสุดปัญญา

อิเหนา อ้อเป็นเสร็จกัน ยังแต่บาทหั้นของข้า

บาทหั้น บาทหั้นนะหรือ อย่าตกพระทัย ถึงทรงทั้งเสียก็จงจะ
 ก่อนคำสัจจะเที่ยวร่อนกว่าจะขาดใจ

อิเหนา ชอบใจพี่แล้วพี่ชื่นใจ เกิดมาเป็นอิเหนากะเขาที่ ที่
 จะทั้งให้พี่ก่อนเป่ลาอย่าสงสัย

มะคัหวี พ่อ พ่อ พ่อแก้วแต่พูดอยู่อย่างนี้ เมื่อไรแม่จะไ้ไป
 ไหนว่าถ้าแม่สัญญาแล้วพ่อจะวางน่องให้ รักน้อง สงสาร
 น้อง อย่าให้มัวหมองไ้ วางน่องเสียเถอะ พ่อคุณ ชี ชี

บทที่ ๔๘

หกกษัตริย์เล่นลอนเลนินส์

ก่อนทรวง “แทบโกล้อาครมพระมุนี” หน้า ๔๖

อิเหนา ที่นี่ย่นสบายคัจฉาจริง มั่นน่านอนอยู่ที่นี่ ไม่น่าจะ
 กลับไป

จรรกา ข้อราบ เย็นดี ถ้าเอาปรอทมาจับ เห็นจะถึงหกสิบสอง
ก็กร

สังคามาระดา ขอรบ เย็นทั้งนอกเย็นทั้งใน แต่เย็นข้างนอกมีปรอท
วัดได้ ว่ามาน้อยเท่าไร แต่ข้างในไม่มีเครื่องมือที่จะ
วัดเข้าไปได้

กะหรัตะปาตีมี เอาหรือ นี่จะวัดเอง จะทำให้รู้สินะ ว่ามันเย็น
เพียงไหน

ล่าสำ วัดได้ จับแอมะคุเทพจรเหมือนกับจีนแต่เขาจับนะซี
กะหรัตะปาตี แอมะมะอะไรเกี่ยวนี้ คาบนะเนาะ ผ่าอกมันออกดู
หัวใจก็เลเห็นตอก ว่ามันจะพองจะเย็นสักเท่าใด ข้า
เห็นมัน จะเกินหัวใจเกียงอยู่ ที่ว่าเป็นอย่างใดเท่าไร
ท่านไปเสียอีก

ประสันดา ถ้ากระนั้นเห็นจะสักเท่าไรนกกกระจอก

ล่าสำ ใช่ ก็ใช้นกกกระจอกมันเล็กกว่าใช้ท่านนั้นะ

ประสันดา พุทโธ กระหม่อมพุกยังไม่ทันจบ ก็พุกชิงเอาเทศห้าย
คำเขาไปเสียนี้ มันก็เล็กไปนะสิขอรบ

สังคามาระดา สะสะสะ ชันจริงจริง ใช้นกกกระจอกเท่านี้วก้อย เอา
เทศเติมเข้าคำเดียว มันกลับโคชินเกือบเท่าหัว ถ้า
ใจเค็มมันเท่าไรก็ได้ ถ้าเมื่อกำลังกรั่มอะไรสำคัญ มัน
จะโคชินสักเพียงไร สะสะสะสะสะ

สุหรานางง แฮะ ขอเสียทีเถอะ พุคเรื่องอื่นอื่นเถอะ

กะหวัดตะปาตี พุคถึงหอกถึงคาบกลัวอายคุยจะทัน

ประสันตา เออกระนั้นหม่อมฉันจะเล่นหนึ่งกลุ่ดถวย แต่ไม่มีตัว
ทิดพรหมเล่นไม่สนุก

จรงกา ไม่เป็นไร บ่าวฉันมี

กะหวัดตะปาตี บ่าวฉันสวยไป เป็นไม่ได้ ทำเล่นกะตัวทิดพรหม ถ้า
รูปไม่สมก็เบ็นไม่ได้

อิเหนา เอาอกละ พิกะหวัดตะปาตี นี่จะเอาฉันไปเป็นทิดพรหม
หรือพ

สังคามาระดา ถ้าฉันนั่งพร้อมกันอยู่ทันเห็นจะออกไม่ได้ พุคมาก็ต้อง
พุคไป

จรงกา พุคไม่พุคเรื่องตัก ทำไม่ถึงเล่นพุคดอนรัศมี

กะหวัดตะปาตี ตีเสียอกัน เพียงพุคดอนเป็นอย่างผู้ตี ถ้าเป็นไพร่ไพร่
มันใส่กันยิ่งกว่านั้น เอาหรือเล่นอย่างไพร่กัน เรียกพวก
กิกายันมากจะได้คู่ตี

อิเหนา ไม่ได้การละ เห็นจะนั่งอยู่ไม่ได้ มาเถอะ มาเล่นลอน
เตนนีสกันเป็นไร

จรงกา (แลล่าสำ) ขอรบ ตี ตี นั่งนานแล้ว จะได้แก้เมื่อย
เสียมั่งสักที

กะหวัดตะปาตี เมื่อยมันมีหลายอย่าง เมื่อยอะไร เมื่อยขาหรือเมื่อย
หลังก็บอกมา ของแก้มีหลายอย่างตามวาสนา ถ้าเจ้า

นายขนนางท่านก็ใช้นวค ถ้าพลเรือนเขาก็เดินก็คักแก
ถ้าข้าเขามากใช้หาวย แต่ขนนางหลังเป็นอย่างดี ถ้า
ลองสักทีจะไม่เมื่อยจนตาย

สุหรานาง เสด็จก็เสด็จ วิชาญนักร้องขึ้นนี้ พี่ประสันตา หีบลอน
เทนนิสอยู่ที่ไหนให้เขายกมา แะะแะอะอะอะอะอะ
บักชายเข้าสีน้ำ ยังไง เร็วเข้าสีน้ำ แอ้ พ่อสังคามาระตา
ทำหน้าเมื่อยแน่เจ้าข้า

สังคามาระตา เปลาเปลา ไม่เมื่อยมิได้ กลัวจะต้องรักษา กลัวจะ
ถูกขนนาง หลังมันจะลายกระตังป่า

สุหรานาง อย่าพูดให้นั่นมากความไปเลยนะ เขาคั่งแล้ว มาสิ
ไป ไป เธอใครจะอยู่ข้างไหน

กะหวัดตะปาด (พูดกับสังคามาระตาเบา ๆ) แะะ แะะ แกกอยอยู่
ข้างจรกานะ จะได้แก่งทำตึคไปถูกหัวมันเล่น จัน
อยู่ข้างโน้นจะก็ให้จ้งหน้าเทีวนะ อย่าอิงไป

สังคามาระตา ขอรับ คี คี หม่อมฉันจะตึคให้เต็มเหนียว เอาให้
เขี้ยวเขี้ยวพ้าผี อะอะ อ้ายสัตะกรรม ไม่ทันทุกข์ที่รู้
ที่เคยทน วันไปหาที่หมายสุขอ้ายที่ยังไม่แลเห็นแหละ
มันมักจะเป็นเช่นนั้น

จรกา (พูดกับบิเหนา) รับประทานหม่อมฉันวิ่งไม่สู้ถนัด ต้อง
ขอพึ่งพระบารมี ขออยู่ข้างฝ่าบาท ด้วยทรงคีคี

สุหรณาง เอ้า กระนั้นท่านเล่าสำคัญกับฉัน พี่กะหรั้ตะปะคีหรือพ่อ
สังคามาระตา ใครจะมายุ่ด้วยกันก็มา

อิเหนา อ๊ะ ไม่ได้ ต้องเอาพ่อสังคามาระตามาไว้ข้างนี้ พี่กะหรั้
ตะปะคีมือหนักนัก ถ้าพลาดสักอีกจะเสียที

จรกา คีแล้วขอราบ คี คี หี หี
(เล่นพุกเอะอะตามทีในการเล่น กะหรั้ตะปะคีกำลัง
ขว้างลูกดุกทองจรกา)

จรกา โอ้ย โอ้ย ตายแล้ว (ทำนั่งลงจุกกันไปค้นมาไม่พุก
ล่าตำนวกหน้าขา สังคามาระตาบิ่ต้นคอ)

ล่าตำ พุกไร้ พุกไร้ ช่วยน้องฉันด้วยซี น้องฉันจะตาย ยัง
โง่งละนาย ยังโง่งละนาย ช่วยที

อิเหนา พี่กะหรั้ตะปะคีนะ เล่นอะไรนะ เกินไปยังมีคื
กะหรั้ตะปะคี พะผ่า หากุญ้ยกลางยากนัก โอ้เรานี้ก็ว่าอย่างน้อย คนอื่น
ท่านนี้กว่ามากจะทำยังงี้ กะรับลูกมันพลัดมือสะท้อน
ไปดุกเข้าเบาๆ ซ้ำก่อน คอยดุก่อน ว่าซ้ำเจ้ามากไป
หรือเปล่า ดูพั้งแต่ข้างเดียวนิพากันปรับโทษเสียแล้วละ
จะทำให้คูเดียวนี้แหละ ไม่เป็นไร ประเดี๋ยวเถอะ คง
จะพากันกลับนึกว่าซ้ำทำน้อยไป

(ตรงเข้าไปเอามืออุดปาก บอกให้สังคามาระตาจุกจุก
จรกาทนไม่ได้ ทะลึ่งลุกขึ้น)

จรกา อุบ๊ะ เล่นกุมเห่งกันอย่างนี้ใครจะเล่นได้

ไหนพี่กะหรั้ตะปาตีสองรักษาคู้กั๊

กะหรั้ตะปาตี่ (ตุแผล) อ้าย ไม่ไค้ละขอรับ คราวนี้เจ็บจริง นี่แหละ
แผลแตกในละเป็นโรละ ถ้าไม่ผ่าเสียละปวกไม่หายไป
จนตาย รักษาไม่ไค้

จรกา (คราวเบาละง) เห็นจะไม่สู้เป็นอะไรคอกขอรับ

อิเหนา อ้าว ถ้ายังงั้นต้องผ่า ทั้งไว้จะเสียการใหญ่ ไปไหน
มานี้ พี่ประสันตา เกยเป็นหมอมือคู้ มานี่มาช่วยผ่า

ประสันตา (ตุแผล จรกาไม่ร้อง) ยังปวกอยู่ขอรับ อู่หมี่ ผ่า
เล็กก็ไค้ไค้ ต้องผ่าให้ปากแผลกว้างสักห้านิ้ว ถึงจะ
หายปวก (เอามือกดหนัก จรกาไม่ร้อง) นี่แหละนาน
ไปละมีตัวนกกระจอกในนั้น

จรกา นกกระจอกเทศหรือไทยจะ

ประสันตา ฮะฮะฮะฮะ ถ้าเร้วก็ไทย ถ้านานไปก็กลายเป็นเทศ
(ชักกริช) ไค้ไค้ ต้องรับประทานผ่าเสียเดี๋ยวนี้ ถ้าทั้ง
ไว้ให้ปวกไม่ไค้

จรกา ฉันทไม่ปวก

ประสันตา (หันหน้ามายักคู้กับพวกกระเด่น) เจ็บก็เหมือนกัน

จรกา เจ็บก็เจ็บน้อย ๆ ดูเหมือนเกือบจะหายละจะ

ประสันตา น้อยมากก็เหมือนกัน ถ้าหายต้องหายทีเดียว ถ้าไม่หาย
ทั้งไว้ไม่ไค้

จรกา เห็นจะหายละจะ ฉันทคู้มันไม่เจ็บ ห ห

อิเหนา เห็นจะหายละ หามไปไว้เสียที่ศาลา

กะหรีดตะปาดี้ ไม่ได้ ไม่ได้ ต้องหิวไปดีกว่า

สังคามาระดา พอละนะ หยุคพักเสียสักที

กะหรีดตะปาดี้ เอากลับไปนอนกันใหม่ก็ดี

อิเหนา มาไปนั่งพักกันเสียสักทีก็ไป

จรงกา ครองฉันทบอบช้ำมาก ทั้งกายทั้งใจ

ประสันดา ประทานโทษ สกกัตกร เครื่องวัดมีหรือไม่มี

อิเหนา ไปเดอะนะอย่าช้า ไปนั่งพักที่ศาลาโน้นเดอะ

(ระเด่นเดินตามกันไป สังคามาระดาให้ระเด่นคาหยน
เดินสะกดคันบัง ผลักระเด่นคาหยนไปโดนบัง กว่าจะ
เข้าโรง)

บทที่ ๕๕

พวกระเด่นว่าเปรียบจรงกา

ตอบทรวง "จะเอากรุงคาหาเป็นเรือนตาย" หน้า ๕๔

จรงกา พุคะไรกันให้ตี ๆ นะจ๊ะ มิใช่จะมีแต่วันนี้ วันหน้ายังมี

สังคามาระดา เมื่อวันหน้ามันจะเป็นยังไร ถึงก่อเป็นไปถามวันหน้า แต่

วันนี้ต้องถือใจว่ามีโชะอะไรเป็นแต่ช้า หม่อมฉันว่าเมื่อ

ทะกั ว่ารู้คอกว่าจรงไร ไม่หมายใจให้เกินวาสนา

กะหรีดตะปาดี้ ใจเราละไม่ยักท้อ จะขอถือไปจนสุดแรง มันยังพอ

ชะเง้อขึ้นได้เพียงไหน จะเขย่งไปให้สุดแรง กว่าจะถูก

คอกคอกลงมานอนตะแคงนะแหละ ชะชะชะชะ วันหน้า
ช่วงมัน มันจะเป็นอะไรก็เหวี่ยงไป เสียทั้งวันไหน
ตกมันวันนั้น กลัวอะไรเดี๋ยวนี้

สังคามาระดา หม่อมฉันว่าสนาน้อยตามเสด็จไม่ได้ รู้ตัวรักตัวรักหัว
เอาไว้บนบ่าเล่นนานนานดีกว่า คำโบราณท่านย่อมว่า
เรียนอะไรไม่ดีกว่า เรียนให้รู้จักตัว ควรกลัวจะไ้กลัว
ควรกลัวจะไ้กลัว สารพัดความโง่ความชั่วอะไร ๆ
ไม่เท่าเสียจะทำอายุที่ทำได้ เห็นจริงแม่ขอรบ ที่
หม่อมฉันว่า

กะหวัดตะปาดี่ อะพุทโธพุทโธ พ่อสังคามาระดา สอนไกรนิไม่สอน มา
สอนข้า ถ้าในหัวข้ามีช่องพอที่คำสอนจะเข้าไป ที่ไหน
ข้าจะเสือกมาถึงนี้ได้ ห้ามแมงเม่าตักแทนไม่ให้เล่นไฟ
ไม่เค็ดบักเค็ดขาเสียละน่าฟังใครอยู่เนาะ

สังคามาระดา ถ้าหม่อมฉันเป็นยังงั้นละก็ไม่ต้องกวนใคร ซาคิดก็แทน
ละเป็นธรรมคา มันโคกไปกว่าข้ามันจะไหม้เองแหละ
ขอรบ

จรงกา นี่เธอว่าไคะจะ

สังคามาระดา ว่าคนที่เป็นอย่างกะทว่า

กะหวัดตะปาดี่ ถึงจะว่าข้าก็มิว่าไปโย ทาข้ามีวคูนข้าหาไ้ยินไม่ ถึง
ไ้ยินก็ไ้ยินก็รู้สึก ใจข้ามีวคูนการใหญ่อยู่นี้ละ ชะ ชะ
ชะ ชะ อย่าว่าแต่เพียงเจ้าว่าเลย ข้าต่อให้คำให้ ข้า

- รู้จักโกรธอยู่อย่างเดียวแหละ แต่ใครมาทำการอะไร
 ไอ้ที่ข้าอยากจะทำมันไม่ได้ นั่นแหละมันวุ่นใหญ่ ออก
 แอ็กจะกระเด็นไปละ คูสิเด็นออกอ๊กอ๊ก อะพิไร
 จรกา แน่เธอจะว่าอะไรก็ว่าไปเถอะจ๊ะ ฉันไม่—
 ลำลำ ชะชะ พ่อจรกา
 จรกา ฉันไม่ว่า ไม่โกรธ ไม่เสียใจ แท้ฉันขอ—
 ลำลำ ฮี พุทอะไรนะพ่อจรกา ไม่รู้แล้วรู้ออก
 จรกา ขอรบ ขอลให้หม่อมฉันพุทให้กลอสักหน่อย
 ลำลำ ฮี
 จรกา นิดเดียวแหละ ฉันขอเสียที อย่างคูเมียะเกี้ยวเมียกัน
 เลอไม้คี่
 สังคามาระตา เอ๊ย ข้อนั้นอย่าทรงสงสัย บอกอยู่เตียวหัวว่าไม่กำเริบ
 ให้เกินหัวเกินตัวไป รู้ตัวคอกนะว่าห่างกันไกลกัน
 ชาติแต่เส้นผมที่เกิดบนหัว จะไปทำฉลองพระบาทก็
 ไม่ควรไม่ได้ ใครจะเป็นบ้ายิ่งกว่าบ้า ใครจะโง่ปลาร้า
 จนไม่รู้ตัว จะได้ผะยอห้อง ไปหมายชิงแม่อยู่หัว
 กะหรีดตะปาดี้ ห่าย ข้าเองแหละนะหมายชิง อยาที่จะกลิ้งเหมือน
 วิหยาสะก่า ถึงตายก็จะได้ลือฤทธิ์ ว่าตายด้วยทวนลูก
 ศิษย์วงศ์เทวา แท้คนบักซบยังข้ากลัวจะไม่สมหมาย
 กลัวจะไปตายด้วยพร้าณะแหละ ชะชะชะ (หันไปว่า
 กับสุหรานาง) ยังไงทรงนั่งอยู่ ทรงเห็นยังไง

บทที่ ๕๐

หวักระเด่นพูดว่าเปรียบจรรกาต่อไปอีก

ท่อนทรวง “ก็สรวลเสเฮฮาไปด้วยกัน” หน้า ๑๐๐

กะหรัคตะปาตี อ่อนะ เออ ให้มันถึงใจยังนั้นะเป็นไร ไส้ก็ไส้กันทรง
ทรง ลำไหนดขวางไว้ ลำนั้นก็ถึง ข้างเจ้านะยอมละ
อ้ายข้อไวยหารจะเป็นไรมี กะกล่าปากกล่ามอกกล่างาน

สังคามาระดา ส่วนรับส่งถึงหม่อมฉันนั้นเห็นจะเป็นประทาน แต่บ่อย
นักเห็นจะเป็นเหตุไม่ไ้การ

สุหรานาง อี ยี นมาหมากันว่ายอดละ พ่อสังคามาระดา ที่พูดนะ
พูดจริงนะไม่แกล้งว่า ถ้าความฉลาดหมดทั่วทั้งตัวของ
เจ้าพวกที่ชะเง้อสูงนะ มีสักเท่าความฉลาดในนิ้วนิ้วเดียว
ของเธอละ ที่ไหนจะพากันมานั่งทำหน้าที่เปื้อนเหลืออยู่ได้
(จรรกาล่าสาธุชขึ้นเดินจะเฉียงหนี)

กะหรัคตะปาตี แชะ แชะ คุ คุ อือ เอาละพ่อ ไ้ก็กลืนอะไรดู ๆ
เข้าหรือยังใจ เอาหรือ มาเดินคมรอยที่คติดอยู่ตามทราย
เล่นมั่ง ตามอย่างเขาก็เป็นไร เอาแม่ละ พ่อสังคา-
มาระดา ลูกมานั้น มา

สังคามาระดา ชะ รอยที่คติดทรายนะรอยโคลนรอยก้านัด รอยเจ้า
รายนายไม่คติดทรายคอกก้อย่างทรงสำคัญ (หันมาพูดกับ
สุหรานาง) เชิญเสด็จไปทอศพระเนตรอะไรเล่น

ประหลาดประหลาด ลางที่จะได้ทรงศักดิ์สินความผู้ร้าย
ลักตมรอยฉลองพระบาท

สุหรานาง นี่จะไม่จบกันจริง ๆ หรือยังงั้นพวกเรา เอ้า จะพาไป
ทำอะไร จะพาไปไหนก็เอา ตมรอยคมเกลือกก็ยังมี
ดีกว่าไม่ได้คม มานั่งแหม่นมอยอยู่ที่นี้ (ไป)

บทที่ ๕๑

สาวใช้ ไปดูผี

ท้อปท้อร้อง “จำเป็นจำใจจรวรล” หน้า ๑๐๐

ก้านลที่ ๑ แนะ เสียงอะไรนะหล่อน จูจู้ จู้ หล่อนละก็ อ้อ
จริง ๆ แหละ ท่านคีนอยู่นะ หล่อนที่เดียวแหละมา
เชื่อนเสียเป็นนาน

ก้านลที่ ๒ อ้อ ตูชี มาพะโลฉฉ ฉฉไปละ (วิ่งไปที่ประตูภูฎิชี)
พ่อเนรจำ พ่อเนรจำ พ่อเนร

ก้านลที่ ๑ พ่อเนร พ่อเนร พ่อเนร

ก้านลที่ ๒ เอฉฉนเรียกก่อนหล่อนนะ พ่อเนร พ่อเนร

ก้านลที่ ๑ อ้อฉฉนไคฉฉนเสียงก่อนหล่อนนี้ พ่อเนร พ่อเนร

หมัก ชะ เสียงอะไร ชี จูจู้จู้ (เบา) แชะเองอยู่ประเดียว
นะข้าจะออกไปสักประเดียว (ไปที่ประตู)

เตะ อ้ายหมัก อ้ายหมัก ตู ไปแล้ว

ฤๅนี้ นี่แหละ นี่แหละคาถาพระยานกยูงของอาจารย์ดำ
กฤษณะปะกำ อ้ายหมัด กูจะให้กับมึง อ้ายหมัดมาอ่าน
ไปหรู

เคะ (เบา) ฮี ฮี อ้ายหมัด

หมัด (พบนาง) แะะ แะะ นี่ฉันว่า ฮีฮี หล่อนมาไหว้พระ
หรือจ้ะ

ก้านัดที่ ๑ กะ ท่านอยู่หรือคะ

หมัด ฮี ฮี จะทำไม้กับท่านเกี่ยวนี้ มาไปไหว้ในโบสถ์โน้น
เดะหล่อน แม่พะผา เล็บข้างยาวแท้ ๆ

ก้านัดที่ ๑ อ้อย นี่อะไรนี่ ฉันจะมาหาพระฤๅษีต่างหากละคะ

หมัด จ้า ฉันก็ลูกศิษย์ฤๅษีนี่จ๊ะ ไครมาหาท่านละก็ท่านให้ฉัน
รับแทน แม่หล่อนฟังมาละสินะ เป็นอะไรละ ฮี ฮี
นั่นอะไรในกำนี้จะ นี่หอมคอกอะไรหือ เหมือนกลิ่น
กระแจะ ไม่เคยหอมทีนี้เลย ให้ฉันตกนรกไปซี

ฤๅ เห็นหรือไม้อ้ายหมัด อ่านไป อ่านไป อ่านให้ดัง ๆ
อย่าทำเป็นแมลงวันเข้าหม้อไป หา อะไร หา

เคะ (เบา) คุณเอา พ่อหมัดอ่านไปซี พ่อหมัด มึงจะแทน
ที่กู รู้รู้ให้จริง ๆ หะ หะ หะ หะ หะ หะ หะ

ฤๅ โอ้ หา ว่าอะไร

เคะ พะผาซินี้ อ้ายหมัดมันทำยังงี้แก่ท่านนี่นะ ปล่อยให้
ท่านเพื่อยุติกัน จะไปคุ้มกันที่หรู (ไปที่ประตู)

ฤษี กว่าจะให้อ่านไปให้ถึงคัง สิวากระไรหว่า คุณรุเอ้า นี่
 ละซื่อ อ้ายเคะ

เคะ (พบนายหมักพูดกับผู้หญิง) นั่นแน่เจ้าหมัก ยังที่เดียว
 นี่แน่ท่านร้องเรียกแนะ ให้ข้าค้นตายไปซี

หมัก จริงจริงนะหล่อนทำบุญอะไรมันไม่เหมือนสันทนาธรรม
 กับผู้อื่นเลยหล่อน ฉันทนุทธสาห์เล่าเรียนไว้ นี่กว่าจะได้
 ซีแรงให้คนรักคนชอบฟังเอาบุญด้วยกัน เออหล่อนนี่
 ว่าผู้หญิงนั่นนี่ — (พูดกับนายเคะ) เสือกนะอ้ายเปรต
 ซิน้ออ

เคะ เฮ้ย ท่านเรียกว่า

หมัก ซี ถ้าหล่อนซี เออน่า ขำรู้ละนะ กลุ้มใจแท้แท้ นี่
 หล่อนละก็ทางไม่ค่อยงงแหละ แะแะฉันจะไปข้างใน
 สักประเดี้ยว (ไป)

เคะ (พูดกับผู้หญิง) แม่แม่คุณ นี่แม่มาทำไมละจ๊ะ เชิญ
 นั่งเดอะจ๊ะ มาซิจ๊ะ การที่วัดนี้ละฉันว่าได้ทั้งนั้นแหละ
 แม่ เออนั่นว่าอะไรละจ๊ะ

ฤษี อ้ายเคะ เอามั่งลองอ่านคู้ที่หุ เจ้าหมักเขาเล่นคัวเอา
 ข้าแล้ว ถ้ามั่งอ่านได้ก็จะให้กับมั่ง

หมัก (เบา) ผ่าซิ แกเพื่อให้อูเอ้าข้าละวะ

ฤษี หา กูพูดไม่ได้ยินหรืออ้ายหุแตก ว่าอะไรอุปอุป หา
 อู๊ อู๊ อู๊ อู๊ คูลิฟ่อเนร นี่ว่าอะไรนี่ อู๊

หมัด เอ๊ะ อ้ายเคะทำเหตุละวะ (ไป)

ฤษี เชื้อ อ้ายสองคนนี่ไม่ได้การแท้แท้ เรียนมาไม่รู้ว้า
เท่าไรอ่านหนังสือก็ไม้ออก ซ้อซ้อ นี่แหละคำโบราณ
ท่านย้อมว่า ฟันทั้งลงเป็นเขม คำน้ำพริกละลายแม่น้ำ
ซ้อซ้อ ได้แกออกก วาสนาของมึงมันไม่ถึงเสียแล้ว
อ้ายคาบอดได้แวน อ้ายหูนวกฟังกนตรี สัญชาติมึง
มันไม่เป็นกัลยาณบุคล เป็นอาภัพบุรุษปราศจาก
อุปนิสัย ซ้อซ้อ เอาคุณใหม่หุ เอ้า อ้ายมันไปไหน
หมดละหว่า เชื้อ อ้ายหมัดอ้ายเคะ อ้ายหมัดอ้ายเคะ
อ้ายเคะ อ้ายเคะ แอม แอม อ้ายเคะ

หมัด แชะ อ้ายเคะ อ้ายเคะ เอ น่ะมึงทำอะไรอย่างนั้น หว่า

เคะ ชะ ทำไมข้าละ การอะไรของมึงน่ะวะ

หมัด เอ อ้ายเคะ น่ะท่านเรียกแนะ

ฤษี อ้ายหมัด อ้ายหมัด

เคะ อ้ายโกหก ท่านเรียกเจ้าเทียวนี้

ฤษี อ้ายเคะ อ้ายเคะ

หมัด แอ้ แอ้ ก็มึงที่เคียวนี้หว่า

ฤษี อ้ายหมัด

เคะ มึง

ฤษี อ้ายเคะ

หมัด มึง

ฤษี อ้ายหมัก อ้ายหมัก
 เตะ มึง เนาะมึง
 ฤษี อ้ายเตะ
 หมัก อือ ให้ข้าตายซี ท่านเรียกมึง
 ฤษี อ้ายหมัก อ้ายเตะ
 กำนัล อือ พ่อเฒะละก็ เมื่อท่านเรียกทั้งสองคนเที่ยวนี้คะ
 ฤษี อ้ายเตะ
 หมัก เอ ไม่ใช่ฉัน
 ฤษี อ้ายหมัก
 เตะ อือ ไม่ใช่ฉัน
 กำนัล ้วย ทำแปลกสำเนียงเมื่อท่านเรียกด้วยกัน
 หมัก เปลา ท่านไม่ได้เรียกหล่อน
 ฤษี อ้ายหมัก
 เตะ ก็ดูเฒะอ่อน ท่านเรียกมัน
 กำนัล โอ้ ฉันมาราชาการนะ อย่ามัวพาดเคียงกัน
 ฤษี อ้ายหมัก อ้ายหมัก
 หมัก เออ เออ ถ้าเช่นนั้นแน่ อย่างเดียวแม่ท่านเรียกฉัน
 เจ้าเตะเจ้าย้อยอยู่ฟังสำคัญ (วิ่งหนีหน้า)
 กำนัล พ่อเฒะ พ่อเฒะ อย่าเพ่อไปนะ เรียนกับท่านด้วยว่า
 พระราชเทวี องค์พระมเหสีเทวีเจ้าเสด็จมากราบเท้าพระ
 อาจารย์

เตะ เออ ข้าไม่รู้ไม^{หึ}ชนะ (วิ่งหนี) เทวี มะค^{หึ}หวิ เทวี
 มะค^{หึ}หวิ เทวี เท เท มะค^{หึ} ชือ ชือ ชือ ชือ
 ฤษี อ้ายหมัก อ้ายเตะ
 หมัก ขอรับ มะค^{หึ}วิ
 เตะ ขอรับ เทวี
 ฤษี อ้ายหมัก
 เตะ ขอรับ เท มะค^{หึ} เทวี มะค^{หึ} มะค^{หึ} แอม แอม
 มะค^{หึ} ง่า มะค^{หึ}
 ฤษี หา
 หมัก ขอรับ เขาว่าองค์พระราชเท-
 เตะ เออ นั้นแหละราชเทง่า ง่า แอม ราชเทง่า ง่า-
 หมัก เปรตนะ
 เตะ ไม่ถูก ราชเทราชเท ง่าง่า-
 หมัก เสือกนะ
 เตะ ไม่ใช่ราชเทง่า-
 ฤษี หา
 หมัก เขาว่าสมเด็จพระราชเทวี-
 เตะ เออ เออ ถูกละ พระราชเทวีนี้ง่า ง่าอะไรอีกนะทว่า
 หมัก นี้ทั้ง-
 เตะ ไม่ถูก เชื่อนไปอีกละ ง่าง่า
 หมัก หือ หือ (ทบ)

เคะ โอย โอย โอยพ่อโอย แ่นะแนะ เอาสิหว่า อะไรวะ
หว่า คบเปล่านหว่า (เต็นเท้า)

ฤษี เฮ้ย เฮ้ย นั้นอะไรกันหว่า

หมัก ขอรับ เขามาบอกว่าพระราชเทวี

เคะ แล้วยังมีง่าอะไรที่ กระผมจะบอกได้เท้า มันคบ
กระผมขอรับ

ฤษี อ้อ คุณก็ด้อยที่ด้วยกันแหละหว่า เที้ยวเที้ยวละก็
ทะเลาะกันตักน้ำควาญใจไปให้พ้น ไปไป

หมัก รับประทาน งามได้ เขาว่าพระราชเทวีองค์พระมเหสีหัว
เจ้าเสด็จมะ -

เคะ เออ เออ นั้นแหละ นั้นแหละขอรับ ที่กระผมจะบอก
ได้เท้า พระราชเทวีง่า -

หมัก หือ ฮี อ้ายนี่เ้าอ้อก ประเดียนละมึง

ฤษี ซ้าย ซ้าย กูไม่ฟังหน้า มึงอย่ากวนกูให้ยาก มึงจะไป
อาญาอุทธรณ์ที่ไหนก็ไป ไป ไป ไป

หมัก ไม่ใช่ ไม่ใช่ขอรับ (ว่ากับนายเคะ) กูกราบมึงละ
เ้าอ้ายพ่อคุณเถอะ ความตายความฉิบหายนะมึง

ฤษี อย่าพูด อย่าพูดหน้า เ้าพูด พูดซิ พูด เอะจริงจริง
มึง

หมัก ไม่ใช่ขอ - (ฤษีเคะ) โอย โอย ไม่โอย ไม่โอย

เคะ แะ แะ แะ (ฤษีเคะ) โอย โอย โอย โอยพ่อโอย

ไม่ใช่ (วิ่งพลางพุดพลาง) ไม่ใช่ ความ ความ
 มะคืหัว มะคืหัว

ฤษี หา อะไรหา

หมัด รับประทาน มะคืหัวเสด็จมาหาได้เท่าขอรับ

ฤษี หา หา มะคืหัวหรือ เสด็จมานะหรือ หา

หมัด ขอรับ

ฤษี อ้าว เร็ว เร็ว ที ที เสือ เสือ มะด่ง เคียง
 กวาด กวาด

หมัด มาแล้ว มาแล้วขอรับ

ฤษี โอ้ โอ้ เร็วเร็ว เร็วเร็ว มั่งนังกงหนี่ นนึ่งง กู กู
 ที ที ไม่ใช่ละ นึ่งยั้งนะ เออ อ้ายหมัดถูกละ กู
 อ้ายเคะ อ้ายเคะ ยั้ง ยั้ง อ้อ อ้อ นัง นัง นัง

บทที่ ๕๒

มะคืหัวพูดกับพระฤษี

ที่อบรมร้อง “กราบเกล้าวันทาพระอาจารย์” หน้า ๑๐๑

มะคืหัว เจ้าประคุณ คัดฉันพามาบุษบามากราบเท้าเจ้าประคุณ
 (พูดกับบุษบา) ดูสิ นั่นทำอะไรยังงั้นนะ พระเจ้าท่าน
 อยู่ที่นี่ บาปนะ

ฤษี ขอถวายพระพร ขออภัยอาตมา ตรัสเมื่ออีกเบาไปหน่อย

มะดีหัว อื้อ เจ้าประคุณ คำนับรับประทานโทษ คำนับเรียนเมื่อ
ตะกี้ว่ารับสั่งให้คำนับพามาแม่ขุนนามกราบเท่านั้นเจ้าคะ

ฤๅ อะไรละ ถวายพร อาตมาพึ่งหาหาหนักไม่

ตะ สีกาเชื่อว่าพามาแม่แง่า แม่ขุนง่า

บาทัน สะ สะ เจ้าเดرنั่นว่าอะไรยังงั้นนะ จูจู้ จูจู้ สะสะ
จูจู้

ตะ อ้อ ทะไมนะ ข้าว่าไม่ถูกหรือ ไม่จริงหรือ ยังไงสีกา
เมื่อตะกี้ไม่ได้ว่าอย่างนั้นจริงหรือ

มะดีหัว จ๊ะ พ่อเดร (หันมามักับบาทัน) อ้อ ชั่งเจ้ากูเถอะน้ำ
อย่าว่าเจ้ากูเลย

ฤๅ ขอถวายพร รุปขอภัยโทษ รับประทานฟังกสักครั้ง

บาทัน รับประทาน ท่านรับสั่งว่าเสด็จ—

ตะ ไม่ใช่ ไม่ใช่ขอรับ สีกาว่าไม่ถูก ไม่ได้ว่ายังงั้น ว่า
ยังงั้น คำนับพามาแม่แง่า

ฤๅ เสือกนะ ไป ไป เเดรหมักได้ไปเสียที อ้ายนี้ทะเล้งนัก

มะดีหัว อื้ออื้อ ชั่งเจ้ากูเถอะเจ้าคะ

บาทัน รับประทาน รับสั่งว่าเสด็จพาราษฎร์มากกราบเท้า
เจ้าคุณนะเจ้าคะ

ฤๅ อ้อ อ้อ อาตมาเข้าใจละ ขอถวายพร มหาบพิตรจะ
เสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศลแก่พระฤๅษีชีบา ผู้อนาถา
หาญาติโยมมิได้ อย่างนั้นขอถวายพร การที่ทรง

- พระตำรึง^{นี้}ชอบนักหนา อันว่าผลทาน^{นี้}เมื่อปมา
ทั้งชาวสวนชาวนาหว่านพืชในที่^{นี้}เอนาอัน^{นี้} ก็จะมีผล
ร้อยเท่าพันทวี แอม แอม เป็นการดี คืองัก ขอ
ถวายพร แอม แอม แอม
- มะดีหัว
ฤษี
สาธุเจ้าประคุณ ถิ่นนอนันต์คร้อนด้วยนะเจ้าคะ
โอ้ รับสั่งยังไร ขอถวายพร โปรดอาตมาให้ทั้งสัก
หน้อย
- บาทหัน
(เบา ๆ) นี่แหละจริงนะเขาว่าเคยไต่ยังไรก็พาไปทาง
นั้น (กึ่ง) แอม แอม รับสั่งว่าจะทรงสร่งน่านันต์
เจ้าชะ
- เคะ
ฤษี
ฝ่าชี สัก^{นี้} พุดผัดนะ
อ้ายเคะ เอาอีก ไป ไป
- บาทหัน
หื้หื้หื้ เณร^{นี้}เแก่กระไรอยู่นะ ช่างไม่คิดบ้างเลยนะ
ว่าเลือกเมื่อเขาไม่ต้องการ มิใช่แต่ไม่มีประโยชน์ก็คเขา
ด้วย
- มะดีหัว
อ้อย บาทหัน^{นี้}อะไร ออกมาก่อนพระก่อนเณรช่างไม่
กลัวไฟนรกจะลงหัวเลยละ
- บาทหัน
ความจริงไม่มีบาปนะกะนะกะหม่อม
- มะดีหัว
มากนเคียวถึงค่อยบอกหนังสือพระสังฆราชให้สะใจ มา
กะข้าจะพลอยค้องไปเป็นพยาน ขอเสียทีเถอะ เออ
ยังงี้ ว่าเจ้าเณรอยู่เมื่อตะกว่ากระไร แล้วยังงี้ตัวถึง

- ทำเองละ
- ฤๅ ขอดถวายพร โปรดทำทานพระสุรเสียดให้อุโฆษขึ้นสัก
หน้อย
- มะดีหวี (ว่ากับบาหยัน) แม่เสียดก็บอกท่านที่เถอะ ข้าจะ
บอกท่านก็กลัวจะอุโฆษ
- บาหยัน ที่น้ก้ามะฉันพูดเพราะ ต้องพระประสงค่นะกะนะกะ
หม่อม (คัง) รับสั่งว่าขอรับประทานน้ำมันตะนะเจ้ากะ
- ฤๅ (เบา ๆ) โอ้ เณรหมัก จูจู้จู้จู้ เณรหมัก สีกาเขา
ว่ากระไร โอ้ โอ้ โอ้
- หมัก พระสีกาเขาว่าจะขออุทกฉันขอรับ (ลูกขึ้นพูดเบา)
สีการูป่องง ใช้ไปตักน้ำค้าง อ้ายหมักก็คงไปเอางันได้
(คัง) ฮี ฮี รับประทานโทษ ชาววัดไม่มีเขียนมีชั้น
- ฤๅ (เบา) จูจู้จู้ หมัก หมัก หมัก
- บาหยัน ไม่ใช่ ไม่ใช่ ท่านจะสร่งน้ำมัน
- ฤๅ อ้อ อ้อ อาตมาทราบละ ทราบละจ๊ะจ๊ะ ขอดถวายพร
คำโมทนาทานที่ท่านว่า เปียบคัวยาวริวโห และบุญจ-
มทานที่โย นั้นหรือขอดถวายพร มหาบพิตรเห็นจะเคย
ทรงมหาชาติละสี แอม แอม แก่คำโมนานี้ เขา
ใช้เมื่อกินทานบริจาคนสำเร็จแล้ว ก็อยดาวาริวหา
- บาหยัน อ้อย กลุ้มใจนัก โสคท่านถึงชักไปแต่จะเอา โอ้ยลิม
ไป สารุ สารุ (คัง) ไม่ใช่เจ้าชะ รับ-

- มะดีห์วี่ ซือ บาหยันนี่อะไรที ท่านจะส่งสอนธรรมก้ไปขวางไป
ซู้คัน๊ะ
- บาหยัน นะกะนะกะหม่อม ก้ามะฉันนี่กว่ารับสั่งให้ก้ามะฉันบอก
ให้ท่านเข้าใจ ก้ามะฉันฉลองพระเศษพระคุณเกินไป
นะกะนะกะหม่อม
- ฤษี แอม แอม ถ้าแหละเมื่อมหาบพิตรกระทำทานกิจเสร็จ
แล้ว อาตมาและสามเณรก็คงจะถวายอนุโมทนาส่วน
พระราชาภคส ขอดถวายพระพร
- มะดีห์วี่ ยังงัละทำไมไม่พูดละ
- บาหยัน พรหมมาโลกา—
- มะดีห์วี่ ตู ตู อะไร ไปลื้อท่านละเฮ้า
- บาหยัน ก้ามะฉันสำคัญว่าจะทรงธรรมอีกนะกะนะกะหม่อม
- มะดีห์วี่ อือ กลุ้มใจนัก ส้าเห้งคบอกท่านทีเดอะ
- ส้าเห้งค รับสั่งว่าจะสร้งนามนค้ตอกเจ้าชะ

บทที่ ๕๓

ฤษีถามเรื่องรณามนค้

ข้อบทร้อย “อย่าให้ต้องทำเป็นสองที” หน้า ๑๐๑

- ฤษี อ้อ อ้อ อ้อ เข้าใจละ ทราบละจ๊ะชะ แอม แอม จะสร้ง
นามนค้หรือ ขอดถวายพร

มะดีหัว

ฤๅ

เจ้าชะ เจ้าประคุณได้โปรดเกิดเจ้าชะ

แต่อาตมายังสงสัยว่าจะทรงรตน้ำ ต้องประสงค้อย่างไร
อุปเท่ห์ที่ให้มีหลายอย่าง แอม แอม เออ ก็แม่ทั้งปวง
เป็นชาวรั้วชาววังจะกระไรอยู่ตอกกระมัง สังกระรีเดียว
ถึงไม่สู้แข็งแรงเหมือนแต่ก่อนก็จริง แต่การอย่างนี้
เขาจะไม่อ่อน ให้คิดให้คิดด้วยกันนะสีกา

มะดีหัว

ฤๅ

ไม่เป็นไรตอกเจ้าชะ รดคนเฒ่าตอกเจ้าชะ (เข้าไปตรงบุษบา
กับอีเหนา)

อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ รูปเข้าใจจะ ขอถวายพร สะ สะ
เข้าใจ เข้าใจ ขอถวายพร เออ บอกให้รู้กันเสียก่อน
ว่ารักๆ จะได้ทำน้ำให้ต้องวิธี แผลจะไต่ไม่ต้องทำ
เป็นสองที สะ สะ สะ สะ ไ้ชี ไ้ชี ไ้ชี

บทที่ ๕๔

ฤๅรคนานนคและโพพร

ฤๅ

ท้อบทรง “อย่ามีโรคันต์อันตราย” หน้า ๑๐๒

(จะรตน้ำตาไม่เห็นพลา์ผลเอต่าง ๆ) อะแหม อะแหม
ทิวาปกติ อาทิจใจ ปทมปทมปทมปทมปทมปทม
สนนัทโรปทมปทมคติ ชาณายิตปทมปทมปทม ชื่อ
อะแหม เอ้เอนสาวัวชะนะ
(ทำเสียงอย่างโลกทิป ว่าคำพรลลิต)

- ◎ จงเจริญชมยิ่ง ยินนาน
 บำราศโรคสำราญ สุขยิ่ง
 จงมีแต่สองหลาน เสมอร่วม พรนอ
 ร่วมจิตร่วมใจทั้ง แท้ไค้สงขล ฯ
- ◎ จงเสวยผลคุณเปรี๊ญ อันอาตมาศฤกษ์บัคัน
 ชุ้นช้องหมองก่อนกั เสื่อมสิ้นสถาปบุญ เทอญนา
- ◎ บริบูรณ์ทุกสิ่งได้ ลากยศสุขสวัสดิ์ให้
 มากยังยืนเกษม โสคเทอญ ฯ
 (เพิ่มอีก)

ฮือ ฮือ อะแซม อะแซม

(ทำเสียง ยุกี)

ขอถวายพร ธรรมชาติในเวลานี้เห็นต้องรับ
 พระอทานถวายพระพร เพิ่มเติมเตือนพระสติสักหน่อย
 อันธรรมชาติว่าหนักกับสาว อุปมาเหมือนหนึ่งคอก
 รุกขชาติ อันแย้มยินดีที่จะรับเบิกบานรับแสงพระอาทิตย์
 อันอุทัย แต่เมื่อต้องแตกหนักไปก็จะเหี่ยวแห้งหนักลง
 ฉะนั้นความอุปไมยก็ฉนั้น เพราะฉะนั้นจงทรงประพฤติก
 การสามัคคีให้เสมอ อย่าให้ยิ่งนักหย่อนนัก จึงจะ
 ยืนยืนนานได้ อย่าให้เป็นเหมือนเช่นเขาว่า รักษากัน
 หน่ายคล้าย โอ (สะอื้น) อี้ อี้ อี้ กิดถึงปะการะกาหลา
 ถ้าเสด็จอยู่นี้จะดีพระทัย อี้ อี้ อะแซม ขอถวาย

พร ที่ถวายพรยังไม่จบ ก็ยังมีไฉ่ฉา เพราะจะ
ต้องงคไว้ ท่อเมื่อกิจทานสำเร็จแล้ว ขอถวายพระพร
บาทยัน พิโร พิโร อนิจจัง อนิจจัง แม่ส้าเห็งก ผ่าห่อหมาก
หล่อนั้น ฉันขอเถอะ ท่านจะได้ยะดาเยแดเสียรู้แล้ว
ไป

(คำเจรจาหมกตอนเพื่องนทอนหนึ่ง

ในระหว่างนี้ไม่มีคำเจรจา

ไปจับมเมื่อลกันางแล้ว)

บทที่ ๕๕

จรรจาส่งกลหลจะไปตามบุษบา

ก่อนทรวง “กูจะไปกิกตามเขาวมาลย์” หน้า ๒๐๑
จรรจา เร็วเร็วนะ ช่วยฉันด้วย ช่วยกันหาสีกที่ฉันเหลือทนแล้ว
คราวนี้ อี้ออ อี้ออ อี้ออ
คะหม้ง รับสะกะหม่อม จะต้องพระประสงค์ทหารสักเท่าไร
จรรจา เอาไปให้หมก ให้หมก อย่าว่าว่าคนเจ็บคนไข้ เร็วเร็ว
ให้ชี่มาท่งนั้น เร็วเร็ว จักให้ทัน
คะหม้ง รับพระอะทาน มามีน้อยกว่าคนจะชี่
จรรจา กัซอี่ยมเขาเอาชี่ เร็วเร็ว จะเอาเร็ว อี้ออ อี้ออ จะ
เอาเร็ว ยืมไม่ได้เข้าเขาเอา ทั้งบ้านขุนนางและวังเจ้า
เต็มนักก็ตัวละสลึงเท่านั้นแหละ เร็วเร็ว

กะหมัง รับพระอะทาน เข้าเขาที่ไหนจะได้ ใครเขาจะให้ม้า
ของเขา ถึงเข้าได้ก็จะได้สักคั้ว เห็นจะไม่ได้

จรกา ช้าย ช้าย ร่ำไรน้ำไม่เอา จะเอาให้ไ้ อย่าปด
อย่าปด ข้าเคยรู้หрокเขาเคยเข้ากันแท่นาคบ่อยบ่อย
จะเอาให้ไ้ เร็ว เร็ว

กะหมัง รับพระอะทาน ไม่ได้เป็นแน่

จรกา เอ้า เอ้า ยังงนกเกิน เค้น แท้กำซับกั้นให้วืงนะ เป็น
ทพืง วืงให้เร็วเทียว ทพของเราเป็นทพืง ถ้าโค
วืงไม่ไปเอาไฟจุตกัน เร็ว เร็ว

กะหมัง ก็กันแก่คนเจ็บจะวืงอย่างไร

จรกา วืงไ้ วืงไ้ พุทไ้ พุทไ้ การร่อนของข้านี้
พะผาดันเถอะ ข้าเองร่อนรนยิ่งกว่าไฟลงกันข้าอีก

กะหมัง ชือ ชือ นี้จะทำยังไร

ล่าดำ ช้าย กะหมังนั้ก็พลอยเถอะไปด้วยนั้ะ จักเข้าเถอะ
จักเข้าเถอะแต่เป็นการร่อนอย่างอนใจ เร่งรักจักกัน
ให้ทันให้ไ้

บทที่ ๕๖

จรกาพลกับสังคามาระดา

ตอบทรวง “ทำไฉนจะพบพระภูมิ” หน้า ๒๐๖

สังคามาระดา ที่รับสั่งนั้นอย่างไรอยู่ ทำไมการเกิดชนใหญ่โตถึงเพียงนี้

- ช่างไม่ได้ความเลยหรือใครเป็นคันเหตุ
- จรกา เป็นแต่คำคนว่าชาวกะหมิงกุกหนึ่ง แต่ก็ไม่มีหลักฐาน
ที่จะเชื่อว่าเป็นจริง
- สังคามาระดา ผู้ร้ายเป็นหนักหนา อะไรจับไม่ได้เลยสักคนเที่ยวหรือ
- จรกา นั้นแหละก็ยาก ฉะนั้นเป็นแขกเมืองมา การจะเป็นอย่างไร
ก็เหลือวิสัยจะว่า
- สังคามาระดา เมื่อเกิดเหตุนี้พระองค์เสด็จอยู่ที่ไหน
- จรกา พอรูเหตุก็รีบมาเฝ้าศรีบัททราช่วยขับไล่ ต่อภายหลังจึง
รู้ว่าศัตรูถุกนางไป
- สังคามาระดา พระบุตรอยู่ที่ไหน
- จรกา อยู่ในวังจะ
- สังคามาระดา เออ ก็จะต้องอย่างไร
- จรกา นั้นสมันถึงน่าสงสัย
- สังคามาระดา สงสัยว่าอะไร
- จรกา หึ หึ (ถ้าเกิดความ ค้อน)
- สังคามาระดา ทราบไหมละ ว่าเวลาที่ลึกลับนั้นทำอย่างไร
- จรกา ก็ว่ากันว่ากำลังซุ่มน มีผู้ปลอมเป็นฉันเข้าไปรับนาง
ออกมา มันได้ความ มันได้ความ
- สังคามาระดา ปลดปล่อยให้นางไปเองก็เดียว ไม่มีใครตามไป เออ
ทำไมพวกนี้ถึงจำพระองค์ไม่ได้ จะปลอมพระองค์
ก็ปลอมยากอยู่ ถ้าใจหม่อมฉัน ถึงมีคเท้ามักก็คงรั้ง

ที่ใครจะปลอมให้เหมือนยากนัก กำแพงวังก็ถึงสามชั้น
เจ้าพนักงานก็แน่นหนา เวลาที่กลางคืน และกำลังมีเหตุ
ใหญ่ จะปล่อยให้คนเข้าออกง่ายอย่างไรวะ นี่พระองค์
รับสั่งเองก็ต้องจำเชื่อว่าเป็น แต่ก็เป็นแต่คำเลื่องคำลือ
ละหม่อมฉันจะสบดสู้ละ ไม่เชื่อไม่ถือสักสิ่ง

จรงกา

การมันเป็นอย่างนี้แหละ จะรู้ที่จะทำยังง

สังคามาระดา

เป็นนักรบจริงจริง อนิจจาสงสารระเค่นมนตรี ถ้า
ทรงทราบเข้าละเห็นจะทรงชอกช้ำในเรื่องนี้ อนิจจา
ผู้จากรักบุบผาผางเอาเหอทางนี้ เอาชวตศุภุมอาวุธ
ต่อสู้ศัตรู ปราบดาจะรักษาเกียรติยศมิให้มเหศวรณได้
ควรละหรืออีกสักสองสามวันจะไต่กลับไปเป็นสุข ควร
หรือมาเกิดทุกข์ชนนอกใด นึกกลัวว่าจะทรงชกเคือง
พระองค์มาก

จรงกา

จะกรวนด้วยเรื่องอะไร ตัวฉันคอกเป็นผู้ใดความทุกข์
ผู้เดียวอย่างยิ่งในการเรื่องนี้

สังคามาระดา

รับสั่งอะไรอย่างนั้น เวลาที่ท่านยังเป็นผู้หนึ่ง เมื่อมี
ความรักก็จะมีความรัก ถ้าท่านไม่รักท่านจะทุกข์ที่
ไหน การที่จะรู้ว่าท่านรักหรือไม่รัก ใครเลยจะ
ประกันได้ แม้ว่าท่านจะทุกข์หนักทุกข์ยิ่งในเวลานี้ นาน
นานก็จะคลายหายไป หรือถ้าท่านเกิดภัยภัยภัยอันที่
ความรักนั้นก็กลับได้ แต่ฝ่ายระเค่นมนตรีท่านเป็นน้อง

เป็นพิกัน ต้องเจ็บต้องอายไม่รู้จักหายจักเหือกได้ เสีย
 นื่องเสียพระนามเสียเกียรติยศอย่างยิ่ง เพราะอยู่กับข้าง
 เมือง ยังมีเหตุแค้นเคืองถึงสาหัสไต่เช่นนั้น ท่านคิด
 คุเดอะเป็นนอกของใครจะไม่เสียใจเต็มที่

จรงกา

ถึงยังนั้นจะกรวณยังไร

ลังคามาระดา

ทำไมจะไม่กรว การเกิดขึ้นทั้งนี้เพราะท่านหรือมิใช่
 เสียแรงองค์ศรีบัททราและระเค่นมนตรีนับถือท่าน
 เป็นชายเชือกษัตริย์มหาศาล จนถึงจะให้ร่วมวงศ์เทวา
 ท่านข้างไม่ประพฤตินให้สมกับความเชื่อดื้อ ใจฉลาด
 เสียยิ่งกว่าสควิ รักษาอยู่กับที่ควรละหรือปล่อยให้เกิด
 เหตุ เสียที่ใหญ่ถึงเพียงนี้ ไม่ได้ความว่าทักตามหรือ
 ท่อสุรัชขวางแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ถ้าระเค่นมนตรี
 ไม่เชื่อไม่หวังพระทัยในท่าน ที่ไหนจะเสด็จออกมาแล้ว
 เพลิดเพลินอยู่ที่นี่ ที่ไหนจะเกิดเหตุใหญ่เสียที ท่าน
 เพ็ดทูลเฝ้าแทนระเค่นมนตรี จึงคิดอ่านพิศทูลแก้ไขให้
 ดี ๆ อย่าให้เกิดขัดเคืองมากขึ้นได้ ที่หม่อมฉันทูล
 ทักเตือนทั้งนี้ ก็เพราะคิดถึงพระคุณที่ทรงไว้วางพระทัย
 ว่าหม่อมฉันเป็นคนรักใคร่นับถือพระองค์ท่าน

จรงกา

จะ เธอกับฉันรักกันมาก รักกันมานาน รักกันมานาน
 แต่เมื่ออย่างนั้นก็ผิดจริง ผิด ผิด จะทำยังไรได้ ครั่ง

ฉันได้ความทุกข์ที่สุด สิ้นสติปัญญา ท้อแท้เอนท่ง
เป็นการดีหนักหนา

บทที่ ๕๑

กระตาดหาหลอเลินว่าจรรณมาเฝ้า

อึเหนา ตอบรื่อง “เหมือนจะแคลงแห่งในไถ่รู้ดี” หน้า ๒๐๗
ได้ความหรือเปล่า ว่าพูดจาว่ากระไร ทำท่วงที่ยังใจถึง
เห็นว่าเป็นที่สงสัย

กระตาดหา หม่อมฉันชักใช้นักแล้วก็ไม่ใคร่ได้ความซัก ทราบแต่ว่า
ระตุยที่พินาศอยู่ทุกพลบค่ำ พบกับสังคามาระตา
ทุกวัยาเร่งรักชักใช้สัดกลั่นแก่งสังคามาระตา และเร่งรัก
อยากจะเฝ้า จึงเห็นว่าสงสัย

อึเหนา อ๊ะ เรากินปุ่รื้อนท้องไปคอกกระมัง ลางทีก็จะเป็น
แต่มาบอกข่าวทุกครัน จะคิดให้ช่วยเท่านั้นคอกกระมัง
กระตาดหา ที่ทรงก็ควรอยู่ แต่ถึงแต่ก่อนเขาจะไม่สงสัย ถ้ามา
ไม่ได้เฝ้าที่พลบค่ำ ก็เห็นว่าต้องแคลงใจ เห็นจะ
ต้องรีบเสด็จไปรับให้พบเสียโดยเร็วถึงจะได้ ที่หุยกุรอ
เฝ้าอยู่เพียงพลบค่านั้นเห็นจะเป็นด้วยสังคามาระตาพูด
หน่วงเหนี่ยวไว้ ถ้าเข้าไปโหวขึ้นมาไม่ยอมคอยอยู่ กราก
เข้ากันกว่าก็จะเสียที ต้องเสด็จเสียให้ทันจึงจะดี

อิเหนา อ้อ พี่จะให้ข้าไปทำหน้าที่อย่างไร ยากอยู่ ถ้าพูดก็
ก็จะคั่นไป ถ้าพูดเห็นแนบแนมหายบช้าอย่างไร ไหนน้อง
จะอดได้ จะมีเกิดวิวาตขัดใจกันขึ้นหรือ ทรงหน้า
ครองหลังให้ตลอด จะทำอะไรจึงจะดี

กระตาดลา ขอนนหม่อมฉันไม่วีกก ด้วยสัญญาติลาหรือจะต่อด้วย
ราชสีห์ ถ้าได้แล้วไหนเราจะชิงเอาชีวิตมันมาได้ เห็น
จะไม่กล้าเห็นแนบแนมหายบช้าให้เป็นเหตุวิวาต ประการ
หนึ่ง แต่ก่อนมาเมื่อกำลังกำเริบยังทรงสะกดพระทัยได้
กะเถยวนเหมือนกะผมแต่ซาก ไม่เห็นจะมีเหตุที่จะทำ
ให้ทรงแก่นเคือง ถึงอย่างไรอย่างใดคงจะทรงเห็นแก่
ประโยชน์ใหญ่ที่อยู่ในพระหัตถ์ คงจะหักพระโทะสะได้
ไม่วีกก

อิเหนา ฉันก็เห็นอยู่ว่าจำจะต้องไป แต่จะต้องทำเป็นเจ็บร้อน
ไปด้วยคามที่ แล้วก็บอกอย่างหนึ่งว่า ถ้าจะชวนไป
ติดตามละจะบิดผันไปอย่างไรถึงจะไต่ละพี

กระตาดลา ความซ่อนนก็เห็นจะเป็นอยู่ เพราะเขามาทางฝั่งประสงค์
เป็นสองอย่าง อย่างหนึ่งถ้าเขาเห็นแน่นอนว่าพระองค์
เอามา มาซ่อนเร้นไว้ ก็คงจะคิดอ่านแบ่งกันอยู่เผ้าควบ
คุมอยู่ แล้วทูลศรัยบัทธราตามเหตุที่เขาควรจะสงสัย
และคิดการต่อไป ประการหนึ่งถ้าเชื่อว่าพระองค์ไม่

ใต้เอานางมาไว้ ก็คงจะกราบทูลวิงวอนให้ช่วยติดตาม
จะต้องคิดการแก้สงสัยให้ตลอด แต่หม่อมฉันเชื่อใน
พระบารมีไม่มีสงสัย ด้วยความจำเป็นซึ่งเป็นธรรมคา
มักเป็นผู้ซำคึกอย่างเอก คงเป็นที่ปรึกษากราบทูลตัก
เตือนให้ทรงผ่อนผันได้ เชิญเสด็จไปให้พบฟังการมกุ
ท่าทางสิ้นลมคูก่อน จึงค่อยผ่อนผัน จะทรงพระวิทก
อะไรกับลา มันไม่ใช่มาตอก ไม่สำคัญ

อิเหนา

ฉันก็จะไป แต่ข้ายอยู่ไม่ได้ ด้วยชีวิตของฉันอยู่ทน
อยู่ในมือทรมานไว้ ชีวิตเป็นของหายาก เหลือที่จะ
ฝากคนอื่นได้ เป็นใจจริงของฉันอย่างนี้ ฉันว่าละพ
อย่าน้อยใจ วิกน่องจะช่วยรักษาให้ดีกว่าให้อันตรายมี
ได้ ถ้าพลาดพลั้งไปฉันคงตายก่อนพทั้งหลายได้เห็นใจ

กระต่าหลา

ที่ตรงนั้นอย่าทรงพระวิทก อันพวกเราถึงน้อยตัวก็จริง
แต่ดีกว่าคนมากที่ไม่ร่วมใจกัน ที่จะเป็นเหมือนเช่น
ชาวทหารรักษาวังนั้นอย่าได้ทรงพระวิทกเลย ถึงแม้
เหตุการณ์มาประการใด หม่อมฉันทั้งปวงคงจะตายถวาย
ก่อนไม่ให้เอาไปได้ อย่าได้ทรงพระวิทก เชิญเสด็จ
รีบร้อนโดยเร็วสักหน่อยจึงจะดี ถ้าเข้าไปจนเขาสงสัย
จะเสียที

บทที่ ๕๘

จรกล่าล่าสังสยอโหนา

ตอบทรวง “ กัสันแคลงแทงในภูมิ ” หน้า ๒๑๑

อโหนา เธอเองก็สังสยันด้วยหรือ

จรกา หม่อมฉันสังสยจริง หึ หึ

ล่าล่า เพราะชาวบ้านชาวเมืองและผู้หลักผู้ใหญ่เขาพากันเห็น
ความ หม่อมฉันทั้งสองก็เห็นไปตาม

อโหนา พุทโธ มันไม่น่าเลยที่จะมาสังสย รวากะว่าไม่รู้เรื่อง
กันมันเป็นอย่างไร ฉันถามคำเถอะ ว่าเหตุใดเธอจึงได้
มาขอพระบวร ครอบให้มากในข้อนี้

ล่าล่า ชอบแล้วที่รับสั่ง นางนี้จะไต่กับพ่อจรกา ก็เพราะไม่
ทรงห่วงแทนแล้ว หม่อมฉันจึงได้มาทูลกล่าว จริงละ
เพ็ดจะขี้

จรกา จริงจริงหม่อมฉันเชื่อน้ำพระทัย ทรามมานานแล้ว
โปรคปรานรักใคร่หม่อมฉัน ข้อนี้จริงจริงเจ้าพี่
รับสั่งจริง

อโหนา ถ้าจะว่าอีกอย่างหนึ่งว่าฉันจะกลับใจ ก็จะต้องซ้อนต้อง
เว้นทำไม ถ้าจะพาไปซึ่งซึ่งหน้า พาไปไว้กับเรือน หน้า
โหนะจะกล้อออกหน้ามาซึ่งขุนาหงัน

- จรกา ห่มอมฉันเชื่อ^๕ข้อน ไม่ทำให้ทรงทำเป็นแน่ คนมัน
ใส่ความ
- ถ้าสำ เกี่ยว^๕การมันก็เกิด^๕ขึ้นเช่น^๕นี้ ขอพระบารมีช่วยติดตาม
จรกา ที่ตรงฝ่าพระบาท^๕นั้นห่มอมฉันเชื่อ^๕ไม่สงสัย เคยเชื่อ^๕ถือ
มานานแล้ว ไม่ทรงทำกะห่มอมฉันมิได้ แต่คนอื่นเขา
สงสัยกัน ชั่ง ชั่ง ตามแต่เขาจะว่า แต่ห่มอมฉันเชื่อ^๕
ไว้ใจ ไม่สงสัยอีกข้างหน้า

บทที่ ๕๕

ท้าวคทาหวดเหือ^๕อิเหนาไปแก่งสังสัย

- อิเหนา ท้อบ^๕ทรวง “มันเกิดมาพลอยให้เสียวงศ์” หน้า ๒๒๑
- พระราชาอาญาไม่พ้นเกล้า^๕พันกระหม่อม ห่มอมฉัน
ผู้เดียวยากที่จะเดียง^๕ความเห็นของคนเป็นอันมาก ประ-
การหนึ่งก็ไม่ต้องการที่จะสู้^๕ความสงสัยของคนทั้งหลาย ที่
เขาคิดให้เป็นห่มอมฉันเสีย^๕อย่าง^๕นี้ เป็นอย่าง^๕คืออยู่แล้ว
เพราะการที่เป็นไปแล้ว^๕ครั้นนั้น เป็นที่^๕ห่มอมฉันก็^๕เป็น
อย่า^๕ดีกว่าที่จะเป็นด้วย^๕ผู้อื่นอย่าง^๕อื่น^๕ทั้ง^๕สิ้น ก็ควรปล่อย
ให้เขาสงสัยห่มอมฉันไป เพราะคนเหล่านั้นถึงคิด^๕คิด
คิด^๕ดุกก็ไม่ได้พลอยเสียอะไร

ท้าวดาห หึ เจ้ารก็จะพูด เจ้ารก็จะทำอะไร ก็พูดได้ทำได้
จะเป็นไรมีนัทหนา ความเสียความร้ายความอายมนอยู่
กะข้า เจียมแล้วยังไม่พินจน จะทำอะไร มันเกิดมา
สำหรับที่จะให้เสียวงศ์ มันเกิดมาสำหรับจะให้ไต่จับใจ
ก็ต้องจำจนทนไป หึหึ

บทที่ ๖๐

นางวิษะลาดามอิเหนาถึงบุษบา

ตอบทรวง “เอามาด้วยหรือไม่จงบอกมา” หน้า ๒๑๒

อิเหนา จู จู อึ่งไปนะ
วิษะดา ก็เอาเจ้าพี่เขาไปไว้ที่ไหนละเพคะ
อิเหนา ไกรบอก
วิษะดา เจ้าพี่พาไปเองไม่รู้หรือ ถึงต้องหากคนบอก
อิเหนา ก็พี่ไม่ได้พาไปนี่
วิษะดา อ้อ ยังไม่รับสั่งอีก ประเดี๋ยวก็ร้องไห้
อิเหนา อย่าอึ่งไป
วิษะดา ม่าย ม่าย เอาพี่บุษบาเขามาให้ได้
อิเหนา ชันจริง เห็นหรือว่าพี่พาไป
วิษะดา ไม่เห็นก็รู้ที่อยู่ในใจ
อิเหนา รู้ว่าอยู่ไหน

วิยะดา อยู่ทีเจ้าพี่เอาไปไว้
 อีหนา แม่คุณ นี่ใครสอนให้พูดนี่นะ
 วิยะดา ใครสอนเจ้าพี่ให้ไม่รับละเพคะ
 อีหนา รับไม่รับก็การอะไร
 วิยะดา ก็เอาพี่เขาไปทำไม
 อีหนา ไปเที่ยวบำหาเมื่อกะกล่าบหรีพระวามกระเช้าสีดา
 วิยะดา อ้อคิดละ หม่อมฉันนะไม่รักไม่พาไป รักแต่พี่บุษบา
 ปล่อยเถอะฉันไม่ให้กอดละ จะร้องให้อิ่งสิน่า หือ หือ
 ที่พี่บุษบานำพาไป ที่หม่อมฉันนะไม่คิดถึง

บทที่ ๖๑

นางวิยะ ดาจะตามอีหนาไปป่า

๕ ฝู
 พิเลียง ท่อบทร้อง “เบือนภักตราเสียไม่คู่ไป” หน้า ๒๒๕
 เชิญเสด็จไปทรงละครเถอะเพคะ แม่เล็กเล็กเขาแต่งตัว
 คอยอยู่แ่นเพคะ แม่ วันนั้นจะเล่นเรื่องไชยเชษฐี จะ
 ๕ ฝู
 พิเลียง ใต้ทรงราสุรินชายังโง่งละเพคะ เสด็จเถอะ อย่าทรง
 พระกันแสง เจ้านายของข้าหลวงคิด
 วิยะดา ม่ายน้า ข้าจะไปกับเจ้าพี่ พี่น้องนานนานได้พบกัน
 คิดถึงออก เจ้าพี่พาฉันไปด้วยนะเพคะ
 ๕ ฝู
 พิเลียง เจ้าพี่เสด็จไปประเดี๋ยวก็จะกลับมา

วิยะดา ไม่เชื่อ ไม่เชื่อ อย่าหลอกข้า
 พเลียง ไม่ทรงกลัวหรือเพคะ จะเสด็จไปบ้านะ
 วิยะดา เจ้าพี่เสด็จด้วยข้าจะกลัวทำไม กลัวไม่กลัวก็การอะไร
 ของท้าวละ
 พเลียง เสด็จเถอะ หม่อมฉันไม่ยกไปตามเสด็จ แม้ละครก็ไม่
 ให้ไป
 วิยะดา อยู่ข้าก็ไม่ยกทูล ข้างหลวงของพี่บุษ—
 อิเหนา ข้าข้างหลวงพี่ตรเล็กเล็กของพวกก็คำหยันมีดมไป
 วิยะดา น้องจะเล่นด้วยก็ได้ ฮี ไม่ยกเป็นอะไรนะเพคะ
 พเลียง อย่าเสด็จเลยเพคะ
 วิยะดา อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ ข้าไม่ยอมนะ จะไปตามเสด็จเจ้าพี่
 อ้ออ้ออ้อ จะไปกับเจ้าพี่นา อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ

บทที่ ๖๒

ประณตบาหอันเชิญบุษบาไปชมสวน

ตอบทรวง “พระแสงกลั่นสรรปลุกไว้มากมี” หน้า ๒๓๐

บาหอัน จริงหรือ อยู่ไกลหรือใกล้ มีอะไรมัง เล่าไป
 ประสันดา อยู่ที่พักด้านเอง ไม่ไกล
 บาหอัน นำสนุกอยู่หรือคะ
 ประสันดา ยังนึกถามด้วยนี่นะ ทำให้คิดจะทำทำไม ชื่อนั้นอย่า
 พักถามจงไว้ใจ

- บาทยัน เอนำ^๕จะมีคอกอะไรมั่งนะกะ
 ประสันดา เตือน^๕เตือน^๕เตือน^๕ส้อมไป จะเอาคอกอะไรก็มี^๕จะ แต่
 พุทธชากเหละวายเสียแล้ว ไม่ใครจะมี แต่^๕เขี้ยวกะแต
 คกน^๕ก้าลง^๕น
 บาทยัน มั่น^๕นำ^๕ไปเก็บเอามาแทะระอุบะร็อยมาลัยปรุงบุหงาไว้ถวายเป็น
 จิ้งจิง
 ประสันดา คอกไม้เมื่อครั้งใช้^๕บัน^๕ลื้อ^๕อะไร^๕ได้ กะคอกไม้เตือน^๕อ้าย
 เตือน^๕ที่^๕นั้น^๕มี^๕มาก^๕ก้า^๕สน^๕ก้า^๕ สार^๕พัก^๕ที่^๕จะมี^๕ กล้วย^๕ไม้
 หรือคอก^๕ซื่อ^๕เป็น^๕พวง^๕ใหญ่^๕ใหญ่^๕ เอื่อง^๕หอม^๕เอื่อง^๕นา^๕ผง^๕
 อย่าง^๕เมื่อง^๕เขื่อง^๕ใหม่^๕ก้า^๕ลง^๕บาน^๕ หอม^๕ประ^๕หลา^๕คก^๕นี้^๕กะ^๕ไร
 มี^๕ร็อย^๕สรี^๕ร็อย^๕อย่าง^๕सार^๕พัก^๕กล้วย^๕ไม้^๕ นำ^๕สม^๕นำ^๕คูน^๕นำ^๕ปล้ม^๕ใจ
 คอก^๕ไม้^๕หอม^๕อะไร^๕นะ^๕จะ^๕ต้อง^๕พระ^๕ประ^๕สงค์^๕ กง^๕หา^๕ได้
 ทุ^๕กอย่าง^๕
 บาทยัน อ๊ะ^๕ก็^๕คอก^๕ไม้^๕ที่^๕ไม่^๕ใช่^๕ฤ^๕จะ^๕ไป^๕หา^๕ที่^๕ไหน^๕ เธอ^๕อย่า^๕สั่ง^๕ระ^๕เส^๕ริ^๕ญ
 ให้^๕เกิน^๕ไป
 ประสันดา อ้าว ยัง^๕ไม่^๕ทัน^๕ไร^๕หา^๕เป็น^๕คน^๕ปละ^๕แหล^๕ละ^๕ คน^๕ทุ^๕กวัน^๕นี้^๕
 ฉลา^๕คน^๕ก้า^๕ ถ้า^๕ไม่^๕ใช่^๕ฤ^๕จะ^๕เอา^๕คอก^๕ เขา^๕ปลุก^๕เร่ง^๕เอา^๕
 ใน^๕เรือน^๕แก้ว^๕ให้^๕ออก^๕คอก^๕ได้^๕ แต่^๕พอ^๕เห็น^๕ว่า^๕มี^๕คอก^๕ทุ^๕ม
 แล้ว^๕ก็^๕เอา^๕มา^๕ปลุก^๕ไว้^๕ ตัน^๕ไหน^๕ว้าย^๕ก็^๕เปลี่ย^๕นอก^๕เสีย^๕เอา^๕อื่น^๕
 มา^๕ใส่^๕ กุ^๕หลา^๕บมา^๕แท่น^๕นอก^๕ใหม่^๕ใหม่^๕ กว้า^๕หำ^๕ร็อย^๕อย่าง^๕
 สาร^๕พัก^๕สี^๕ต่าง^๕ต่าง^๕ทั้ง^๕แต่^๕ชาว^๕ไป^๕จน^๕ดำ^๕ ตัน^๕เตี้ย^๕ว้า^๕สี้^๕เจ็ด^๕สี^๕ก็มี^๕

เขาช่างทำ
 บาหยัน แม่น้ำสนุกจริงจริงนะ
 ประสันดา อันระเค้นมนตรีในเรื่องนี้ยอมท่านเถอะจะ ถ้าสิ่งใดทรง
 คิดว่าจะเป็นทีที่เพลินพระทัยพระกนิษฐาละ กงจะทรง
 เสาะหาทำให้จงได้ ที่ฉันพูดนี่ยกเอามาแต่สิ่งที่ฉันเล่น
 ฉันชอบใจจำไว้ ยิ่งอย่างอื่นรื้ออย่างพ้นอย่าง ใครจะ
 เล่าให้ด้ถ้วนได้ ถ้าได้เสด็จไปทอศพระเนตรนะแหละจึง
 จะเห็นความจริงประสันดา หาไม่ก็จะทรงสงสัยว่าแกล้ง
 ยอแกล้งว่า

บทที่ ๖๓

ประสันดาเล่นคลอกเวลาบุษบาช่นสวน

ตอบทรวง “ก็พาทีสรวลสนั่นกันไปมา” หน้า ๒๓๓
 ประสันดา แะ นี่ถามจริงจริงเถอะ ไม่เชื่อจริงจริงหรือ
 บาหยัน นี่ก็ถามจริงจริงเถอะ ปดจริงจริงหรือ
 ประสันดา จ๊ะ ปด ปด ปด (หน้าเฉย)
 พร้อมกัน ฮะ ฮะ ฮะ
 ประสันดา เร็ว เร็ว เร็ว เร็ว (เข้าลากรด)
 บาหยัน คุณเอาดี เสกจ้อยนี้ นีอะไร
 กะระคาหลา ฮะ นี่จะพาไปไหน

- ประสันตา เร็วเร็ว (ลากว้าง)
 บาหยัน อะไร อะไร ทุ ทุนะ วังท่าไม
 ประเสหวัน อื้อ มีสัตว์ร้ายจริงหรือที่นี้ ประสันตาดึงได้พารดวง
 ทะเล่อทะเล่า
 กระตาดหลา อะไรที่ นี่จริงจริงหรือ (ช่วยลากรดวง)
 ประสันตา ไปทางนั้น ไปทางนั้น เร็วเร็ว เร็วเร็ว
 นางทั้งสาม อะไร ประสันตา ประสันตา อะไร อะไร
 ประสันตา เร็วเร็ว ไป ไป
 บุษบา อื้อ อื้อ นี่อะไร
 ประสันตา ช้าย ช้าย เห็น้อยจริง หุคที่ (หุครด)
 บาหยัน อ้าว อ้าว พาวังมาละหุคเสียทำไมละชะ
 ประสันตา พุทไร ก็เห็น้อยราวจะจวักใจ
 นางทั้งสาม นี่อะไร นี่อะไร (เหลียวดูรอบ)
 ประสันตา อ้าว เห็นรดเกินซ้ำซ้ำไม่ทรงสบาย ก็ลองห้อยถวายคุ
 ยงเงเอง ห ห (ยมเหย)
 พร้อมกัน อะพุทไร อะพุทไร
 บาหยัน ชะชะชะ คนคนสำคัญจริง ปดด้วยปากไม่สะใจ ปด
 ด้วยมืออีกก็ได้
 ประเสหวัน จริงหล่อน ก็ปรากฏปดไม่มีตัวสู้
 ประสันตา คอยคุ จะปดให้เชื่ออีกทั้งรู้
 กระตาดหลา อ๊ะ ได้ทีละอย่ากำเริบให้มันหนักไป

ประสันตา จะให้ลองเมื่อไร เกี้ยวหรือ เอาปากกันเล่นสกสกใหม่
 กระจาหลา ชะชะ พ่อคุณ สุกใจละเจ้า ข้าไหว
 ประสันตา คอยคุคอยฟัง จะปลละนะ (เดินเฉียงไปนั่งลงเอามือ
 บัด บัดแล้วกลับมาขึ้นชักรดทำหน้าเฉย)
 บาหยัน นี่ปดแล้วหรือจะทำอย่างไรต่อไป
 ประสันตา ว่าจะปดแล้วไม่ปดจะเป็นขี้ปดหรือไม่
 กระจาหลา นี่แล้วแล้วหรือ ฟุ่ไร
 ประสันตา ก็แกเชื่อหรือไม่เล่าละว่าข้าจะปด
 กระจาหลา เท่านั้นแหละพอมโหสถ อย่าพูดให้มากความไปเลยเจ้า
 สามสิบสองคต
 ประสันตา เอายังงี้ก็มาเทียบเข้า อย่าช้าเจ้ามรด (ตักมือทำ
 ปากก๊กก๊กจ้อกระจาหลา กระจาหลาโกรธ) ชะชะ
 อย่าสะบัดหน้า ทำพยศไป ก๊กก๊กก๊ก ยอยอ (จับหู
 กระจาหลาเอามือบดเสี้ย) เอา อู่น่า โขกเอาแล้ว
 ละ เอา ดูแท้แท้ไม่ได้การจะต้องลงเส้ (มอดอนหน้า
 กำมายักปากกระจาหลา) ยอยอ ก๊กก๊กก๊ก ยอยอ
 เอากินหน้าเสี้ยเอ้า ยอยอ หนอยพยศ หนอยโกรธ
 หนอยที่จะเผ่น หนอยแน่ เต็นเต็น เผาะเผาะเผาะ
 (กระจาหลาโกรธ วิ่งไปค้นหาก้อนดินจะขว้าง) บ๊ะบ๊ะ
 พยศออกห้อนะนะ เอาพ่อ บ๊ะเร็วจริง หนอยแน่
 เอาคืนกัยกินที่จะเกลือก บ๊ะ บ๊ะ

- กระตาคาหลา ไม่เล่นแน่ะ เล่นว่าไรนะ โกรธจริงนะ
- ประสันตา ะนะอะไรนั่น จะออกจ้าวหรือนั่น เอาสิ ตึกตึกตึกตึกตึก
 แฉ่งแฉ่งแฉ่ง ะไม่มีเขมาจะเขียนหน้า ทำหมันทำ
 หน้าคำ เอื่อนั้นหักกิ่งไม้จะทำจ้าวหรือ ไม่สอยดอกไม้
 นั้นแน่ค้ำยาวยาว
- กระตาคาหลา ^{เหี้ย}เหียน^{หือ}แหละ ^{หือ}หือ ^{เหี้ย}เหียน^{หือ}แหละ
- ประสันตา ตึงแซ่
- กระตาคาหลา เออ เออ
- ประสันตา ตึงแซ่ (กระตาคาหลาไล่เขียน) โว้ แซ่แซ่แซ่
- บุษบา ตู ตู ช่างเล่นแท้แท้ที่ประสันตา ตูชิกี่ช่างโกรธจริงได้
 พกระตาคาหลา
- บาทบัน กระตาคาหลา^{ตู}ชิกี่ ^{ตู}ก็จะไปไล่เขาทำไม จะนั่งนั่งนั่งเสีย
 ไม่ได้^{ตู}พ่อคุณเดอะ ^{ตู}นั่งนั่งเสียก็เกือไปเองแหละ
- ประสันตา อุะ นั้นนางออกมาอีกตัวหรือนั่น บ๊ะ ต้องสี่ขอ แ่ง
 แ่ง อ้ออออออ้ออี้ แ่งแ่งแ่ง
- บาทบัน แ๊ะ แกไม่เคยล้อข้าหรือk อย่ามาล้อข้านะ
- ประสันตา อุะ นั้นนางมีนะหรือ ก็ไม่บอกให้รู้ ทำกลองใหม่ซึ
 ตึกตึกตึกตึก แซ่แซ่แซ่
- บาทบัน พ่อคุณเดอะ ไหว้ละ ยอมแพ้ (ยกมือไหว้) อย่าล้อเลย
 พ่อคุณเดอะ
- บุษบา ประสันตา ประสันตา เก่านั้นทีเดอะ ท้องฉันแข็งแล้ว

ประสันตา (ลงหมอบก้มหน้าหนึ่งทำเป็นกลัวไม่พูด)
 บุษบา เอ๊ะ นี่จะโผล่มาเล่นฉันท้อย่างไร
 ประสันตา (ถวายเป็นบังคม) ทาไมได้ เคารพรางวัล หึหึ
 กระจาดหลา (ย่องไปหักรังนกแดงมาเคาะลงบนหลังประสันตา)
 เอ้า เอ้า รางวัล ค้างไว้เขาได้ เขาให้ส่วนแบ่งนั้น
 เอรังนกแดงนี้แหละ ถึงจะสะใจ หะ หะ หะ
 ประสันตา โอโฮ โอโฮ โอโฮ
 บุษบา อู๊ย อู๊ย พุทโธ! ไปทำแก เจ็บหรือกะ ประสันตา
 ประสันตา ไม่เป็นไรมิได้
 นาหยัน มัวเล่นอยู่นะ เรายังไม่ได้ออกไม้ก็มากน้อยเลย ทำ
 แกดังโธด ที่หักก็กลัวเขาจะเร่งออกไม้
 ประสันตา ไม่ได้การละ กระจาดหลา เขารดเออะพ่อ จะได้ความ
 ผิด ไปสวนกุหลาบเออะจะชะ ไป (เข้าโรง)

บทที่ ๖๔

อิเหนาหลบหาอยู่ในเงาเขา

ตอนตรอง “พลงกอดวิยะดาไว้แนบองค์” หน้า ๒๔๕
 อิเหนา ปุนตา เร่งรถเข้าไปที่เงาเขาบังฝนเสียเร็ว เร็วเข้า
 ปุนตา เร็วเร็วสารดี (จูงม้าลากรดเข้าประตูโรง เทียนดับ
 พวกเสนาขึ้น บ้างหนาว วังโตนกันล้มลุกคลุกกลาน

ต่างคนต่างคำถามองหาทาง นายอาบู่ อาลี แสละ ยีค
 บันเอาจันต์ต่อเคินคละหาทาง อาบู่หัวแถวกล่าวพบ
 อะบรามเข้า จับบันเอาจะบรามไว้)

อะบราม นี่ไคลละเซย์ เล่นอะไรนะวะ ไม่เล่นนะ คูลิ ปล่อยนะ
 ไคหือ

อาบู่ ข้าเองแหละ อะบรามหรือ คีละ เป็นหัวแถวไปเถอะพ่อ
 ข้าเป็นมานานแล้วนะ นีรดที่นั่งอยู่ทางไหน พาไป
 พาไป

อะบราม ทำอะไร ตาไม่มีหรือ แคม ทนาวจะตายโหงไปละ
 อย่าเล่นนะ ไม่เล่นนะ คูลิ ช่มเหงจริง ปล่อยนะเซย์
 ปล่อย ปล่อย ทำอะไรไม่ปล่อย ปล่อยนะเซย์

อาลี อูอะ พาไปหน่อยไม่ได้หรือยังเิงพ่อเอ๋ย ไว้ตัวแก้วะ
 เกียวแหละมึง

อะบราม กู กู นีอะไร อยู่คัต กู กู คำทำอะไร เอ๋ ทำอะไร
 เกินเองไม่ได้ ไม่ใช่ชัช่า ไม่ใช่สเตฟ เป็นไทย ฟรี ฟรี
 ใช่ไม่ได้ ช่มเหงอย่างบ้าเบเรียนไม่ได้ ไม่ใช่กะวะแมน
 จะได้อำกับ

อาลี พี่อาบู่ ทบมันเข้าสักที อ้ายนี้พู่มากนัก

อะบราม เอ๋ ว่ากระไร อี๋ ทบ ทะทะทะทบ (ตะดินคลำมาโดน
 อะบราม อะบรามจับ ปล้ำกัน) โอย โอย ช่วยสิ ช่วยสิ
 จับได้แล้ว จับได้แล้ว จับตัวนำทาง เอา เอา (ปล้ำกัน)

- อามู เร่ว อามู (อาดี ปล่อยอะบรามแล้วเลี้ยงเสีย)
 สะลิน ปลัน ปลัน วังราวเจ้าข้า ช่วยค้าย ตีชิงมีคมมีด ช่วยค้าย
 โอย โอย ชกเอาแล้ว เอ้า ถอกเอาแหวนไปแล้ว
 อามู เอา จับ จับ ชโมย วังราว ปลัน เอาจับ จับ
 อาดี เอา ทูบให้ท้าย เอา เอาให้ท้าย
 อะบราม (ปล่อยสะลิน) โกง โกง ที่จับเขาได้ เขาจับมั่ง ทาว่า
 วังราว แคม แคม อ้ายอามู โกง โกง
 สะลิน โอย โอย ฮือ ฮือ ฮือ
 อะบราม ร้องทำอะไร เอ๋ เอ๋ ไกทำไมเจ้า ไกทำอะไร เอ๋ เอ๋
 สะมาแอ เขี่ย นั่นอิงอะไรกันนะเขี่ย พระพี่เลี้ยงเขาให้เอาตัวนะ
 เน้นะ
 สะลิน อะบรามปลัน ปลันฉัน ฉันเงินมาตีตี ไม่มีสาเหตุเกา
 พาลประการใด กรากเข้าชกเตะเอาฉัน แล้วแย่งชิง
 เอาทรัพย์สินสิ่งของฉันไป แหวนสองวง ตะกรุดทองคำ
 ห่วง ทองหนักห้าสลึงเฟื้อง ฉันได้ร้องบอกกล่าวชาย
 มีชื่อได้รู้เห็นเป็นหลายคน
 อะบราม แคม แคม โกหก ใส่ความ สืบพยานโกง โกง
 สะมาแอ เอา พวกเราช่วยกันจับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ เอ้า เอ้า
 อะบราม อย่างนะ ข้าไม่ใช่ผู้ร้ายนะ ไกเข้ามาแทงตายนะ กริช
 มีน้ำเขี่ย อย่างนะ แคม แคม (วิ่งหนีเข้าโรง)
 สะมาแอ เอา พวกเราชักกริช จับตัวให้ได้ มันสู้แทงมันให้ท้าย

จับไว้อยู่ ร้าย

อาบ เอา เอา จับให้ไ้ อะบราม อะบรามแล้ว หนีไปจับ
 ละติน ไปทางนี้ เร็ว มาทางนี้ (คนอื่นวิ่งเข้าโรงก่อน) ไหน
 ไหน ทางไหน (วิ่งเข้าโรง)

บทที่ ๖๕

ประสันดากระตาทลาคใจเหมือนางหาย

ข้อบทร้อง “บักนางโงมกรุหายไป” หน้า ๒๔๕

(พาร้องทกใจฟ้า ทั้งสองคนประสันตาสกซ้นก่อน จดกระตาทลา)

ประสันดา ลูก ลูก กระตาทลาค กระตาทลาค ลูกเร็ว เกิดเหตุใหญ่
 แล้ว เร็ว เร็ว

กระตาทลาค (หมอบเฉยไม่ลุก) พ่อคุณเถอะ ให้อ้อละ อย่าเล่นเลย
 เวลานี้

ประสันดา ลูก ลูก คุณเอต

กระตาทลาค บอกว่าไม่เล่นนำเฮ้ย

ประสันดา ให้เข้าทายไปเถิดนะ ไม่ไ้เล่นคอก รดทายไป ข้าวัง
 เที้ยวหาออกอ้อใจ ไม่พบ

กระตาทลาค เจ้านี้เล่นไม่รู้แล้ว ไม่รู้เวลา รดอ้ายกะโถมันจะทายไป
 ไหน ปกอะไรไม่มีตำรา

ประสันดา ข้าสบลให้แล้วนี่นะ (จุดขึ้น) ให้ข้าคืนตายไปเถอะเอ้า
พระบุตรพี่เลี้ยงหายไปถึงรด ข้าตามหาจับทั่วหมกก็ไม่
พบ นี่จะอย่างไรชะ ว่าไป ว่าไป

กระดาหลา จริงหรือชะ

ประสันดา จริงจริงนะ

กระดาหลา อะโฮ อะโฮ (ทบอก) ทาย ทาย อะโฮ อะโฮ จิบหาย
จิบหาย อะโฮ อะโฮ

ประสันดา มัวร้องไห้ราวกระดูกเล็กเล็ก จะทำยังไรเข้าก็ไม่ทำ

กระดาหลา อะโฮ อะโฮ ก็ช่วยกันคนดำเข้าสิ (เดินกล่าไป)

ประสันดา (ถือเอากระดาหลา) โฮ ทำเลอะเท้าเปอะไปน่า ว่า
แก้จะทำยังไร บัดนั้นนางมาหายไป เราสองคนครึ่งหนึ่ง
ที่ตาย คิดให้ที อย่าให้มันเลอะเทอะวันวาย

กระดาหลา อะโฮ อะโฮ นางหาย อะโฮ อะโฮ ถึงตาย อะโฮ
อะโฮ วันวาย โฮโฮโฮโฮโฮโฮ

ประสันดา วะ นี่อะไร ทำเลอะเทอะใหญ่เทียวนี้ มาเถอะน่า ช่วย
กันหาพื้นหาไฟ ช่วยกันหาอีกสักพักหนึ่งเถอะ เพื่อจะ
หนีไปแอบอยู่ที่ไหน

กระดาหลา อือ อือ เอาสิ จะหากี่หา ข้าจะหาไม่ได้ละ

ประสันดา ทำไม

กระดาหลา อะโฮ อะโฮ

ประสันดา มานะ ไป ไป

กระตาดลา ไปข้างไหน
 ประสันดา ไปเถอะ ออย่ารำไร หาไฟเข้าเถอะ อ้ายเล่นปดปดกัน
 ละมันไม่คยงงละวะ ข้างคันทำเท็จให้เป็นจริงเล่นเล่น
 ครั้นภายหลังกลับทำจริงเป็นเท็จไป จริยังงแหละ
 กระตาดลาอย่าทำผลอไผลไปนะ ข้างบอกว่านางหาย
 ทั้งสก็อารมณ์ให้ก ออย่าให้มันเลอะเทอะวุ่นวาย

บทที่ ๖๖

อิเหนาสลบเมื่อทราบข่าวขุนหาพลไป

ก่อนทรวง “ปุนตาเข้าประคองพระองค์ไว้” หน้า ๒๔๗
 วิยะดา วิก วิก อ้อย พชา พชา ช่วยเจ้าพณควย ฮือฮือฮือ
 นี่เจ้าพณเป็นอะไร ช่วยควย ฮือฮือฮือ
 ปุนตา “ไม่เป็นไรคอกขอรับ อย่าทรงพระกันแสงไป แอ้ เอา
 ้หาพระสุคนธ์มานี้
 สักคามระดา พยะรุเคะประทับหน้าพระเพลาเข้า สะมาแอ สะมาแอ
 หีบขวกคิมเสนในหีบหมากสวยที่ เร่วเร่วเข้าเอามานี้
 (ชยพิมเสน)
 วิยะดา เจ้าพี่เพคะ เจ้าพี่เพคะ ฉันทามจริงจริงเถอะ นี่เจ้าพี่ฉันท
 ประชวรเป็นอะไร คะ คะ
 ปุนตา อย่าทรงอิงไปขอรับ ไม่ได้
 (นวกพินแก้ไขกันไปตามแบบจนอิเหนาพิน)

บทที่ ๖๗

สังคามาระดาเตือนสติอิเหนา

ตอบทรวง “กว่าจะได้พบองค์นางเยาว์” หน้า ๒๔๘

อิเหนา (โคลงพระเศียร) ช้าย พะเหลือนทนเต็มที สิ้นสติ
สมประทีแล้วกรงนี้

สังคามาระดา รับสะกะหม่อม การเศร้าโศกไม่ได้ทำให้เป็นประโยชน์
สิ่งใด แม้พอที่จะมีของคิดตามหา ถ้ามีโศกมากทำให้ช้า
หรือบางทีทำให้หาไม่ได้ ความที่ทรงโศกก็ไม่ได้ทราบ
ถึงพระน้องนาง มามัวโศกเสียยิ่ง มีแต่จะเสียทุกอย่าง
อิเหนา จ๊ะ จ๊ะ พ่อไม่มทุกข์พ่อก็ไม่รู้ว่าทุกข์จะเป็นอย่างไร ถึง
พ่อฉลาดคาดอะไรถึง พ่อก็ไม่อาจคาดถึงความทุกข์ของ
คนที่ทุกข์ได้ แม้พระอาทิตย์ส่องทั่วโลก ก็ไม่ส่อง
เข้าไปถึงทุกข์ที่ซ่อนอยู่ในกลีบหัวใจ พุ่โธ พุ่โธ
พ่อพูดรวะทุกข์มันเกาะอยู่เหมือนทากเหมือนปลิง จะ
ไต่กิ่งทั้งง่ายง่ายไต่ เมื่อไหร่แหละถึงควั ถึงจะลงนั่ง
โคลงหัวอยู่เหมือนพี่ ช้าย ช้าย เต็มที เต็มที

สังคามาระดา ที่ทรงกังวลเป็นการจริงทุกสิ่งทุกประการ หม่อมฉันไม่
คัดค้านหามิได้ แต่ยังคงขอฝ่าพระอาญากราบทูลอีก
ว่าการที่ทรงทุกข์อยู่นี้มีแต่อันตราย ทั้งพระองค์ที่อยู่และ
พระน้องที่หาย ความทุกข์อย่างนี้ควรจะมีมาก แลละ

ยากที่จะละเว้นจริง แต่ถึงกระนั้น ผู้คิดกันดีกว่านี้
 ถึงโรคจะหนักเหลือที่จะเยียวยาหาย ก็ต้องชวนช่วยไว้
 ดีกว่าทั้ง ความทุกข์นั้นจะมีก็ต้องจำมีอยู่เป็นธรรมดา
 แม้จะละทิ้งเสียมิได้ก็ต้องทนไป แต่คิดอ่านเสาะแสวงหา
 พระน้องนางไปด้วย เผื่อบางทีจะพบได้ก็แก้ทุกข์ได้
 ดีกว่าทุกข์อยู่เปล่า ๆ ซึ่งหม่อมฉันกราบทูลเกินมานี้
 พระอาญาไม่พินเกล้าพินกระหม่อม
 บทเจรจา รวม ๖๘ บท ทั้งทูลข้อความกับบทหนึ่ง
 ทมหกเพียงเท่านี้

